

panostaja

VUOSIKERTOMUS 2016

SISÄLLYSLUETTELO

- 01 PANOSTAJAN VISIO
- 02 VUOSI 2016
- 04 YDINVIESTIMME JA TOIMINTATAPAMME
- 06 SIJOITUKSET
- 08 GRANO
- 10 KOTISUN
- 12 TAKOMA
- 14 KL-VARAOSAT
- 16 HELAKESKUS
- 18 SELOG
- 20 HEATMASTERS
- 22 MEGAKLINIKKA
- 24 HALLITUS JA JOHTORYHMÄ
- 26 PANOSTAJA SIJOITUSKOHTENA
- 28 OSAKKUUSYHTIÖT

08

10

12

14

16

18

20

22

”PANOSTAJALLE KASVU JA OMISTAMINEN OVAT PALJON ENEMMÄN KUIN BISNESTÄ”

KUMPPANI KASVUUN

Panostaja on aktiivinen kumppani kasvulle. Se tunnistaa kasvupotentiaalin, tukee omistamiensa yritysten kasvua ja luo työkaluja liiketoiminnan kehittämiseksi. Kasvun perustana ovat strateginen näkemys, asiakasymmärrys, vuorovaikutteinen valmentaminen, yhteistyö ja luottamus.

AKTIIVINEN KEHITTÄJÄ

Panostajalle omistaminen ja kasvu ovat vastuullista ja kestävää. Yrityksen kasvu seuraavalle tasolle vaatii pitkäjänteistä työtä kaikilta. Kumppanuus, jolla liiketoiminnan potentiaali saavutetaan, on jokaisen yrityksen kohdalla oma, ajasta riippumaton matka. Panostajan kanssa se toteutuu aktiivisen ja tavoitteellisen kehitystyön sekä ohjauksen kautta.

HYVÄN JOHTAMISEN YHTEISÖ

Panostajan omistamat yritykset ja valmentamat johtajat muodostavat yhteisön, joka tukee Panostajan toimintamallia ja sijoituskohteiden kehittymistä. Yhteisöön kuuluvat hyötyvät suoraan sparraamisesta, toiminnan mittaamisesta, koulutuksista ja parhaiden toimintatapojen leviämisestä. Yhteisö kasvaa orgaanisesti Panostajien mukana.

Liikevaihto

172,5 M€

Tilikauden tulos

9,2 M€

Henkilöstö

1 337

Osakekannan markkina-arvo

48,3 M€

HUIKEITA SAAVUTUKSIA, MUTTA MYÖS TOTEUTUMATTOMIA ODOTUKSIA

Juha Sarsama

Onnistuimme vuoden 2016 tavoitteissamme kokonaisuudessaan kohtuullisesti, mutta parempaankin suoritukseen olisimme voineet pystyä. Vuoteen mahtuu huikeita saavutuksia, mutta myös toteutumattomia odotuksia. Sijoituskohteidemme kehitys noudattelee yleisesti suomalaista pk-kenttää: hienoja kasvutarinoita, tasaista suorittamista ja erityisesti vientiteollisuuden yritysten volyymien laskua.

Onnistumisista nostaisin erityisesti KotiSunin ja Granon toiminnan. KotiSun kasvoi erinomaisesti ja säilytti silti hyvän tuloksen. Granossa tehtiin vuoden aikana valtavia rakennemuutoksia, joiden läpivientiin olemme todella tyytyväisiä, vaikka kasvun kiihdyttäminen jäi rakennemuutosten vuoksi osittain tekemättä.

Olisimme voineet parantaa reagointinopeuttamme markkinoiden muutoksiin. Reagoinnin kehittäminen onkin yksi vuoden 2017 painopisteistämme, ja olemme jo huomioineet sen erityisesti myynnin koulutuksessa. Sijoituskohteidemme johdolla tulee aina olla paras tieto tilanteesta ja valmiudet reagoida muutoksiin. Pelkät numerot eivät riitä varmistamaan menestystä, vaan muutosherkkyys ja muutosten onnistunut läpivienti on nostettava yrityksen agendalle entistä vahvemmin.

Tavoitteenamme oli toteuttaa vuoden 2016 aikana yhdestä kahteen yritysostoa. Kävimme läpi monia kohteita, mutta osa ei ollut kaupan, päätyi toiselle omistajalle tai oli hintaodotukseltaan liian korkea. Yksi vahvuksistamme on, että voimme ottaa aikalisän yritysostoille ja keskittyä olemassa olevien sijoituskohteiden kehittämiseen. Ne yritykset, jotka eivät päätyneet myyntiin, ovat jatkossakin seurantalistallamme.

Merkittävin asia Panostajan toiminnalle oli alkutilikaudesta tehty rahoitusjärjestely, joka tarjoaa huomattavan rahoitusresurssin tuleviin yritysostoihin. Johtamisen kannalta tärkeää oli Panostaja Oyj:n johdon sitouttamisen ja kannustinjärjestelmän maaliin saattaminen. Nyt koko johtoryhmä omistaa yhtiöt ja kantaa yrittäjäriskiä. Myös Flexim Securitysta saatu lisäkauppahinta ylitti odotuksemme.

Panostimme vuoden aikana viestinnän linjan muutokseen ja näkyvyyden lisäämiseen. Emme halua mystifioida toimintaamme tai hukkua massaan, vaan pyrimme olemaan suuren yleisön löydettävissä ja kertomassa aktiivisesti toiminnastamme.

Haasteita toiminnallemme luo erityisesti digitalisaatio, joka sekä tuhoaa että luo toimialoja. Otamme digitalisaation vaikutukset huomioon sijoituspäätöksissä ja sijoituskohteita kehitettäessä. Myös hyvistä ihmisistä on aina pulaa, ja tähtäämme siihen, että sijoituskohteissamme on kyvykkäitä ja motivoituneita henkilöitä. Seurantamme mukaan sairauspoissaolot sijoitusyhtiössämme ovat vähentyneet vuoden aikana. Kun johtaminen on kunnossa, ihmiset viihtyvät paremmin töissä.

Jatkossa strategiamme on edelleen olla aktiivinen enemmistöomistaja suomalaiselle pk-sektorille. Kasvaakseen ja kehittyäkseen yhtiö tarvitsee aktiivista omistajaa sekä työkaluja ja tukea, joita Panostaja tarjoaa. Sopivista sijoituskohteista on tällä hetkellä entistä kovempi kilpailu, joten rahan lisäksi yritykset kaipaavat myös strategisia satsauksia johtamisen ja ihmisten kehittämiseen. Tässä teemme jo nyt erinomaista työtä, ja vuoden 2017 aikana tavoitteenamme on tuoda tätä vielä vahvemmin esille.

VUODEN TAPAHTUMAT 2016

1

30 MILJOONAN EURON RAHOITUSJÄRJESTELY

Panostaja solmi tilikauden alussa rahoitusjärjestelyn, joka koostuu 20 miljoonan euron lainoista ja 10 miljoonan euron yritysostolimiitistä. Järjestely vahvistaa Panostajan rahoitusasemaa, alentaa rahoituskustannuksia ja antaa resursseja yrityskauppamarkkinoille.

2

JOHDON FORUM JA MUUT VALMENNUKSET

Panostaja järjesti kesällä Johdon Forumin teemalla ”Digitaalisen liiketoiminnan kehittäminen ja asiakaskemuksen johtaminen”. Osallistujia oli 50. Vuoden aikana vastaavia verkostotapaamisia oli 3. Lisäksi Panostaja Akatemia järjesti 6 valmennuspäivää, joihin osallistui noin 85 henkilöä.

3

FLEXIM SECURITYN LISÄKAUPPAHINTA

Kesällä vahvistui Panostajan myymän Flexim Securityn lisäkauppahinta, 4,7 miljoonaa euroa, josta Panostajan osuus oli 3,3 miljoonaa euroa. Sijoitus Fleximiin ylitti sisäisen IRR tavoitteen (22 %).

4

OSAKKEIDEN MYYNTI JOHTORYHMÄLLE

Panostaja myi kesällä 700 000 osaketta johtoryhmän Juha Sarsamalle, Tapio Tommilalle, Miikka Laineelle ja Minna Telanteelle. Osakkeiden myynti on osa hallituksen päätöstä jatkaa johtoryhmän jäsenten palkitsemisessa pitkäaikaista osakepohjaista kannustin- ja sitouttamisjärjestelmää. Johtoryhmän yhteenlaskettu suora omistus 31.10.2016 oli 1 396 507 osaketta, joka vastaa noin 2,66 prosenttia koko osakepääomasta.

5

KEHITYSPORTAALI PRO:N UUDISTUS

Panostajan luoma kehitysportaali PRO uudistettiin alkusyksystä. PRO on tarkoitettu sijoitusyhtiöiden yhteiseksi alustaksi ja työkalupakiksi. PRO:n taustalla on ajatus sijoitusyhtiöiden kasvun, johtamisen ja liiketoiminnan edistämisestä ja tukemisesta.

6

YLIOPISTOYHTEISTYÖ

Loppusyksystä Panostaja järjesti Tampereen yliopiston strategisen johtamisen opiskelijoiden kanssa hallitusten digiworkshopin, johon osallistui Panostajan yhtiöiden hallituslaisia. Tavoitteena oli laajentaa hallitusten osaamista ja ajattelua uusien teknologioiden mahdollisuuksista.

Miikka Laine

MILLAISIA YRITYKSIÄ PANOSTAJA ETSII?

Kuten yritystoiminnassa aina, sijoitustoiminnan tarkoituksena on hyvä tuotto ja arvonnousu. Panostajalla on myös suurempi yhteiskunnallinen missio: kehittää ja tukea suomalaisten pk-yritysten kasvua seuraavaan kokoluokkaan. Tähän vaaditaan hyvää johtamisjärjestelmää, johon Panostajalla on asiantuntemusta, työkaluja ja kontaktiverkostoja.

Panostajan sijoituskriteerit ovat 5–50 miljoonan euron liikevaihto, positiivinen tulos ja kassavirta, sitoutunut johto sekä houkutteleva toimiala tai hyvä asema toimialalla. Olemme kiinnostuneita myös pienemmistä yrityksistä, jos liiketoimintamalli on mielenkiintoinen ja vanhoja toimintatapoja haastava.

Liikevaihto on vain suuntaa antava mittari, tulos selkeästi parempi. Liikevaihdon kriteeri onkin vain ohjaava. Liiketuloksen tulisi olla yli miljoonan euron.

Sijoituskriteereihin kuuluu myös hyvät kasvumahdollisuudet. Yrityksellä tulee olla vahva halu kasvaa, mikä ei ole itsestäänselvyys. Tuoreimman Suomen Yrittäjien pk-yritysbarometrin (2/2016) mukaan vain puolet Suomen pk-yrityksistä haluaa kasvaa. Panostaja tuo yrityksiin strategian, joka ohjaa kasvuun. Johdolta odotamme visionääristä, nälkäistä ja tulevaisuuteen luotaavaa asennetta. Nälkä ja fokus tulee säilyttää myös sen jälkeen, kun yrittäjä yritysjohtajien myötä vaurastuu.

Toimialan suhteen olemme avarakatseisia. Kaikilla toimialoilla on sekä menestyviä että ei-menestyviä yrityksiä. Toimialaa tärkeämpää onkin liiketoimintaosaaminen ja voittava strategia. Start-up- tai venture-vaiheen yrityksiin sijoitamme vain tilanteissa, joissa saamme kiihdytettyä jo olemassa olevan sijoituskohteen kasvua.

Kasvuun ja johtamiseen liittyvän osaamisen ja työkalujen lisäksi pystymme tuomaan pk-yrityksille ja yrittäjille merkittävää lisäarvoa yrityskauppojen, yrityksen rahoituksen ja sen optimoimisen kautta.

Tavoitteenamme on tuoda yrityselle enemmän liiketoimintaa vähemmällä sitoutuneella pääomalla sekä halvemalla rahoituksella. Tähän tavoitteeseen pääsemme laadukkaalla johtamisella ja kirkkaalla strategialla yhdessä yrittäjän ja muun johdon kanssa.

YDINVIESTIMME JA TOIMINTATAPAMME

TAVOITETILAMME:

SUOMALAISTEN KASVAVIEN PK-YRITYSTEN ARVOSTETUIN JA AKTIIVISIN OMISTAJAKUMPPANI

STRATEGIAMME:

AKTIIVINEN OMISTAJA

Jatkuva sijoitusvalmius ja aktiivinen hankevirran luonti

Pitkäjänteinen ja aktiivinen omistajaarvon kehittäminen enemmistöomistajana

Sijoituskohteina toimialojensa kärkiyrityksiä, joissa myös toimivalla johdolla merkittävä omistajaintressi

Jatkuva johtamisen ja liiketoiminnan kehittäminen yrityksen kasvuvaiheen mukaan

PERUSTEHTÄVÄMME:

TEEMME MENESTYSTARINOITA SUOMELLE TÄRKEÄSSÄ PK-YRITYSKENTÄSSÄ

ARVOMME:

YRITTÄJYYS ON ASENNE

UUDISTUMINEN JA OSAAMINEN

LUOTTAMUS JA AVOIMUUS

PANOSTAJAN TOIMINTAMALLI

Etsimme aktiivisesti yrityksiä, joilla on terve talous ja joiden uskomme nousevan tuellamme alansa kärkijoukkoon. Tuomme yritykseen työkaluja, jotka tukevat liiketaloudellista osaamista ja strategista johtamista. Olemme yrityksen kumppani myös rahoituksen hankinnassa ja yrityskauppojen toteutuksessa.

HANKINTA

1

ARVONLUONTIPOTENTIALIN TUNNISTAMINEN

- Sijoitusstrategian luominen
- Enemmistöosuuden ostaminen ja vähemmistöomistajien sitouttaminen
- Sijoitus omasta taseesta mahdollistaa pitkäjänteisen omistushorisontin
- Ostettavien yritysten liikevaihto tyypillisesti 5–50 miljoonaa euroa

KEHITTÄMINEN

2

ARVON KASVATTAMINEN

- Sijoitusstrategian toimeenpano: kasvu, yritysostot ja operatiivinen tehokkuus
- Hallitus ja strategiatyö
- Liiketoiminnan ja johtamisen kehittäminen: aktiivinen tuki, työkalut ja järjestelmät
- Johdon ja esimiesten osaamisen kehittäminen

IRTAANTUMINEN

3

ARVONNOUSUN REALISOIMINEN

- Jatkuva yrityskaupparamarkkinan ja arvostustasojen seuranta
- Tavoitteena sovittaa irtautuminen sijoituskohteen seuraavaan kasvuloikkaan
- Arvonnousun realisoiminen omistuksen myynnin yhteydessä
- Tavoitteena mahdollisimman hyvä tuotto sijoitetulle pääomalle

PANOSTAJA OMISTAA YRITYKSIÄ USEALTA TOIMIALALTA

GRANO

Grano on sisällön- ja aineistohallinnan vahvin tekijä Suomessa. Se valmistaa digi- ja printtipalveluihin liittyviä tuotteita, markkinointia ja ratkaisuja, jotka helpottavat sekä kehittävät asiakkaiden liiketoimintaa.

2
Yritys-
kauppaa

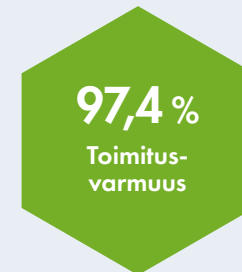
Digitaalisten
palveluiden myynti:

yli 12 M€

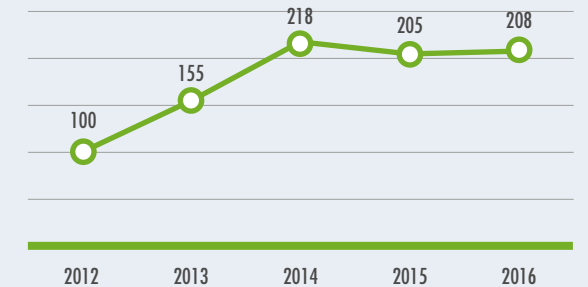

HELAKESKUS

Helakeskus on helojen maahantuontiin ja palveluihin erikoistunut yritys. Helavalikoima koostuu kalusteteollisuuden helatarvikkeista.

LIIKEVOITTO INDEKSISSÄ 2012 ALKAEN

kotisun
Huolettomampaa asumista

KotiSun tarjoaa konseptoituja käyttövesi-, lämpöverkko- ja viemärisaneerauksia kuluttajille avaimet käteen -palveluna. Yritys on alan suurin ja tunnetuin toimija Suomessa.

Työtyytyväisyys
asteikolla 4–10:
9,3

Panostajan
omistusosuus:
57,3 %

TAKOMA
power transmission solutions

Takoma toimittaa offshore- ja meriteollisuuden toimijoille huippulaadukkaita hammastettuja komponentteja kuten hammaspyöriä ja hammaskehiä, pinioneita ja hammaskytkimä.

Suurten hammaspyörien
(halkaisija yli 4 m)
toimitusmäärä:
29 kpl

Panostajan
omistusosuus:
63,1 %

Käyttöpääoman
vapautus: 4,3 → 1,9

HM 40 years of heat treatment
HEATMASTERS.
the wizards of metal

Heatmasters on johtava lämpökäsittelypalveluiden ja -laitteiden toimittaja Euroopassa 40 vuoden kokemuksella.

2
Uudet
toimipisteet

SELOG

Selog on sisäkattomateriaalien tukkuliike, joka palvelee alan urakoitsijoita ja asentajia sekä rautakauppoja ja rakennusliikkeitä.

Puurimaelementtien
myynnin kasvuideksi
(2015–2016)
270

Tarjousten määrän
kasvuideksi
(2015–2016)
117

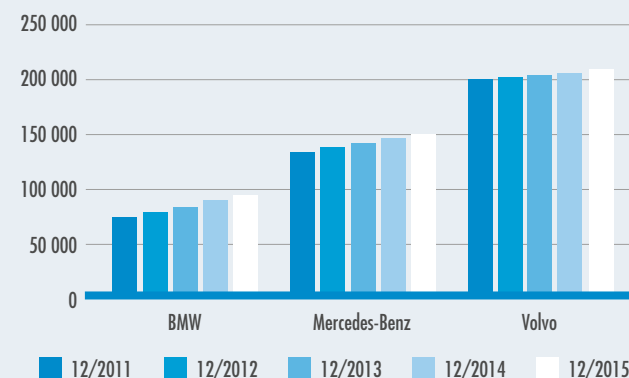

KLVARAOSAT
Mercedes-Benz ja BMW -varaosat

KL-Varaosat -yhtiöt on Mercedes-Benz, BMW ja Volvo -henkilöautojen alkuperäisvaraosien ja tarvikeiden maahantuontia, tukku-kauppaa ja jälleenmyyntiä harjoittava erikoisvaraosaliike.

AUTOKANNAN KEHITYS

megaklinikka

Megaklinikka on täysin uudenlaisen palvelukonseptin hammaslääkäriasema, joka tarjoaa kaikki hammashuollon palvelut yhdellä käynnillä, laadukkaasti ilman jonoja.

Henkilöstön
kasvu: **36**

4/5
Työtyytyväisyys

GRAAFISESTA TOIMIJASTA MONI-KANAVAISEKSI VIESTINTÄYHTIÖKSI

Grano Oy palvelee asiakkaitaan kehittämällä digi- ja printtipalveluihin liittyviä tuotteita, markkinointia ja ratkaisuja.

Vuonna 2016 Granon tärkeimpänä tavoitteena oli saattaa loppuun yritysostojen integraatiovaihe ja toteuttaa edellisvuonna luotua strategiaa. Grano on kokonais-palvelutoimittaja, joka tarjoaa asiakkaille sähköisiä kanavia, printtiä sekä tuotetiedon hallintaa ja analyysia. Tuotemyynnin sijaan korostetaan ratkaisumyyntiä.

Yritysostojen myötä Granon palveluja on yhdenmukaistettu ja kehitetty. Erityisesti digitalisuuteen panostettiin voimakkaasti, ja vuoden aikana valmistui digitaalisen liiketoiminnan strategia.

Vuoden 2017 aikana tullaan toteuttamaan konkreettisia kehityshankkeita liittyen digitaalisen tarjoaman tuoteistamiseen, tilauskanavien, myynnin ja markkinoinnin digitalisoimiseen sekä manuaalisen työn automatisointiin.

HYVÄÄ KASVUA DIGITAALISILTA PALVELUILTA

Painaminen ja paperinvalmistus Suomessa vähenivät entisestään vuoden 2016 aikana, joten Granon tulos ei kehittynyt edellisvuonna luotujen odotusten mukaisesti. Tuotantoja keskitettiin vuoden aikana. Digitaalisten palveluiden kasvu on ollut lupaavaa, vaikka se ei ole vielä kokonaan ehtinyt korvata printtitoimintojen aiheuttamaa laskua. Myös Granon suurkuva- ja CAD-palvelut kasvoivat vuoden aikana.

Suomen yleinen taloudellinen tilanne ja toimialan kova hintakilpailu ovat vaikuttaneet Granoon, sillä sen toiminta on hyvin kotimarkkinasidonnaista. Granon liikevaihto ei kasvanut vuoden aikana, mutta sen markkina-asema vahvistui.

Toimitusjohtaja **Jaakko Hirvosen** mukaan tulos on olosuhteisiin nähden tyydyttävä. Moni alan pienempi ja tarjoamaltaan yksipuolisempi yritys on viime vuosina lopettanut toimintansa kokonaan. Hirvonen uskoo, että

kasvava tuoteportfolio ja toimiva strategia pitävät Granon suunnannäyttäjänä perinteisillä toimialoilla myös jatkossa. Digitaalisten palveluiden puolella yrityksellä on vielä edessä selkeä kasvun paikka.

YRITYSOSTOJEN SYNERGIAHYÖDYT JO NÄKYVISSÄ

Granon vuoteen 2016 vaikutti edelleen voimakkaasti vuoden 2015 aikana tapahtunut yhdistyminen Multiprintin kanssa. Vuoden aikana tehostettiin yhdistymiseen liittyviä sisäisiä prosesseja, kuten päällekkäisten toimintojen poistamista.

Myös vuoteen 2016 mahtui yritysostoja, kun alkuvuodesta Grano osti startup-tyyppisen digitoimisto Luotta Oy:n osake-enemmistön ja loppuvuodesta koko osakekannan sekä kesällä MicroMedian markkinointilogistiikan liiketoiminnan. Hirvosen mukaan yhtenäisen yrityskulttuurin luominen on jatkuva prosessi. Henkilöstön sitouttamisen ja motivaation lisäksi brändityöllä sekä työnantajamielikuvan luomisella on suuri merkitys.

Alan transformaatio ja digitalisuus ovat aiheuttaneet haasteita Granon toimialan määrittämiselle. Grano ei ole enää graafisen alan yritys vaan ennemminkin monikanavainen viestintäyhtiö. Vuoden 2016 aikana tehdyn laajan asiakaskyselyn mukaan Granon brändi ja valikoima eivät ole vielä kovin tunnettuja asiakkaiden keskuudessa.

Asiakastyytyväisyys on kuitenkin poikkeuksellisen vahva B2B-sektorilla ja asiakkailla on positiiviset odotukset Granon brändiä kohtaan. Nettosuositeluindeksi on 50 prosenttia, mikä luo erinomaisen mahdollisuuden myydä lisää uudenlaisia palveluita olemassa oleville ja uusille asiakkaille.

Asiakastuntemus ohjaakin käynnissä olevaa brändityötä ja palveluiden kehittämistä. Granon visio on olla alan halutuin kumppani ja seuratuin edelläkävijä.

Digitalisoinnilla uusia asiakashyötyjä

”Aloitimme digitaalisen liiketoimintastrategian luomisprosessimme kesällä 2016 ja saimme sen valmiiksi tilikauden loppuun mennessä.

Tulemme muuttamaan Granon toimintamallia yhä enemmän asiakaslähtöiseksi hyödyntämällä digitaalisia ratkaisuja sekä pyrkimällä määrätietoisesti kohti datapohjaista liiketoimintaosaamista.

Digitaalisen liiketoimintastrategian luomisprosessimme kuuluu olennaisena osana myös osaamisen vahvistaminen, jolloin esimiesvalmennus ja hyvä muutosjohtaminen ovat avainasemassa. Lisäksi kehitystiimeihimme tarvitaan uutta osaamista, kuten palvelumuotoilua ja ohjelmointia.

Digistrategiaan panostamisen myötä tuleme vuonna 2017 julkaisemaan useita uusia palveluita ja palvelukanavia, joiden avulla tarjoamme asiakkaillemme uusia liiketoimintahyötyjä.”

Jaakko Hirvonen, toimitusjohtaja

Liikevaihto

88,2 M€

Liikevoitto

7,8 M€

Henkilöstö

789

ONNISTUNUT YRITYSOSTO KASVATTAA ODOTUKSIA

KotiSun Oy tarjoaa käyttövesi-, lämpöverkko- ja viemärisaneerauksia omakotitaloille.

KotiSunin vuosi 2016 oli odotuksien ja tavoitteiden mukainen. Yrityksen vuoden tärkeimmät tapahtumat liittyivät liiketoimintojen laajentumiseen ja yrityskauppaan. KotiSunin liikevaihto kasvoi suunnitelmien mukaan, ja yrityksen kannattavuus säilyi hyvänä.

Vuoden aikana yrityksessä tehtiin merkittäviä panostuksia erityisesti kalustoon suurempien paikkakuntien toimipisteissä. KotiSun hankki viime vuoden aikana autoja ja työkaluja enemmän kuin koskaan aikaisemmin. Samalla kun suurempien paikkakuntien tasoa nostettiin, pienemmillä paikkakunnilla toimintaa tehostettiin.

PITKÄ KOKEMUS TAKAA KILPAILUASEMAN

KotiSun laajensi vuoden aikana liiketoimintojaan viemäripalveluihin vuonna 2015 ostetun yrityksen, Pirkanmaan LVI-Tekniikka Oy:n, kautta. KotiSunin toimitusjohtaja Ville Niinikosken mukaan yrityskauppa on ollut onnistunut ja odotuksia vastaava siirto, johon liittyy suuria tulevaisuuden odotuksia.

Niinikosken mukaan yrityksen toimialalla on tällä hetkellä kova kilpailutilanne, mutta KotiSun on pärjännyt hyvin toimintamallillaan, johon kuuluu konseptoitu putkiremontti kiinteällä hinnalla asumista häiritsemättä. Hyväksi havaitun toimintamallin lisäksi yli 10 000 remontin kokemus sekä erittäin pitkä materiaalitakuu vahvistavat asemaa asiakkaiden arvostamana luotettavana kumppanina.

Toimialan tulevaisuus näyttää tällä hetkellä Niinikosken mukaan erinomaiselta, ja hän arvioi LVI-remonttien määrän kasvavan Suomessa lähivuosina. KotiSun on tällä hetkellä toimialan markkinajohtaja ja aikoo Niinikosken mukaan olla sitä myös jatkossa.

HENKILÖSTÖN TYYTYVÄISYYS HEIJASTUU ASIAKKAISIIN

Liiketoimintojen laajentumisen ja muun kasvun myötä yrityksen työntekijöiden rekrytointeja on pitänyt lisätä. Myös koulutukseen on luotu uusia tapoja ja menetelmiä, joiden avulla osaaminen saadaan tehokkaasti välitettyä vanhoilta työntekijöiltä uusille työntekijöille.

Liiketoimintojen laajentuminen on vaatinut muutoksia myös KotiSunin yrityskulttuuriin. Niinikosken mukaan KotiSunille tyypillinen työteliäs ja avoimen rehellinen yrityskulttuuri luo hyvän ympäristön toiminnan eteenpäin viemiselle.

KotiSunin johtamisessa panostetaan aktiivisen johtamiseen ja työntekijöitä motivoiviin käytäntöihin. Yrityksen esimiehet ovat jatkuvasti hereillä toimialan tapahtumista ja kouluttavat alaisiaan suoriutumaan töistään mahdollisimman hyvin.

Myös KotiSunin työhyvinvointiin on kiinnitetty entistä enemmän huomiota vuoden 2016 aikana, mikä on näkynyt Panostajan teettämässä henkilöstökyselyssä. Henkilöstön tyytyväisyys vaikuttaa heijastuvan myös asiakkaisiin, sillä tehtyjen mittauksien avulla on saatu selville, että KotiSunin asiakaskokemus ja asiakastyytyväisyys ovat parantuneet aiempiin vuosiin verrattuna.

KotiSun aikoo panostaa henkilöstön ja asiakassuhteiden vahvistamiseen sekä aktiiviseen ja reippaaseen johtamisotteeseen myös jatkossa. Lisäksi tavoitteena on kasvattaa maantieteellisesti toimintaa eri puolella Suomea.

Jatkuvaa asiakas- tyytyväisyyden mittaamista

”Vuoden 2016 aikana otimme käyttöömme jatkuvan asiakastyytyväisyyden mittaustyökalun. Ulkopuolinen ja puolueeton ammattilastaho kontaktoi jokaisen asiakastyömaamme ja mittaa vastausten perusteella asiakaskokemuksen sekä -tyytyväisyyden.

Aikaisemmin mittasimme asiakaskokemusta ja -tyytyväisyyttä muutaman kerran vuodessa, mutta meistä tuntui tärkeältä saada jatkuvampaa tietoa, jotta pystymme reagoimaan nopeammin asiakkaidemme tarpeisiin.

Työkalun perusteella olemme saaneet selville, että asiakkaidemme suositteiluprosentti on noussut 94 prosentista 96 prosenttiin. Palautteen avulla voimme kouluttaa asennusryhmiä ja henkilökuntaa entistä paremmaksi.

Lisäksi tulemme jatkossa näkemään jokaisen toimiston seinällä reaaliaikaiset asiakastyytyväisyysmittarit ja -käyrät. Yrityksemme tärkein arvo on tuottaa tyytyväisiä asiakaskokemuksia.”

Ville Niinikoski, toimitusjohtaja

Liikevaihto

31,9 M€

Liikevoitto

5,8 M€

Henkilöstö

298

VAIKEAN VUODEN JÄLKEEN EDELLEEN VAROVAISET ODOTUKSET

Takoma Oyj on voimansiirtokomponenttien erikoisosaaja, jonka asiakkaat toimivat laivanrakennus-, offshore- ja kaivosteollisuudessa sekä energia-sektorilla.

Takoman liiketoimintojen kysyntä jatkui vuonna 2016 edellisvuoden tapaan matalalla tasolla. Edellisenä vuonna ilmassa oli varovaista toiveikkuutta kysynnän noususta, mutta odotukset eivät täysin toteutuneet vuoden aikana.

Yrityksen liikevaihdon lasku johtuu erityisesti meriteollisuuden ja offshore-sektorin huonosta tilanteesta, mikä vaikuttaa myös muihin vastaaviin Suomen toimijoihin.

Hankalasta tilanteesta huolimatta Takoma on panostanut vuoden 2016 aikana uusien asiakkaiden hankkimiseen esimerkiksi suorakontaktoinnilla ja erilaisissa messutapahtumissa. Muutamia entisiä asiakkaita onkin palannut takaisin jatkamaan yhteistyötä Takoman kanssa.

MERKKEJÄ MARKKINOIDEN HITAASTA HERÄÄMISESTÄ

Vajaa kaksi vuotta sitten taloon tullut Takoman toimitusjohtaja **Jari Lilja** kertoo risteilyaluspuolen tilausten lisääntyneen hieman sekä suomalaisilla että ulkomaisilla telakoilla, mikä on näkynyt jonkin verran myös Takoman toiminnassa vuoden 2016 aikana. Risteilyaluspuolen lievä piristyminen ei ole kuitenkaan onnistunut peittämään muun toiminnan aiheuttamaa monttua yrityksen toiminnassa.

Takoma toimii myös teollisuussektorilla, ja erityisesti kaivosteollisuus on työllistänyt yritystä aiempina vuosina. Lilja kertoo huomanneensa verkostojensa kautta viitteitä kaivospuolen toiminnan hitaasta heräämisestä, mikä nostattaa toiveita Takoman liikevaihdon kasvusta tulevaisuudessa.

Liljan mukaan näköpiirissä on myös orastavia merkkejä muun teollisuuden toipumisesta sekä sitä kautta

uusista liiketoimintamahdollisuuksista. Offshore-teollisuuden suhteen Lilja kuitenkin näkee odotusten olevan edelleen alhaalla.

HENKILÖSTÖ SITOUTUNUT VAHVASTI YRITYKSEEN JA PAIKKAKUNTAAN

Huonosta kysynnästä huolimatta Takoman tuotantoa on pystytty tehostamaan vuoden 2016 aikana. Lilja kiittää tästä yrityksen ammattitaitoista henkilöstöä, joka on vaikeassa tilanteessa osannut nähdä valoa pitkän tunnelin päässä ja säilyttänyt ahkeran asenteen.

Suuri osa henkilöstöstä on paitsi Takoman pitkäaikaisia työntekijöitä myös yrityksen toimipaikan, Parkanon, pitkäaikaisia asukkaita, mikä näkyy vahvana sitoutumisena sekä yritykseen että sen paikkakuntaan.

Liljan mukaan henkilöstön osaaminen on erittäin hyvää, ja siihen on voitu nojata vaikeina aikoina. Takomalla on tehty vuoden aikana erittäin haastavia projekteja, kuten vaativien suurikokoisten hammaspyörien ja nuolihammasakselien toimittaminen Norjaan, jossa loppukäyttäjänä on ollut suuri norjalainen öljy-yhtiö.

Jatkossa Takoma haluaa entisestään vaalia henkilöstönsä erikoisosaamista hankkimalla osaamista kehittäviä uusia projekteja. Yrityksessä on harjoitettu myös tuotekehitystä, ja uusista tuotteista on tarkoitus kertoa enemmän vuoden 2017 aikana.

Lilja uskoo vakaasti toimialan lähtevän nousuun, mutta se tulee tapahtumaan hitaasti. Hän arvelee matalan tason jatkuvan myös seuraavaan tilikauteen, mutta arvioitu tuleva piristyminen saattaisi ajoittua jo loppuvuoteen 2017.

Voimansiirron ratkaisuja Norjaan

”Suomen lisäksi Norja on Takoman toinen päämarkkina-alue, ja meillä on useamman vuoden kokemus Norjan markkinoista. Projektimme ovat olleet esimerkiksi voimansiirron ratkaisuja öljynporausteollisuuteen ja erikoissovelluksiin. Vuoden 2016 aikana valmistimme norjalaisen öljynporauslautan nostokoneistoon suuria hammaspyöriä ja nuolihammispaisia hammasakseleita.

Tällä hetkellä Norjan markkina on melko hiljainen matalan öljyn hinnan vuoksi, mutta Suomeen verrattuna Norjassa on enemmän loppuasiakaita meriteollisuustuotteillemme, kuten pieniä telakoita ja öljynporausta.

Norjalaisten kanssa on mukava toimia, sillä he ovat hyvin asiallisia ja ystävällisiä. Vaikka öljyn hinta onkin tällä hetkellä matalalla, uskon Norjan markkinoiden kasvavan tulevaisuudessa.”

Jari Lilja, toimitusjohtaja

Liikevaihto
10,2 M€

Liikevoitto
-1,2 M€

Henkilöstö
83

OSAAVA HENKILÖSTÖ MAHDOLLISTAA ERIKOISTUMISEN

KL-Varaosat Oy tarjoaa valittujen henkilöautomerkkien (BMW, MB ja Volvo) alkuperäis-varaosia suurelle osalle suomalaisista korjaamoyrittäjistä sekä kuluttaja-asiakkaille.

Vuonna 2016 KL-Varaosat panosti erityisesti kahden tuoreimman toimipaikan, Turun ja Vantaan, sekä uuden tuotemerkin, Volvon, kehittämiseen. Merkittävänä hankkeena on ollut myös sähköisen kaupan voimakas kehittäminen.

Yrityksen liikevaihto kasvoi 10 prosenttia, ja tulos parantui huomattavasti edelliseen tilikauteen verrattuna. Uusien toimipaikkojen resursseja on hieman lisätty ja lisätään edelleen toiminnan kasvaessa. Valikoiman laajentaminen uuteen merkkiin on luonnollisesti laajentanut asiakaskuntaa.

Alan yleisenä haasteena on autojen korjaukseen liittyvien vaatimusten jatkuva kasvu laitteissa, osaamisessa ja tiedon saatavuudessa. Siksi KL-Varaosat on laatinut oman koulutustarjonnan ServicePartner -korjaamoilleen omista automerkeistään.

Koulutuksia on tarjolla kuukausittain, ja vuoden 2016 tarjontaan on kuulunut muun muassa sähköturvallisuuskurssi hybridi- ja sähköautoihin liittyen. Koulutusten avulla tuetaan vahvasti korjaamokumppaneiden menestystä.

PANOSTAJA AKATEMIAN KOULUTUKSET VAHVISTAVAT OSAAMISTA

Jo ennestään osaava ja ammattitaitoinen henkilöstö on mahdollistanut KL-Varaosien erikoistumiseen perustuvan liiketoimintamallin. Toimitusjohtaja **Juha Kivisen** mukaan henkilöstön oma-aloitteisuus ammattitaidon kehittämisesä on lisääntynyt viime vuosina entisestään.

Hyvänä runkona osaamisen kehittämiselle ovat Panostaja Akatemian valmennukset, joihin on osallistunut useita KL-Varaosien työntekijöitä. Henkilöstöltä ja johdolta löytyi energiaa myös ammattitutkintoihin ja johtamisen täydennyskoulutukseen vuoden 2016 aikana.

Henkilöstön kanssa käytävän vuorovaikutuksen lisäksi yritys on pyrkinyt kehittämään strategiaansa asiakkaan ja toimialan tarkalla kuuntelemisella sekä aktiivisella hallitus- ja johtoryhmätyöllä. Perusteellinen työ on mahdollistanut toimipaikkaverkon ja tuotevalikoiman laajentamisen.

ONNISTUNUTTA TOIMINTAA MUUTTUVISSAKIN VAATIMUKSISSA

Varaosakaupan toimiala elää voimakkaan ketjuuntumisvaiheen jälkeistä ajanjaksoa, ja siitä seuraavia muutoksia tapahtuu alalla edelleen, muun muassa eri tuotemerkkien jakelukanavissa.

KL-Varaosien liiketoimintamalli perustuu tehokkaiseen, päivittäistoiminnoiltaan omavaraisten toimipaikkojen ketjuun. Lyhyt arvoketju ja hyvä johdettavuus tekevät mahdolliseksi tuloksen tekemisen ja toiminnan ohjaamisen, vaikka vaatimukset muuttuvatkin.

Kivisen mukaan KL-Varaosien palvelemien merkkien autokannan kehitys on ollut jaksolla 2011–2015 kahdesta kahteenkymmeneenviiteen prosenttiyksikköä koko henkilöautokannan kasvua korkeampi.

Sähköisen varaosaluettelon uudistaminen nähtiin strategisesti yhdeksi tilikauden 2016 tärkeimmistä hankkeista. Uusi luettelo korvaa vanhan tilikauden 2017 alkukuukausina.

Yksi KL-Varaosien vuoden 2017 tärkeimmistä teemoista on korjaamoyhteistyön ja korjaamoiden menestystä tukevien palveluiden jatkokehittäminen. Samoin oman palvelun ja osaamisen jatkuva kehittäminen sekä osaamisen kulttuurista huolehtiminen ovat edelleen listan kärkipäässä. Lisäksi toimipaikkaverkon laajentumismahdollisuuksia tutkitaan edelleen.

Liikevaihto
13,0 M€

Liikevoitto
1,0 M€

Henkilöstö
48

Sisään- rakennettua kouluttautumista

”Toimintamme perustuu erikoistumiseen, joten rohkaisemme vahvasti henkilöstöämme kehittämään osaamistaan ja jatkokoulutautumaan. Uuden oppiminen on erikoistumiseen perustuvassa liiketoiminnassa koko ajan tapetilla, erityisesti uusien ajoneuvojen, teknisten ratkaisujen ja sähköisten työkalujen yhteydessä.

Useita työntekijöitämme on osallistunut Panostaja Akatemian eri koulutuksiin, ja lisäksi vuoden 2016 aikana on saatu maaliin ammattitutkintoja ja osallistuttu johtamiskoulutusohjelmaan.

Toiminnan laajentuessa on hienoa huomata, kuinka sisäänrakennettua kouluttautuminen ja tiedon eteenpäin jakaminen ovat arjen työssämme. Joka päivä kokeneemmat työntekijät jakavat osaamistaan muille ja tunnistavat sen osaksi työtään.

Aktiivinen tuki ja perehdyttäminen ovat tärkeitä erityisesti silloin, kun henkilö saa uusia tehtäviä tai vastuualueita.”

Juha Kivinen, toimitusjohtaja

RAKENNUSALAN MURROS KEHITTÄÄ MYYNTIARGUMENTTEJA

Suomen Helakeskus Oy:n toiminta koostuu keittiöissä ja kylpyhuoneissa käytettävien kalustehelojen tukkukaupasta ja maahantuonnista keittiö- ja huonekaluteollisuudelle sekä puusepille.

Suomen Helakeskuksen vuoden 2016 merkittävin tapahtuma oli yrityksen toisen tukkukaupan, ovissa ja ikkunoissa käytettävien rakennehelojen maahantuojaan, Rakennushelaston liiketoiminnasta luopuminen. Yhtiöt ovat toimineet itsenäisinä, joten siirtyä on ollut kohtuullisen helppo, ja sen myötä hallinnon sekä johdon resursseja on vapautunut lisää nykyiseen toimintaan.

Muuten yritys oli vuoden 2016 aikana melko rauhallinen liikkeissään. Liikevoitto parantui edellisestä vuodesta, ja myös liikevaihto nousi muutamia prosentteja. Yrityksellä on ollut pitkään vaikeuksia saada liikevaihto nousuun, vaikka liikevoitto onkin ollut kasvussa.

Helakeskuksen organisaatiokulttuuri koki viime vuoden aikana suuren muutoksen vertikaaliseen suuntaan. Organisaation hierarkiaa on madallettu ja vastuita on pyritty jakamaan tasaisemmin. Kun yrityksessä on enemmän vastuunkantajia, myös prosessit sujuvoituvat ja yhteistyö tiivistyy.

TARJOUSKILPAILUIDEN MUUTTUNEET KRITEERIT

Helakeskuksen toimitusjohtaja **Hannu Rantasen** mukaan rakentaminen on selvästi vilkastunut, mutta samaan aikaan rakentamisen tapa on voimakkaassa murroksessa. Rakentamisen painopiste on tällä hetkellä vahvasti Etelä-Suomen kerrostaloasumisessa, kun se aiemmin oli tasaisesti ympäri Suomea ja omakotitalorakentamisessa ja -remontoinnissa.

Rakentamisen keskittymisen vuoksi yhdellä kerralla on tarjolla isompia urakkakokonaisuuksia, mutta määrällisesti työt ovat vähentyneet. Siihen nähden Rantasen sanoo olevansa kohtuullisen tyytyväinen Helakeskuksen ja sen asiakkaiden toimintaan vuoden 2016 aikana.

Muuttuneen rakennuskulttuurin myötä yksittäinen kuluttaja ei enää ole niin suuressa päätösvallassa, vaan urakkatarjouskilpailuista päättää ulkopuolinen toimija, jolloin tarjouskilpailussa pätevät eri kriteerit. Helakeskus on oppinut kehittämään myyntiargumenttejaan seuraamalla toimialan muutoksia sekä huomioimalla erilaisten asiakkaiden vaihtuvia tarpeita.

Helakeskus on vakuuttanut asiakkaansa myös alan ylivoimaisesti parhaalla toimitusvarmuudella. Rantasen mukaan sijoitus on saavutettu luomalla yhteiset pelisäännöt sekä toimimalla sovitun mukaisesti.

JALANSIJAA KAUPPAKETJUIHIN

Pienellä osalla Helakeskuksen asiakkaista oli vuonna 2016 hiljainen kausi, mutta muilla kasvu on ollut suurempaa, ja myös uusia asiakkaita on tullut. Helakeskuksella on vankka markkina-asema alan kolmen suurimman toimijan joukossa.

Helakeskus on ollut yli neljäkymmentä vuotta teollisuuden palvelija, mutta on nyt onnistunut saamaan asiakkaita myös suurista kauppaketjusta, kuten Tokmannista, RTV-ketjusta ja Minimanista. Rantanen näkee lupaavia kasvun mahdollisuuksia kauppaketjujen palveluksessa.

Rantasen mukaan Helakeskuksen kaltaisille toimijoille on kysyntää, vaikka asiakkaiden globaalit kilpailijat varjostavat hieman luottoa tulevaisuuteen. Keittiöiden ja kylpyhuoneiden valmistus on perinteisesti ollut paikallisten toimijoiden reviiriä, mutta parin viime vuoden aikana globaalit toimijat ovat rantautuneet Suomeen. Sen sijaan, että tämä koetaan liiallisen uhkana, Helakeskus on pohtinut, miten myös ulkomaalaisia toimijoita voitaisiin palvella.

Hyvä yhteistyö kantaa sukupolvien yli

”Pitkät ja vakaat yhteistyökumppanuudet ovat suuri voimakeijä toiminnallemme. Pitkäaikaisin yhteistyökumppanimme on italialainen saranavalmistaja Salice, jonka maahantuoja olemme toimineet jo noin neljännesvuosisadan ajan, eli yli puolet olemassaolostamme.

Pitkän yhteistyömme salaisuutena on erityisesti samanlainen arvomaailma. Jaamme molemmat käytännöllisen lähestymistavan liiketoimintaan. Toisiltamme olemme oppineet avoimen dialogin ja ideoiden vaihtamisen tärkeyden.

Vaikka työntekijät ja sukupolvet vaihtuvat, yhtiöiden välinen yhteistyö kantaa. On todella arvokasta, ettei yhteistyötä tarvitse jatkuvasti rakentaa uudelleen. Mahdolliset haasteet ovat yhteisiä, vaikka vastualueet ja työtehtävät ovatkin erilaisia. Yhteistyömme henkii luottamusta, ja olemme aina samalla puolella.”

Hannu Rantanen, toimitusjohtaja

Liikevaihto

9,8 M€

Liikevoitto

0,3 M€

Henkilöstö

24

VOIMAKAS PALVELUHENKISYYS PITÄÄ MUKANA KILPAILUSSA

Selog Oy etsii, tarjoaa ja toimittaa alakattojen monipuoliset pinta- ja kannatinrakenteet asiakkailleen, joita ovat esimerkiksi sisärakentamisen ammattilaiset, pienet rakennus- ja maalausliikkeet sekä rautakaupat.

Selogin viime vuosi sisälsi aktiivista toimintaa ja muutamia erityisen hyviä urakkakohteita, kuten esimerkiksi Otaniemen metroaseman ja Maunula-talon projektit. Rakentamisen kokonaismarkkina on virkistynyt vuoden aikana, ja sitä kautta myös sisäkattoala on elpymässä.

Aktiivisen myynnin lisäksi yritys on keskittynyt voimakkaasti uusien materiaalien ostotoimintaan. Markkinointia on toteutettu digitaalisesti sekä asiakastapaamisten määrää ja laatua lisäämällä. Selogin verkkokauppa, tuotteitakoti.fi, päivitettiin ja avattiin vuoden aikana uudelleen.

Jatkossa verkkokauppaan ja verkkosivujen päivitykseen tullaan panostamaan enemmän, ja myös sosiaaliseen mediaan liittyminen on yrityksen markkinointisuunnitelmissa.

HINTAKILPAILU JA UUDET TULOKKAAT HÄMMENTÄVÄT MARKKINOITA

Alkuvuodesta 2016 sisäkattoamarkkina oli vielä varsin niukka, mutta kesään mennessä tilanne kehittyi suotuisaan suuntaan muun rakennusalan mukana. Haasteita yrityksen liiketoiminnalle on aiheuttanut kiristynyt kilpailu.

Selogin toimitusjohtaja **Simo Tuokon** mukaan materiaalien kilpailu markkinoilla on ollut erittäin kova, erityisesti akustiikkavillojen hinnoissa. Lisäksi uudet ulkomaiset asennusliikkeet ovat lisänneet toimintaansa Suomessa ja hämmentäneet markkinoita entisestään. Osan uusista ulkomaisista tulokkaista Selog on kuitenkin onnistunut saamaan asiakkaakseen.

Tuokko kertoo Selogin pärjänneen toimialan kilpailussa paremmin kuin kohtalaisesti. Tuokko uskoo, että

Selogin voimakas palveluhenkisyys ja asiakkaiden vahva tukeminen kauppohenkilöstön ja urakoiden löytämisessä ovat pitäneet yrityksen mukana kiristyneessä kilpailussa.

Viime aikoina Selog on myös panostanut voimakkaasti logistiikan kehittämiseen sekä henkilökunnan tuotekoulutukseen. Selogin työntekijöistä suurin osa on ollut alalla jo kaksikymmentä vuotta, joten yrityksen osaaminen ja asiantuntijuus ovat vahvalla pohjalla.

RAKENNUSALA PIRISTYNYT KOKONAISUUTENA

Vuoden 2016 aikana Selog onnistui hienoisesti nostamaan liikevaihtoaan edelliseen vuoteen verrattuna, mutta yrityksen tuloskehitys on ollut sitäkin parempi. Vuoden alkupuolella töitä oli tarjolla vähemmän, mutta kevään myötä asiakkaiden työtilanne muuttui paremmaksi, mikä niin ikään toi enemmän töitä Selogille.

Tuokko näkee Selogin markkina-aseman vahvana tulevaisuudessa, sillä Rakennusala kokonaisuutena on selvästi piristynyt 2016 aikana. Erityisesti toimistojen ja julkisten rakennusten suunnittelussa on ollut huomattavissa kasvua, mikä enteilee hyvää Selogin lähivuosien toiminnalle.

Markkinoiden piristyminen näkyy kuitenkin Selogin toiminnassa viiveellä, sillä sisärakentaminen tehdään aina rakennusurakan viimeisenä.

Lähivuosina Selogin tavoitteisiin kuuluu kasvu sekä uusien asiakkaiden hankinta. Lisäksi uusia tuotteita ja ratkaisuja etsitään jatkuvasti Suomesta ja ulkomailta. Yritys aikoo lisätä jatkossa erityisesti metalli- ja puukauppaa sekä suunnittelupalvelua.

Millintarkkaa työtä Maunula-talolle

”Yksi vuoden 2016 merkittävimmistä kohteistamme oli puurimoiden toimittaminen Maunulan alueen uuteen kulttuuritaloon, Maunula-taloon. Tehtäväämme kuului erikoisosien tuotekehitys- ja suunnittelu, puurimaelementtien valmistus, urakoitsijan konsultointi sekä valmistusprosessien ja toimitusten hallinta.

Kokonaisuutena projekti oli erittäin vaativa sekä suunnittelun että asennuksen kannalta. Monimuotoiset elementit piti suunnitella juuri kohteeseen soveltuviksi, ja urakoitsijan täytyi asennusvaiheessa sovittaa elementit paikoilleen millintarkasti.

Projekti vaati paljon aikaa, suunnittelua, erikoisosia ja materiaaliveikkojen hallintaa. Urakoitsija on ollut todella tyytyväinen toimitusten onnistumiseen ja siistiin työnjälkeemme. Omasta mielestäni onnistuimme erityisen hyvin toimitusaikataulujen hallinnassa sekä tuotteiden suunnittelussa ja toteutuksessa.”

Simo Tuokko, toimitusjohtaja

Liikevaihto
10,3 M€

Liikevoitto
0,7 M€

Henkilöstö
15

LUPAAVIA NÄKYMİÄ JA UUSIA TOIMIPAikkoJA

Heatmasters Group Oy tarjoaa metallien lämpökäsittelypalveluita ja -laitteita energia-, kemian- ja konepajateollisuuden toimijoille.

Heatmastersin vuosi 2016 oli kaksijakoinen. Yritys sai hankittua uusia asiakkaita, mutta kysyntä kaikilla liiketoiminta-alueilla putosi rajusti. Heatmasters ei ole pystynyt mukautumaan kysynnän vaihteluun riittävän nopeasti.

Huonon taloudellisen tilanteen vuoksi Heatmastersin monen asiakkaan vyö on ollut kireällä, ja muutaman pääasiakkaan oma asiakaskysyntä on kutistunut huimasti. Erityisesti laitekauppa sujui vuonna 2016 huonosti, ja asiakkaiden suuremmat uuni- ja muuntajainvestoinnit ovat hidastuneet merkittävästi.

Uudet toimipisteet, palveluiden kehittäminen ja markkinoiden elpyminen luovat kuitenkin lupaavia odotuksia haastavan vuoden jälkeen.

TUNNUSTUSTA TYÖTURVALLISUUDESTA

Suomen lisäksi Heatmastersilla on toimipisteet Puolassa, Ruotsissa ja Virossa. Vaikka Heatmasters on saneerannut toimintojaan, niin samalla on myös investoitu uuteen. Vuoden 2016 aikana toimipisteiden määrä laajeni, kun yritys avasi Teksasin Houstoniin uuden laitekauppaan keskittyneen toimipisteen sekä Turkuun uuden palvelukeskuksen.

Uusien toimipisteiden tuotto ei näkynyt vielä menneen tilikauden tuloksessa. Heatmastersin toimitusjohtaja **Ilkka Mujunen** mukaan yrityksen uudet toimipisteet vaativat vielä jonkin verran aikaa ennen kuin pääsevät omilleen ja alkavat tuottaa tulosta.

Mujunen mukaan Turun yksikössä on jo tällä hetkellä mukavasti töitä ja tekemistä. Toimipisteen erinomaisen sijainnin puolesta Heatmasters pystyy loistavasti tukemaan alueen käynnissä olevia ja käynnistyviä uusrakennus- ja

modernisointiprojekteja. Myös Teksasin toimipisteessä ensimmäiset kaupat on jo saatu sovittua.

Työntekijöiden työturvallisuuteen panostettiin vuoden 2016 aikana voimakkaasti. Perusteellinen työ on tuottanut tulosta, ja Heatmastersille myönnettiin kansainvälinen OHSAS 18001 -työturvallisuussertifikaatti ensimmäisenä oman alansa toimijoista Pohjoismaissa.

Sertifikaattia varten Heatmastersilla on tehty erilaisia konkreettisia ratkaisuja liittyen henkilöstön koulutuksiin, vaarojen ja riskien tunnistamiseen ja minimoimiseen, johtamiseen sekä työntekijöiden vastuisiin.

TUOTEKEHITYSTÄ JA KOKONAISPALVELUTARJONTAA

Heatmastersilla tehtiin vuonna 2016 myös tuotekehitystä. Asiakkaat ovat päässeet testaamaan esimerkiksi uuden teknologian kannettavaa lämpötilasäädintä, ja vuoden 2017 aikana tuotteita tullaan esittelemään asiakkaille lisää. Lämpökäsittelypalveluita pyritään myös jatkossa kehittämään uudelle tasolle.

Heatmasters panostaa toiminnassaan myös kokonaispalvelutarjontaan. Kun asiakas on aikaisemmin joutunut hakemaan palvelunsa useammasta eri paikasta, Heatmasters pystyy tarjoamaan asiakkaalle koko paketin, johon kuuluu lämmitys, puhallus, maalaus ja kuljetukset.

Kokonaispalvelun tarjoaminen nähdään erityisesti tärkeänä ekologisena toimintatapana, sillä kuljetusten vähentyminen pienentää hiilijalanjälkeä. Kokonaispalvelutarjontaa on tällä hetkellä Lahden, Turun ja Etelä-Puolan Będzinin toimipisteissä.

Teksasin korkeinta teknologia- ja turvallisuustasoa

”Laajensimme vuoden 2016 aikana kansainvälistä toimintaamme Teksasiin Yhdysvaltoihin. Kyseessä on laitekauppaan keskittynyt toimipiste, jossa teemme myös asiakkaiden tarpeiden mukaan räätälöityjä lämpökäsittelylaitteita. Alueella on paljon öljynjalostamoita ja kemianteollisuuden tehdaslaitoksia.

Ensimmäiset isommat kaupat on jo tehty ja merkittäviä tarjouksia on tällä hetkellä sisässä. Teemme jatkuvaa tarvekauppaa jo usean asiakkaan kanssa ja olemme onnistuneet luomaan hyvän maineen paikallisten asiakkaiden keskuudessa. Kilpailuetumme alueella on se, että pystymme toimittamaan paikallisten markkinoiden korkeimman teknologia- ja turvallisuustason.

Tavoitteenamme on saada Teksasin yksikkö kannattavaksi tilikauden 2017 aikana.”

Ilkka Mujunen, toimitusjohtaja

Liikevaihto

4,5 M€

Liikevoitto

-1,0 M€

Henkilöstö

49

UUDET INVESTOINNIT LUPAAVAT KASVUA

Megaklinikka Oy on hammaslääkärikeskus, joka tarjoaa suun terveydenhuollon palvelut yhdellä käynnillä.

Megaklinikan vuoden 2016 odotetuin saavutus oli monen vuoden työn jälkeen avattu Tukholman klinikka. Kiinnostus klinikkaa kohtaan on ollut suurta uusien työntekijöiden keskuudessa. Klinikan avaaminen kasvatikin Megaklinikan henkilöstön määrää sekä osaamista.

Myös julkisella puolella kiinnostus Megaklinikan palveluihin on jatkuvasti kasvanut. Vuonna 2015 Jyväskylässä aloitettiin kokeilu, jossa julkisen sektorin hammashoitola otti käyttöönsä Megaklinikan toiminnanohjausjärjestelmän. Moni paikkakunta on jatkanut Jyväskylän viitoittamalla tiellä, ja vuoden 2016 aikana solmittiin sopimuksia viiden kunnan ja kaupungin kanssa.

Loppuvuonna aloitettiin lisäksi asiakkaiden kuukausiohjelma, jonka kautta on mahdollista saada rajoittamattomasti perushammashoitoa kiinteällä hinnalla. Kuukausiohjelma on otettu erittäin hyvin vastaan markkinoilla, ja se on tuonut uusia asiakkaita. Ohjelmaan liitytään tasaista tahtia.

TERVEYDENALAN MURROS LUO EPÄVARMUUTTA

Vuoden 2016 hyvistä avauksista huolimatta tulos ei vastannut edellisenä vuonna asetettuja tavoitteita. Erityisesti Tukholman klinikan aukeaminen vasta tilikauden lopussa heikensi merkittävästi koko konsernin tulosta. Myöskään lisenssiliiketoiminnan kasvu ei näkynyt vielä vuoden 2016 tuloksessa, minkä lisäksi laskeva markkina on heikentänyt tulosta.

Tulevaisuus koko terveydenhuollon alalla on suuressa murroksessa muun muassa sote-päätösten osalta, mikä luo epävarmuutta myös Megaklinikan tulevaisuudelle. Käyntimäärät yksityisellä puolella ovat yleisesti jatkaneet laskuaan, joten markkinatilanne on ollut haastava.

Kilpailu alalla on kovaa, ja vuoden 2016 aikana myös uusia kilpailevia toimijoita on ilmestynyt näköpiiriin. Toimitusjohtaja **Christoffer Nordströmin** mukaan Megaklinikan kilpailuetuna on erittäin hyvä saatavuus sekä palveluiden tarjoaminen yhdellä käynnillä.

Vuonna 2016 Megaklinikka jatkoi palvelutarjontansa kehittämistä muun muassa erikoishammashoito-palveluilla, kuten CAD/CAM-kruunuilla ja -implanteilla.

Nordströmin mukaan Megaklinikan palvelukonsepti soveltuu erittäin hyvin isojen asiakasvirtojen hallintaan niin omassa kuin asiakkaidenkin yksiköissä. Megaklinikan markkina-asema on terveydenhuollon alan murroksesta huolimatta suhteellisen vakaa.

TUKHOLMAN KLINIKKA KANSAINVÄLISTYMISEN KESKIPISTEENÄ

Nordströmin mukaan Megaklinikalla on merkittävät kasvun odotukset vuodelle 2017, kun esimerkiksi Tukholman klinikka on ehtinyt olla täydessä toiminnassa ja uusien työntekijöiden osaaminen pääsee esille entistä paremmin. Tukholman henkilöstö on käynyt koulutuksissa Suomessa, mikä on lisännyt kansainvälistä näkökantaa myös Suomen päivittäisessä toiminnassa.

Vuonna 2017 Megaklinikan suunnitelmissa on Tukholman klinikan aseman vakiinnuttaminen, asiakaskokemuksen ja viestinnän parantaminen sekä jatkuva teknologinen ja innovatiivinen kehitys.

Tukholman klinikan lisäksi myös seuraavat kansainvälistymissuunnitelmat ovat jo pohdinnassa ja keskeisenä osana strategiaa.

Odotettu Tukholman klinikan avaaminen

”Tukholman klinikan avaaminen syksyllä 2016 oli meille erittäin iso ja merkittävä ponnistus. Etsimme yli vuoden sopivia toimitiloja, minkä jälkeen odotimme vielä vuoden verran valitun talon remontin valmistumista.

Sopiva tila löytyi Tukholman keskustasta, ja olemme todella tyytyväisiä remonttiin. Kesän 2016 aikana pääsimme vihdoinkin asentamaan omat laitteistomme, ja klinikka avattiin alkusyksystä. Klinikka on samankokoinen kuin Helsingissä, ja tavoittelemme vähintään yhtä suuria kävijämääriä.

Olemme päässeet valitsemaan Tukholman klinikan henkilöstömme suuresta joukosta hakijoita, ja hakemuksia tulvi jatkuvasti sisään. Olemmekin ylpeitä siitä, että meillä on todella hienot ja modernit tilat sekä erittäin pätevä ja osaava henkilöstö.”

Christoffer Nordström, toimitusjohtaja

Liikevaihto

4,7 M€

Liikevoitto

-1,5 M€

Henkilöstö

119

HALLITUS

1. Antero (Antti) Virtanen, s. 1954

Hallituksen jäsen vuodesta 2013
KTM
Jesura Oy:n toimitusjohtaja
Riippumaton yhtiöstä ja merkittävistä
osakkeenomistajista

2. Tarja Pääkkönen, s. 1962

Hallituksen jäsen vuodesta 2016
Tekniikan tohtori, DI
Boardman Oy:n partneri ja hallituksen
puheenjohtaja, Brand Compass Group
Riippumaton yhtiöstä ja merkittävistä
osakkeenomistajista

3. Eero Eriksson s.1963

Hallituksen jäsen vuodesta 2011
VTM
Fennian varatoimitusjohtaja
Riippumaton yhtiöstä ja merkittävistä
osakkeenomistajista

4. Mikko Koskenkorva, s. 1982

Hallituksen jäsen vuodesta 2011
Datanomi
Pajakulma Oy:n IT-projektipäällikkö
Riippumaton yhtiöstä

5. Jukka Ala-Mello, s.1963

Hallituksen puheenjohtaja vuodesta 2011,
hallituksen jäsen vuodesta 2006
KTM ja KHT
KONE Oy:n johtaja ja hallituksen sihteeri
Riippumaton yhtiöstä ja merkittävistä
osakkeenomistajista

6. Hannu Tarkkonen, s. 1950

Hallituksen jäsen vuodesta 2014
Yo.merk.
Eläkkeellä 1.8.2014 lähtien. Edellinen
työtehtävä: toimitusjohtaja, Keskinäinen
Eläkevakuutusyhtiö Etera (LEL
Työeläkekassa) 2010–2014
Riippumaton yhtiöstä ja merkittävistä
osakkeenomistajista

JOHTORYHMÄ

1. Juha Sarsama, s. 1965

Toimitusjohtaja vuodesta 2007
Varat., M.S.M (Boston University Brussels)
Aikaisempi työkokemus: toimitusjohtaja OpusCapi-
ta Oy, hallintojohtaja Saarioinen Oy, talousjohtaja
OpusCapita Oy
Muut luottamustehtävät: Keskuskauppakamarin
valtuuskunnan jäsen, Keskinäinen Eläkevakuutusyh-
tiö Eteran hallituksen jäsen, Fennia Varainhoidon
hallituksen jäsen

2. Miikka Laine, s. 1972

Sijoitusjohtaja vuodesta 2015
KTM, OTK
Aikaisempi työkokemus: osakas ja talousjohtaja Finn-
sweet Holding Oy -konserni, sijoitusjohtaja ja osakas
pääomasijoitusyhtiö Profita Management Oy, johtaja
Nokia Oyj:n yrityskauppayksikössä sekä eri tehtävissä
investointipankkiliiketoiminnassa (FIM, Pohjola)

3. Tapio Tommila, s. 1978

Talous- ja rahoitusjohtaja sekä varatoimitusjohtaja
vuodesta 2015
KTM, eMBA
Aikaisempi työkokemus: Panostaja Oy sijoitusjohta-
ja, Deloitte Corporate Finance Oy, Pricewaterhouse-
Coopers Oy

4. Minna Telanne, s. 1964

Kehitysjohtaja vuodesta 2013
HTL
Aikaisempi työkokemus: Liiketoimintajohtaja Leading
Partners Oy, henkilöstöjohtaja OpusCapita Oy,
tulosyksikön päällikkö MPS Finland Consulting Oy,
kehityspäällikkö Suomen Posti Oy

PANOSTAJA SJOITUSKOHTENA

ENEMMISTÖOMISTAJA PK-SEKTORILLA

Panostaja tarjoaa ainutlaatuisen kanavan sijoittaa pk-sektorin yrityksiin, joissa on korkeat tuotto-odotukset. Valitsemme omistukseemme eri toimialojen kärkiyrityksiä ja hankimme niistä enemmistöosuuden. Kehitämme ja tuemme niiden kasvua tiiviissä yhteistyössä vähemmistöosakkaana olevan toimivan johdon kanssa. Tavoitteemme on, että yrityksen arvo on selvästi kasvanut, kun irtaudumme siitä. Näin kasvatamme omistaja-arvoamme.

Tavoitteellinen
omistaja-arvon
kasvattaja

Ainutlaatuinen
kanava sijoittaa
suomalaiseen
pk-sektoriin

Hajautettu ja
tasapainoinen
sijoitussalkku

TALOUDELLISET TAVOITTEET

Panostajan tavoitteena on jatkuva omistaja- ja markkina-arvon kasvattaminen siten, että osakkeen kokonaistuotto ylittää NASDAQ Helsingin Small Cap Indeksin keskimääräisen pitkän aikajänteen tuoton.

Oman pääoman
tuotto on vähintään

20 %

siten, että sisäinen IRR-tavoite
(internal rate of return) on jokaiselle
sijoituskohteelle yli 22 %

Kumulatiivinen
osakekohtainen
tulos (EPS) on

0,80 €

viisivuotiskaudella
2014–2018

Omavaraisuusaste
on vähintään

40 %

kun omaan pääomaan
sisällytetään pääomalainat

Voitonjako heijastaa konsernin tuloksen kehitystä pitkällä aikavälillä ja ensisijaisena tavoitteena on varmistaa konsernin sijoitustoiminnan jatkuvuus, jonka jälkeen vähintään puolet emoyhtiön osakkeenomistajille kohdistuvasta konsernin vuosittaisesta tuloksesta voidaan jakaa joko osinkoina, pääomanpalautuksina tai osakkeiden takaisinostoina.

OSAKKUUSYHTIÖT

SPECTRA YHTIÖT

Spectra tarjoaa suomalaisille kaupoille ja kauppakeskuksille erilaisia tukitoimintoja vartioinnista huoltoon ja siivouksesta ja julkisivujen puhdistuksesta tilapäisen työvoimantarpeen täyttämiseen. Spectran monipuolinen palvelukenttä tukee asiakkaan jokapäiväistä toimintaa ja mahdollistaa kuluttajille laadukkaan palvelun ja miellyttävät ostokokemukset. www.spectra.fi

39 %

Panostajan
omistusosuus
Spectrasta

Toimitusjohtaja
Olli Plaketti

ECOSIR GROUP

Ecosir Group on erikoistunut kiinteistöjen automaattisiin ja energiatehokkaisiin jätteen- ja pyykinsiirtojärjestelmiin. Yritys on alansa markkinajohtaja Suomessa, ja sen järjestelmät ovat laajasti käytössä sairaaloissa, terveyskeskuksissa sekä nykyaikaisissa vanhusten palvelukeskuksissa. Automaattiset jätteen- ja keräysjärjestelmät soveltuvat myös erinomaisesti kauppakeskuksiin, ravintokeskuksiin sekä teollisuuteen. Viime vuosina Ecosir Group onkin laajentanut toimintaansa kansainvälisillä markkinoilla erityisesti Skandinaviassa, Aasiassa Venäjällä ja Lähi-idässä. www.ecosir.com

38,6 %

Panostajan
omistusosuus
Ecosir Groupista

Toimitusjohtaja
Mauri Leponen

JUURI PARTNERS

Juuri Partners on suomalainen pääomasijoitusyhtiö, joka rahoittaa vakiintuneita ja kannattavia pieniä ja keskisuuria yrityksiä Suomessa. Juuri tukee yrityksen kehittämisessä ja kasvattamisessa sekä rahoittajana että yritykseen voimakkaasti sitoutuneena ulkopuolisena sparraajana. Juuri toimii yrityksen omistajien ja johdon tukena strategian ja liiketoiminnan kehittämisessä kokonaisvaltaisesti hallitustyöskentelystä operatiivisen toiminnan kehittämiseen. Juuri Partners hallinnoi Juuri Rahastoa, jonka pääomat ovat kotimaisilta vakavaraisilta institutionaalisilta sijoittajilta. www.juuripartners.fi

20 %

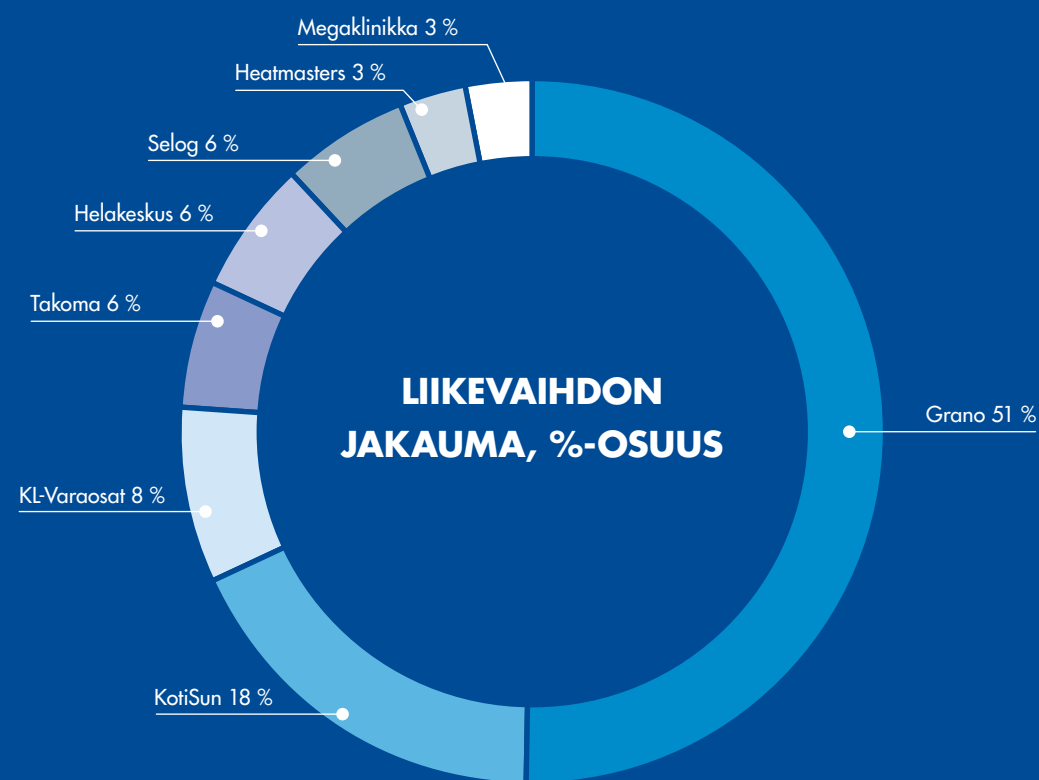
Panostajan
omistusosuus
Juuresta

Toimitusjohtaja
Samuli Sipilä

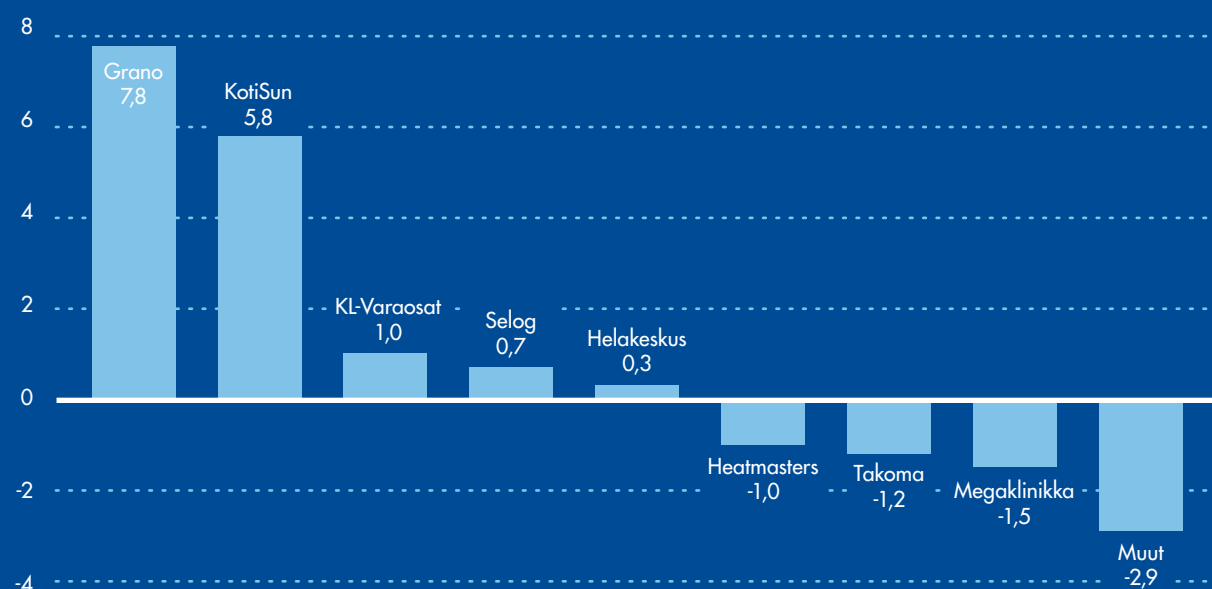
panostaja

TILINPÄÄTÖS 2016

LIKEVOITON JAKAUMA, M€

Liikevaihto
172,5 M€

Tilikauden tulos
9,2 M€

Henkilöstö
1 337

2016 TILINPÄÄTÖS

TILIKAUDELTA 1.11.2015–31.10.2016

SISÄLLYS

Panostaja Oyj:n hallituksen toimintakertomus	2
Konsernin tuloslaskelma	8
Konsernin tase	9
Konsernin rahavirtalaskelma	10
Laskelma konsernin oman pääoman muutoksista	11
Konsernin tilinpäätöksen liitetiedot	12
Tunnuslukujen laskentakaavat	42
Emoyhtiön tuloslaskelma	43
Emoyhtiön tase	43
Emoyhtiön rahoituslaskelma	44
Emoyhtiön tilinpäätöksen liitetiedot	45
Emoyhtiön hallituksen ehdotus tilikauden tuloksen käsittelyksi ja voitonjaoksi	49
Tilintarkastuskertomus	50
Tietoja osakkeista	51
Hallinto ja yhtiökokous	52
Osakkeen kurssikehitys ja osakasmäärän kehitys	53
Suurimmat osakkeenomistajat	54

	2016	2015
Panostaja -konserni	1.11.2015–31.10.2016	1.11.2014–31.10.2015
Liikevaihto, M€	172,5	148,2
Liikevoitto, M€	9,0	7,3
Tulos ennen veroja, M€	7,0	3,4
Tulos jatkuvista liiketoiminnoista, M€	5,5	3,7
Tulos myydyistä liiketoiminnoista, M€	3,8	9,8
Tilikauden tulos, M€	9,2	13,5
Osakekohtainen tulos, laimentamaton, €	0,07	0,14
Oma pääoma / osake, €	0,77	0,74

Panostaja Oyj:n hallituksen toimintakertomus

KONSERNIN TALOUDELLINEN KEHITYS

Panostaja-konsernin liikevaihto oli päättäneellä katsauskaudella 172,5 milj. euroa (148,2 milj. euroa). Viennin osuus liikevaihdosta oli 6,7 milj. euroa eli 3,9 % (6,5 milj. euroa eli 4,4 %). Edellisen ja kuluvan tilikauden aikana toteutuneiden yritysostojen vaikutus 24,3 milj. euron liikevaihdon kasvuun oli 19,0 milj. euroa. Kahdeksasta sijoituskohteesta viisi ylitti vertailukauden kumulatiivisen liikevaihtotason.

Liikevoitto kasvoi ja oli 9,0 milj. euroa (7,3 milj. euroa). Vertailukauden liikevoittoa rasittaa liiketoiminnan muihin kuluihin kirjattu KotiSun Oy:n lisäkauppahinta-arvion ja tilinpäätöshetkellä tehdyn arvion erotus -0,5 milj. euroa sekä Multiprintin hankinnasta aiheutuneet kulut 1,7 milj. euroa. Vertailukauden liikevoiton ylitti neljä sijoituskohtetta kahdeksasta.

Tulos myydyistä liiketoiminnoista oli 3,8 milj. euroa. Flexim Security Oy myytiin tilikaudella 2015, ja kauppaan liittynyt lisäkauppahinta on kirjattu kuluneella tilikaudella. Konsernin tuloslaskelma ei sisällä vertailuvuodelta 2015 myytyjen liiketoimintojen tuloslaskelmaa, vaan niiden tulos on konsernin tuloslaskelmassa erotettu riville Tulos myydyistä liiketoiminnoista.

Konsernin nettorahoituskulut katsauskaudella olivat -2,1 milj. euroa (-3,8 milj. euroa). Konsernin maksuvalmius säilyi hyvänä ja liiketoiminnan kassavirta oli 9,6 milj. euroa positiivinen.

Konsernin henkilöstön määrä tilikaudella oli keskimäärin 1 337 (1 176). Tilikauden lopussa konsernin henkilöstömäärä oli 1 434 (1 239).

Emoyhtiö Panostaja Oyj:n liikevaihto oli 0,0 milj. euroa (0,0 milj. euroa). Liiketappio oli -2,9 milj. euroa (liikevoitto 23,0 milj. euroa). Emoyhtiön tilikauden voitto oli 7,3 milj. euroa (voitto 21,6 milj. euroa).

KONSERNIRAKENNE

Katsauskaudella ei ole tapahtunut muutoksia konsernirakenteessa.

PANOSTAJA-KONSERNIN LIIKETOIMINTASEGMENTIT

Panostaja-konsernin segmentointi perustuu enemmistöomistuksessa oleviin sijoituskohteisiin, jotka tuottavat keskenään erilaisia tuotteita ja palveluja. Sijoituskohteita

myös seurataan erillisinä liiketoimintoina. Panostajan enemmistöomistuksessa olevat sijoituskohteet muodostavat yhtiön liiketoimintasegmentit, joiden lisäksi on Muut-segmentti, jossa raportoidaan konsernin emoyhtiö mukaan lukien osakkuusyhtiöt ja kohdistamattomat erät. Panostaja-konsernin liiketoimintasegmentit ovat Grano, KotiSun, Takoma, Selog, Helakeskus, KL-Varaosat, Heatmasters, Megaklinikka sekä Muut.

Konsernin segmenttiraportointi perustuu liiketoiminnallisiin segmentteihin.

Grano

Grano on Suomen suurin ja vahvin graafisen alan yritys, joka tarjoaa digi- ja printtipalveluihin liittyviä tuotteita, markkinointia ja ratkaisuja, jotka helpottavat sekä kehittävät asiakkaiden liiketoimintaa. Yhtiön toimipisteet sijaitsevat yli kahdellakymmenellä paikkakunnalla kattaen Suomen Oulusta Helsinkiin. Lisäksi konsernilla on toimintaa Tallinnassa ja Pietarissa. Konsernin toimitusjohtajana toimii Jaakko Hirvonen. Panostajan omistusosuus konsernista oli katsauskauden lopussa 50,2 %.

Granon liikevaihto kasvoi 26 %, 69,9 milj. eurosta 88,2 milj. euroon. Kasvun selittää Multiprint-yhtiöiden hankinta kesäkuussa 2015. Haastava markkinatilanne ja paperin myynnin lasku heijastui segmentin liikevaihdon ja kannattavuuden kehitykseen. Rakentamisen ja sähköisten palvelujen osalta kysyntä oli katsauskaudella hyvällä tasolla, alueelliset erot kysynnässä olivat suuria. Segmentin liikevoitto kasvoi Multiprint-yhtiöiden hankinnan myötä 5,9 milj. eurosta 7,8 milj. euroon. Vertailukauden tulokseen sisältyy 1,7 milj. euron kustannukset Multiprintin hankintaan liittyen. Katsauskaudella on edelleen jatkettu Multiprint-hankinnan jälkeistä toiminnan tehostamista sekä panostettu voimakkaasti digitaalisten palvelujen kehittämiseen. Katsauskaudella hankittiin Luotta Oy sekä Micromedian markkinointilogistikan liiketoiminnot. Katsauskauden jälkeen on hankittu Oy Fram Ab:n koko osakekanta. Segmentin henkilöstömäärä oli tilikauden lopussa 789 (775).

KotiSun

KotiSun tarjoaa konseptoituja käyttövesi- ja lämpöverkko-remontteja sekä viemärisaneerauksia kuluttajille avaimet käteen -palveluna. KotiSun on kasvanut nopeassa tahdissa alan suurimmaksi ja tunnetuimmaksi toimijaksi Suomessa.

Konsernin toimitusjohtajana toimii Kalle Lahtinen. Panostajan omistusosuus konsernista oli katsauskauden lopussa 57,3 %.

KotiSun-segmentin markkinatilanne on ollut hyvä koko katsauskauden. Segmentin liikevaihto kasvoi 34 %, 23,7 milj. eurosta 31,9 milj. euroon. Liikevaihdon vahvaa kehitystä selittää pääasiassa viemäri liiketoiminnan voimakas kasvu. Voimakkaasta kasvusta huolimatta myös kannattavuus pysyi hyvällä tasolla: liikevoitto kasvoi 4,2 milj. eurosta 5,8 milj. euroon. Vertailukauden liikevoittoa rasittaa KotiSun Oy:n lisäkauppahinta-arvion ja tilinpäätöshetkellä tehdyn arvion erotus -0,5 milj. euroa (Q1 2015). Katsauskaudella on myynnin kasvun myötä tehty merkittäviä panostuksia kalustoon. Segmentin henkilöstömäärä oli tilikauden lopussa 298 (139).

Takoma

Takoma-segmentin ainoa operatiivinen yksikkö on Takoma Gears Parkanossa, joka tarjoaa mekaanisen voimansiirron tuotteita ja palveluita meri- ja offshoreteollisuudelle sekä kaivosteollisuudelle. Takoma-konsernin emoyhtiönä toimii Panostajan 63,1-prosenttisesti omistama Takoma Oyj, jonka toimitusjohtajana on toiminut 3.8.2015 alkaen Jari Lilja.

Takoma Oyj:n ja Takoma Gears Oy:n saneerausmenetelyt alkoivat 17.1.2014 ja saneerausohjelmat vahvistettiin 30.9.2014 Pirkanmaan käräjäoikeudessa. Saneerausohjelmassa saneerausvelkojen takaisinmaksuaikataulua pidennettiin ja velkarakennetta kevennettiin.

Takoman jatkuvien toimintojen liikevaihto heikkeni 13,2 milj. eurosta 10,2 milj. euroon. Liikevaihdon lasku johtui offshore- ja meriteollisuuden markkinatilanteen merkittävästä heikkenemisestä tilikauden aikana. Segmentin jatkuvien toimintojen liiketulos heikkeni vastaavasti -0,7 milj. eurosta -1,2 milj. euroon. Tappiollisesta toiminnasta johtuen Takoma on tehnyt merkittäviä toiminnallisia muutoksia, joilla on tähdätty toiminnan sopeuttamiseen vallitsevaan kysyntätilanteeseen ja liiketoiminnan saamiseksi kannattavaksi. Liiketoiminnan volyymin laskun katkaiseminen ja uusien asiakkaiden saaminen sekä oman toiminnan edelleen tehostaminen ovat kriittisiä tekijöitä yhtiön toiminnan jatkuvuuden kannalta. Lopetettujen liiketoimintojen luvut on esitetty lopetetuissa liiketoiminnoissa. Segmentin henkilöstömäärä oli tilikauden lopussa 83 (90).

Selog

Selog Oy on vuonna 2005 perustettu Suomen suurin sisäkkö materiaalien tukkuliike, joka palvelee alan urakoitsijoita ja asentajia. Palvelutarjontaan kuuluvat myös las-

kenta-, suunnittelu- ja logistiikkapalvelut. Selogin palvelut kattavat korjaus- ja saneeraushankkeita sekä uudisrakennuskohteita. Yhtiön toimipisteet ovat Helsingissä, Tampereella ja Lappeenrannassa. Selog Oy kuuluu Selog Group -konserniin, josta Panostajan omistusosuus on 60 %. Selog Oy:n toimitusjohtajana toimii Simo Tuokko.

Selog-segmentin liikevaihto kasvoi tilikaudella 4 %, 9,9 milj. eurosta 10,3 milj. euroon. Liikevoitto parani 0,5 milj. eurosta 0,7 milj. euroon. Rakentamisen suhdanne oli hivenen edellisvuotta parempi, vaikkakin kilpailu kohteista oli edelleen erittäin kovaa. Katsauskaudella markkina on piristynyt, mutta vaikutus sisärakentamiseen näkyy vasta viiveellä. Segmentin henkilöstömäärä oli tilikauden lopussa 15 (14).

Helakeskus

Suomen Helakeskus Oy on Seinäjoella toimiva kaluste-helojen keskeinen tukkukauppa Suomessa. Yhtiö maahan-tuo, markkinoi ja myy kalusteteollisuuden helatarvikkeita. Yhtiö kuuluu Suomen Helasto -konserniin, johon aiemmin kuuluneen Rakennushelasto Oy:n osakkeet myytiin katsauskaudella. Panostajan omistusosuus Suomen Helasto -konsernista on 95,3 %. Konsernin toimitusjohtajana toimii Hannu Rantanen.

Helakeskus-segmentin liikevaihto pieneni katsauskaudella 10,4 milj. eurosta 9,8 milj. euroon. Liikevaihdon pieneneminen johtuu Rakennushela-liiketoiminnasta luopumisesta, kun yhtiö myi Rakennushelasto Oy:n osakkeet toimivalle johdolle. Markkinatilanne on piristynyt, mutta samaan aikaan osa asiakkaista on voimakkaissa talousvaikeuksissa. Katsauskauden liikevoitto heikkeni 0,7 milj. eurosta 0,3 milj. euroon, mikä johtuu käytännössä Rakennushelaston myynnistä aiheutuneesta 0,3 milj. euron arvostustappiosta. Segmentin henkilöstömäärä oli tilikauden lopussa 24 (28).

KL-Varaosat

KL-Varaosat Oy on Tampereella, Jyväskylässä, Rovaniemellä, Turussa ja Vantaalla toimiva Mercedes Benz-, BMW- sekä Volvo-henkilöautojen alkuperäisvaraosien ja tarvikkeiden maahantuoja, tukkukauppa ja jälleenmyyjä. Segmentti on katsauskaudella keskittynyt aiempina kausina toteutettujen laajentumisten vahvistamiseen ja kannattavuuden parantamiseen. KL-Varaosat Oy kuuluu KL Parts -konserniin, josta Panostajan omistusosuus on 75 %. KL-Varaosat Oy:n toimitusjohtajana toimii Juha Kivinen.

KL-Varaosat-segmentin liikevaihto kasvoi 10 % edellisvuoden 11,8 milj. eurosta 13,0 milj. euroon. Markkinatilanne on toimialalla pysynyt katsauskaudella melko

vakaana. Strategiset hankkeet asiakkuuksien ja yhteistyön kehittämisessä sekä sähköisessä kaupassa ovat edenneet suunnitellusti. Yhtiössä on viety loppuun palvelutyön tehostamishanke resurssien tasaamiseksi, toiminnan tehostamiseksi ja kiinteiden kulujen liikevaihto-osuuden vähentämiseksi liikevaihdon kasvaessa. Liikevoitto kasvoikin selvästi edellisvuoden 0,5 milj. eurosta 1,0 milj. euroon. Segmentin henkilöstömäärä oli tilikauden lopussa 48 (47).

Heatmasters

Heatmasters Group tarjoaa metallien lämpökäsittelypalvelua Suomessa ja kansainvälisesti sekä valmistaa, kehittää ja markkinoi lämpökäsittelyteknologiaa. Heatmasters Group-konserniin kuuluu Suomessa kaksi liiketoimintaa harjoittavaa yhtiötä Heatmasters Lämpökäsittely Finland Oy ja Heatmasters Technology Oy, jotka toimivat Lahdessa, Varkaudessa ja Turussa. Konsernilla on lisäksi tytäryhtiöt Puolassa, Ruotsissa ja USA:ssa. Panostajan omistusosuus segmentistä on 80,0 %. Heatmasters Group Oy:n toimitusjohtajana toimii Ilkka Mujunen.

Heatmasters-segmentin liikevaihto heikkeni katsauskaudella 6,3 milj. eurosta 4,5 milj. euroon. Lämpökäsittelypalveluiden kysyntä oli katsauskaudella erittäin heikkoa Suomessa, samoin investointihyödykkeiden (uunit, muuntajat) kysyntä oli matalalla tasolla kaikilla markkinoilla. Liikevoitto heikkeni myynnin putoamisen myötä 0,1 milj. eurosta -1,0 milj. euroon. Liikevaihdon sekä liikevoiton heikkenemiseen vaikutti erityisesti Skandinavian heikko markkina. Lisäksi uusien yksiköiden (HM Scandinavia, HM Inc, Turku) käynnistämiskustannukset sekä invertterilaitteen tuotekehityskulut rasittivat liikevoittoa. Segmentin henkilöstömäärä oli tilikauden lopussa 49 (51).

Megaklinikka

Megaklinikka on täysin uudenlaisen palvelukonseptin hammaslääkäriasema. Sen toiminta perustuu asiakaslähteiseen toimintatapaan, jossa asiakkaille tarjotaan kaikki hammashuollon palvelut yhdellä käynnillä, laadukkaasti ilman jonoja. Yhtiö tarjoaa myös toiminnanohjausjärjestelmäänsä lisensioituna palveluna julkisen puolen hammashoitoon. Yhtiön toimitusjohtajana toimii Christoffer Nordström. Panostajan omistusosuus segmentistä on 74,8 %. Segmentti on yhdistelty Panostaja-konserniin 1.3.2015 alkaen.

Megaklinikan liikevaihto oli katsauskaudella 4,7 milj. euroa (3,4 milj. euroa). Kasvu johtuu siitä, että vertailuvuoden luvut ovat vain kahdeksalta kuukaudelta. Tilanne Suomen perushammashuollon markkinoilla on jatkunut haastavana, asiakaskäynnit ovat yleisesti markkinassa laskeneet

edellisvuodesta, lisäksi kilpailu Helsingissä on kiristynyt. Katsauskauden aikana yhtiön lisenssiliiketoiminta laajeni. Tukholman klinikan toiminta aloitettiin suunnitelmien mukaan syyskuussa. Segmentin liikevoitto oli katsauskaudella -1,5 milj. euroa (-0,5 milj. euroa). Katsauskauden tulosta rasittavat tilikauden alusta toiminnassa ollut kuukausimaksullisen hammashoitomallin aloitusvaiheen kustannukset. Lisäksi katsauskaudella on panostettu voimakkaasti markkinointiin. Myös Tukholman klinikan ylösajo on aiheuttanut merkittävästi kustannuksia. Segmentin henkilöstömäärä oli katsauskauden lopussa 119 (86).

Muut

Muut-segmentin liikevaihdossa ei tapahtunut olennaisia muutoksia. Katsauskaudelta raportoi kolme osakkuusyhtiötä, Ecosir Group Oy, Spectra Yhtiöt Oy sekä Juuri Partners Oy. Raportoitavien osakkuusyhtiöiden tulosvaikutus katsauskaudella oli 0,1 milj. euroa (-0,1 milj. euroa), joka esitetään omalla rivillään konsernin tuloslaskelmassa.

RAHOITUS

Liiketoiminnan kassavirta parani ja oli 9,6 milj. euroa (8,0 milj. euroa). Maksuvalmius säilyi hyvänä. Konsernin rahavarat olivat 26,6 milj. euroa (30,6 milj. euroa) ja korolliset nettovelat 50,1 milj. euroa (45,7 milj. euroa). Nettovelkaantumisaste nousi ja oli 70,4 (65,2 %). Konsernin nettorahoituskulut katsauskaudella olivat -2,1 milj. euroa (-3,8 milj. euroa), eli 1,2 % (2,6 %) liikevaihdosta. Vertailukauden rahoituskulut sisältävät osakkuusyhtiö Ecosirin pääomallainan alaskirjauksen 1,0 milj. euroa.

Panostaja solmi 8.12.2015 sopimukset yhteensä 30,0 milj. euron rahoituskokonaisuudesta. Kokonaisuus koostuu 20,0 milj. euron lainoista ja 10,0 milj. euron yritysostolimiitistä. Lainat ovat vieraan pääoman ehtoisia vakuudellisia lainoja. Lainoista 5,0 milj. euroa erääntyy kolmen vuoden kuluttua lainan nostohetkestä ja 15,0 milj. euroa erääntyy 31.10.2019. Kaikki lainat nostettiin 30.4.2016 mennessä. Yritysostolimiitti on voimassa kolme vuotta, ja limiitistä voi nostaa kahden vuoden pituisia lainoja Panostajan tekemien yritysostojen rahoittamiseksi.

Panostaja Oyj:n maksoi pääomallainan 15,0 milj. euroa huhtikuussa 2016. Konsernin omavaraisuusaste oli katsauskauden lopussa 37,7 % (37,5 %). Oman pääoman tuotto oli 12,1 % (23,0 %). Sijoitetun pääoman tuotto laski 8,7 %:iin (12,4 %).

INVESTOINNIT SEKÄ KEHITYSMENOT

Konsernin bruttoinvestoinnit olivat katsauskaudella 10,9 milj. euroa (54,9 milj. euroa), eli 6,3 % (37,0 %) liikevaihdosta. Investoinnit kohdistuivat pääasiassa aineellisiin ja aineettomiin hyödykkeisiin sekä yrityshankintoihin.

Kehitysmenoja aktivointiin tilikaudella 0,1 milj. euroa (0,0 milj. euroa).

LÄHIPIIRILAINAT JA -VASTUUT

Tilinpäätöshetkellä lainojen määrä lähipiiriin kuuluvalla yhtiöllä on 0,3 milj. euroa. Lainojen korko on 6 %. Lainat ovat oman pääoman ehtoisia vaihtovelkakirjalainoja, joihin sovelletaan osakeyhtiölain 12 luvun säännöksiä. Mikäli yhtiö ei ole maksanut lainaa takaisin laina-ajan päätyttyä, lainan antajalla on oikeus erityisten oikeuksien perusteella vaihtaa nämä vaihtovelkakirjalainat yhtiön osakkeisiin

Yhtiöllä on 0,5 milj. euron suuruinen pääomallainasaaminen osakkuusyhtiöltä, joka erääntyy kokonaisuudessaan maksettavaksi tilikauden 2017 aikana.

Johdolle annettujen lainojen summat ja pääasialliset lainaehdot on esitetty liitetiedossa 35.

RISKIT

Konserni ottaa hallittuja riskejä hyödyntääkseen liiketoimintamahdollisuudet optimaalisella tavalla. Konsernin tavanomaiset liiketaloudelliset riskit liittyvät sijoituskohdeiden markkina- ja kilpailutilanteeseen, asiakas- ja toimitajariskeihin sekä yrityskauppoihin ja näiden rahoitukseen liittyviin riskeihin.

Panostajan kahdeksan enemmistöomistuksessa olevaa sijoituskohdetta toimivat erilaisilla toimialoilla. Tavoitteena on, ettei konsernin taloudellinen tulos ole olennaisesti riippuvainen yksittäisen sijoituskohteen kehityksestä ja tuloksesta, mutta suhdannetilanteesta riippuen ja sijoituskohteen kasvaessa sen merkitys koko konsernin kannalta korostuu, jolloin riski voi olla olennainen. Konsernin taloudellinen tulos ja kehitys eivät ole normaalisti yksittäisestä asiakkaasta riippuvaisia, mutta yksittäisen sijoituskohteen tulokseen ja kehitykseen yhden tai useamman merkittävän asiakkaan menettämisellä voi olla taloudellisia vaikutuksia.

Konsernin taloudelliseen tulokseen ja kehitykseen yleisellä suhdannekehityksellä ja erityisesti Suomen talouden kehityksellä voi olla merkittävä vaikutus. Konsernin tulokseen ja kehitykseen vaikuttavat myös kausiluonteisuus. Liiketoimintojen kausivaihtelut vaikuttavat siten, että tavanomaisesti vuoden ensimmäinen vuosipuolisko on heikompi kuin vuoden jälkimmäinen vuosipuolisko.

Kilpailutilanteen jatkuva muutos kuten hintakilpailu ja yksittäiselle sijoituskohteelle tulevat uudet kilpailijat voivat vaikuttaa konsernin taloudelliseen tulokseen ja kehitykseen, vaikka konserni ja sen sijoituskohteet kehittävät jatkuvasti toimintojaan kilpailutilanteen mukaisesti. Lisäksi eri sijoituskohteiden liiketoiminnassaan käyttämien raaka-aineiden hinta- ja saatavuusriskit voivat vaikuttaa merkittävästi yksittäisen sijoituskohteen taloudelliseen tulokseen ja kehitykseen, muttei normaalisti merkittävästi koko konsernin kehitykseen ja tulokseen.

Konsernin taloudelliseen tulokseen ja kehitykseen ei normaalisti ole merkittävää vaikutusta valuuttakurssi-, korko-, rahoitus- ja luottotappioriskillä, mutta yksittäisen sijoituskohteen taloudelliseen tulokseen ja kehitykseen näillä riskeillä voi olla merkittävä vaikutus. Konserni ja sen eri sijoituskohteet ovat pyrkineet suojautumaan näiltä riskeiltä merkittävilta osin eri tavoin, mutta aina suojaaminen ei ole mahdollista.

Konsernin henkilöstöön liittyvät riskit voivat vaikuttaa konsernin ja sijoituskohteiden kehitykseen ja taloudelliseen tulokseen, mikäli avainhenkilöiden ja henkilöstön rekrytoinneissa tai sitouttamisessa epäonnistutaan.

Ympäristöön liittyvät riskit voivat vaikuttaa konsernin ja sijoituskohteiden kehitykseen ja taloudelliseen tulokseen, mikäli kyseisten riskien hallinnassa epäonnistutaan. Konserni huomioi ympäristöasioihin liittyvän lainsäädännön ja sen mukanaan tuomat vastuut erityisen huolellisesti ja pyrkii toiminnassaan noudattamaan kestävän kehityksen periaatteita. Konsernin tiedossa ei ole mitään merkittäviä ympäristöasioihin liittyviä riskejä.

Konsernilla on laaja vakuutusturva, joka kattaa aineelliset vahingot vakuutusehtojen mukaisesti. Omaisuusriskien vakuutustasoa seurataan säännöllisesti. Takuu-, keskeytys-, tuotevastuu- ja korjausriskeihin liittyvät riskit voivat vaikuttaa konsernin ja sijoituskohteiden kehitykseen ja taloudelliseen tulokseen, mikäli kyseisten riskien hallinnassa epäonnistutaan. Konsernin yhtiöt pyrkivät varautumaan näihin riskeihin panostamalla toimitusketjun hallintaan, oman toiminnan laatuun ja tuotekehitykseen sekä riskien säännönmukaiseen arviointiin. Mikäli mahdollista, nämä riskit katetaan myös vakuutusturvalla.

Yrityskauppoihin liittyvät riskit voivat vaikuttaa konsernin ja sijoituskohteiden kehitykseen ja taloudelliseen tulokseen, mikäli kyseisten riskien hallinnassa epäonnistutaan. Konsernin tavoitteena on kasvaa myös yritysostojen kautta. Yritysostoihin liittyvää konsernin taseeseen kirjatua liikearvoa on n. 78,0 milj. euroa. Liikearvoa ei poisteta säännöllisesti vuosittain, vaan poistojen sijaan tehdään arvonalentumistestaus vähintään vuosittain tai silloin, kun

on viitteitä arvonalentumisesta. Arvoja tarkistetaan normaalisti viimeisen vuosipuoliskon aikana budjetoitiprosessin yhteydessä. Taloustilanteen epävarmuus voi edelleen pitkittyessään johtaa erityisesti teknologiateollisuutta ja rakentamista edustavien sijoituskohteiden liikearvotestauksen perusteena olevien ennusteiden muuttumiseen. Tällaisesta muutoksesta saattaisi aiheutua liikearvojen alaskirjaustarvetta.

Viranomaisten määräykset voivat vaikuttaa konsernin ja sijoituskohteiden kehitykseen ja taloudelliseen tulokseen. Konsernissa ja eri sijoituskohteissa seurataan määräyksien muutoksia, ja niihin pyritään reagoimaan ennakolta mikäli mahdollista.

HALLINTO JA YHTIÖKOKOUS

Panostaja Oyj:n varsinainen yhtiökokous pidettiin 2. helmikuuta 2016 Tampereella. Hallituksen jäsenten lukumääräksi vahvistettiin kuusi, ja valintaa seuraavan varsinaisen yhtiökokouksen päättyessä päättyvälle toimikaudelle hallitukseen valittiin Jukka Ala-Mello, Eero Eriksson, Mikko Koskenkorva, Antero (Antti) Virtanen ja Hannu Tarkkonen uudelleen sekä uutena jäsenenä Tarja Pääkkönen.

Tilintarkastajiksi valittiin Tilintarkastus-yhteisö PricewaterhouseCoopers Oy ja KHT Markku Launis toimikaudeksi, joka päättyy valintaa seuraavan varsinaisen yhtiökokouksen päättyessä. Tilintarkastus-yhteisö PricewaterhouseCoopers Oy on ilmoittanut, että päävastuullisena tilintarkastajana toimii KHT Lauri Kallaskari.

Yhtiökokous vahvisti esitetyn tilinpäätöksen ja konsernitilinpäätöksen tilikaudelta 1.11.2014–31.10.2015 ja päätti, että päättyneeltä tilikaudelta osakkeenomistajille maksetaan osinkoa 0,05 euroa osakkeelta.

Lisäksi yhtiökokous päätti, että hallitus valtuutetaan päättämään harkintansa mukaan mahdollisesta varojen jakamisesta osakkeenomistajille yhtiön taloudellisen tilanteen sitä puoltaessa joko osinkona tai pääomanpalautuksena sijoitetun vapaan oman pääoman rahastosta. Valtuutuksen perusteella tehtävän varojenjaon enimmäismäärä on yhteensä 4 700 000 euroa. Valtuutus sisältää hallituksen oikeuden päättää kaikista muista edellä mainittuun varojenjakoon liittyvistä ehdoista. Valtuutus on voimassa seuraavan varsinaisen yhtiökokouksen alkamiseen saakka. Yhtiökokous myönsi vastuuvapauden hallituksen jäsenille ja toimitusjohtajalle.

Yhtiökokous päätti, että hallituksen jäsenten palkkiot pidetään ennallaan ja että valintaa seuraavan varsinaisen yhtiökokouksen päättyessä päättyvältä toimikaudelta hallituksen puheenjohtajalle maksetaan palkkiona 40 000

euroa ja hallituksen muille jäsenille kullekin 20 000 euroa. Lisäksi yhtiökokous päätti, että noin 40 % hallituksen jäsenille maksettavista palkkiosta maksetaan hallitukselle annetun osakeantivaltuutuksen perusteella antamalla hallituksen jäsenille yhtiön osakkeita, mikäli hallituksen jäsen ei yhtiökokouspäivänä omista yli yhtä prosenttia (1 %) yhtiön kaikista osakkeista. Mikäli hallituksen jäsenen omistusosuus yhtiökokouspäivänä on yli yksi prosentti (1 %) yhtiön kaikista osakkeista, maksetaan palkkio kokonaisuudessaan rahana. Yhtiökokous päätti edelleen, että hallituksen jäsenten matkakulut korvataan Verohallinnon vahvistaman kulloisenkin matkakorvausperusteen enimmäismäärän mukaisena.

Lisäksi hallitus valtuutettiin päättämään omien osakkeiden hankkimisesta yhdessä tai useammassa erässä siten, että hankittavien omien osakkeiden lukumäärä voi olla yhteensä enintään 5 100 000 osaketta, mikä vastaa noin 9,86 % yhtiön kaikista osakkeista. Omia osakkeita voidaan valtuutuksen nojalla hankkia vain vapaalla omalla pääomalla. Omia osakkeita voidaan hankkia hankintapäivänä NASDAQ Helsinki Oy:n järjestämässä julkisessa kaupankäynnissä muodostuvaan hintaan tai muuten markkinoilla muodostuvaan hintaan. Hallitus päättää, miten omia osakkeita hankitaan. Omia osakkeita voidaan hankkia muuten kuin osakkeenomistajien omistamien osakkeiden suhteessa (suunnattu hankkiminen). Valtuutus kumoaa edellisessä varsinaisessa yhtiökokouksessa 5.2.2015 annetun omien osakkeiden hankintaa koskevan valtuutuksen. Valtuutus on voimassa 2.8.2017 saakka.

Yhtiön hallitus piti välittömästi yhtiökokouksen päättyttyä järjestäytymiskokouksen, jossa hallituksen puheenjohtajaksi valittiin Jukka Ala-Mello ja varapuheenjohtajaksi Eero Eriksson.

Hallitus ei ole käyttänyt yhtiökokouksen antamaa valtuutusta omien osakkeiden hankinnasta tilikauden aikana.

OSAKEPÄÄOMA JA OMAT OSAKKEET

Katsauskauden päättyessä Panostaja Oyj:n osakepääoma oli 5 568 681,60 euroa. Osakkeiden lukumäärä on yhteensä 52 533 110 kappaletta.

Panostaja Oyj:n hallitus päätti 4.5.2016 vuoden 2015 varsinaisen yhtiökokouksen antaman valtuutuksen nojalla osakeyhtiölain 9 luvun 20 §:n mukaisesta 800 000 osakkeen maksuttomasta osakeannista yhtiölle itselleen. Yhtiö teki osakeannin itselleen, jotta sillä olisi saatavilla riittävä määrä omia osakkeita käytettäväksi yhtiön avainhenkilöiden sitouttamiseen ja muihin hallituksen kulloinkin päättämiin käyttötarkoituksiin. Uudet osakkeet merkittiin kaupparekisteriin 6.5.2016.

Panostaja myi katsauskaudella 700 000 kappaletta omia osakkeitaan johtoryhmän jäsenille osana pitkäaikais- ta osakepohjaista kannustin- ja sitouttamisjärjestelmää.

Yhtiön hallussa oleva omien osakkeiden määrä katsauskauden lopussa oli 355 183 kappaletta (tilikauden alussa 342 398 kappaletta). Omien osakkeiden määrä vastasi 0,7 prosenttia koko katsauskauden lopun osakemäärästä ja äänimäärästä.

Yhtiökokousten 5.2.2015 ja 2.2.2016 sekä hallituksen päätösten mukaisesti Panostaja Oyj luovutti 11.12.2015 yhtiön johdolle osakepalkkioina yhteensä 32 800 kappaletta osakkeita. Yhtiö luovutti hallituksen jäsenille 11.12.2015 yhteensä 13 483 kappaletta, 4.3.2016 13.793 sekä 3.6.2016 13 952 ja 2.9.2016 yhteensä 13 187 kappaletta eli yhteensä 54 415 kappaletta osakkeita kokouspalkkioiden maksuna.

OSAKEKURSSIN KEHITYS JA OSAKKEENOMISTUS

Panostaja Oyj:n osakkeen päätöskurssi vaihteli tilikauden aikana 0,81 euron (alin noteeraus) ja 1,04 euron (ylin noteeraus) välillä. Osakkeiden osakevaihto tarkastelujaksolla oli 5 959 387 kappaletta, mikä edustaa 11,5 % osakekannasta. Osakkeen lokakuun 2016 päätöskurssi oli 0,92 euroa. Yhtiön osakekannan markkina-arvo lokakuun 2016 lopussa oli 48,3 milj. euroa (44,5 milj. euroa). Yhtiöllä oli lokakuun 2016 lopussa 3 708 osakkeenomistajaa (3 660).

OMAN PÄÄOMAN EHTOINEN VAIHTOVELKAKIRJALAINA JA HYBRIDILAINA

Vaihdeettava pääomalaina 2011 yhteensä 15,0 milj. euroa maksettiin takaisin kokonaisuudessaan katsauskauden aikana.

Konserni laski 27.5.2013 liikkeeseen 7,5 milj. euron suuruisen oman pääoman ehtoisen joukkovelkakirjalainan. Oman pääoman ehtoisella lainalla ei ole eräpäivää, mutta konsernilla on oikeus, ei velvollisuutta, lunastaa laina takaisin neljän vuoden kuluttua. Sopimuksen mukainen vuotuinen korko on 9,75 %. Korko maksetaan vain, jos yhtiö päättää jakaa osinkoa. Mikäli osinkoa ei jaeta, konserni päättää koron maksusta erikseen. Konsernitilinpäätöksessä laina on luokiteltu omaksi pääomaksi ja korot esitetään luonteensa mukaisesti osingonjakona. Panostaja Oyj:n hallitus päätti maksaa hybridilainan koron 0,7 milj. euroa, joka maksettiin 27.5.2016.

HALLITUKSEN EHDOTUS YHTIÖKOKOUKSELLE

Yhtiön hallitus ehdottaa yhtiökokoukselle, että päättyneeltä tilikaudelta maksetaan osinkoa 0,04 euroa osakkeelta.

Lisäksi hallitus ehdottaa, että yhtiökokous valtuuttaisi

hallituksen päättämään harkintansa mukaan mahdollisesta varojen jakamisesta osakkeenomistajille yhtiön taloudellisen tilanteen sitä puoltaessa joko osinkona tai pääomanpalautuksena sijoitetun vapaan oman pääoman rahastosta. Valtuutuksen perusteella tehtävän varojenjaon enimmäismäärä on yhteensä enintään 4 700 000 euroa. Valtuutuksen ehdotetaan sisältävän hallituksen oikeuden päättää kaikista muista edellä mainittuun varojenjakoon liittyvistä ehdoista. Valtuutuksen ehdotetaan olevan voimassa seuraavan varsinaisen yhtiökokouksen alkamiseen saakka.

Panostaja Oyj:n varsinainen yhtiökokous pidetään 31.1.2017 Tampereella.

TILIKAUDEN JÄLKEISET TAPAHTUMAT

Ei olennaisia tilikauden jälkeisiä tapahtumia.

NÄKYMÄT TULEVALLE TILIKAUDELLE

Yrityskaupparakennan aktiivisuus on ollut tilikaudella hyvällä tasolla ja uusien kohteiden tarjonta on ollut vilkasta. Omistusjärjestelyjen ja kasvumahdollisuuksien hyödyntämisen tarve pk-yrityksissä säilyy ja oman aktiivisen toiminnan täydentäessä ulkoapäin tulevaa ostokohteiden tarjontaa markkinoilla on riittävästi yritysostomahdollisuuksia. Panostajan strategiaa on tarkoitus toteuttaa hallituilla yritysostoilla nykyisiin sijoituskohteisiin, mutta myös uusia mahdollisia sijoituskohteita kartoitetaan aktiivisesti. Myös irtaantumisten mahdollisuuksia arvioidaan aktiivisesti ja jonkin verran aikaisempaa laajemmin osana sijoituskohteiden omistajastrategioita.

Suhdanneodotukset nykyisten sijoituskohteiden toimialoilla ovat edelleen kahtiajakoiset ja suhdanneodotuksia leimaa edelleen epävarmuus sekä heikko ennustettavuus. Panostajan eri sijoituskohteissa näkymät vaihtelevat positiivisista heikkoihin.

Panostaja on muuttanut ohjeistuskäytäntönsä ja lopettaa taloudellisen ohjeistuksen julkaisemisen vuoden 2017 alusta. Konsernin liikevoiton tulosohtauksen sijaan Panostaja tulee jatkossa tarjoamaan sijoittajille enemmän tietoa sijoituskohteiden kasvu- ja kehitysmahdollisuuksista ja Panostajan tavoitteista arvon kasvattamiseksi näissä sijoituskohteissa. Panostajan tavoitteena on jatkossa tukea sijoittajien mahdollisuutta muodostaa käsitys sijoituskoh- teiden itsenäisestä arvosta tuoden enemmän esille Panostajan rakennetta sijoitusyhtiönä.

KONSERNIN TULOSLASKELMA, IFRS

1 000 euroa	Liitetieto	1.11.2015–31.10.2016	1.11.2014–31.10.2015
Liikevaihto		172 476	148 218
Liiketoiminnan muut tuotot	9	1 493	674
Materiaalit ja palvelut		64 543	60 174
Henkilöstökulut	11	64 360	48 541
Poistot ja arvon alentumiset	12	7 371	6 049
Liiketoiminnan muut kulut	13	28 733	26 805
Liiketulos		8 962	7 323
Rahoitustuotot	14	312	167
Rahoituskulut	15	-2 424	-4 000
Osuus osakkuusyhtiöiden tuloksesta	10	107	-53
Tulos ennen veroja		6 957	3 437
Tuloverot	16	-1 486	277
Tulos jatkuvista liiketoiminnoista		5 471	3 714
Tulos myydyistä ja lopetetuista liiketoiminnoista	7	3 750	9 785
Tilikauden tulos		9 221	13 499
Jakautuminen			
Emoyhtiön osakkeenomistajille		4 154	7 834
Määräysvallattomille		5 067	5 665
Emoyhtiön osakkeenomistajille kuuluvasta voitosta laskettu osakekohtainen tulos:			
Tulos/osake jatkuvista liiketoiminnoista €	17		
Laimentamaton		0,018	0,008
Laimennettu		0,018	0,008
Tulos/osake jatkuvista sekä myydyistä ja lopetetuista liiketoiminnoista	17		
Laimentamaton		0,051	0,133
Laimennettu		0,051	0,117
Tulos/osake jatkuvista ja myydyistä liiketoiminnoista	17		
Laimentamaton		0,069	0,141
Laimennettu		0,069	0,138
Laaja konsernin tuloslaskelma			
Kauden tulos		9 221	13 499
Laajan tuloslaskelman erät			
Muuntoerot		41	28
Kauden laaja tulos		9 262	13 527
Jakautuminen			
Emoyhtiön osakkeenomistajille		4 195	7 862
Määräysvallattomille		5 067	5 665

Liitetiedot muodostavat olennaisen osan tilinpäätöstä

KONSERNIN TASE, IFRS

1 000 euroa	Liitetieto	31.10.2016	31.10.2015
VARAT			
Pitkäaikaiset varat			
Liikearvo	18	78 406	78 042
Muuta aineettomat hyödykkeet	18	9 673	11 252
Aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet	19	13 308	10 167
Osuudet osakkuusyhtiöistä	20	3 759	3 666
Muut pitkäaikaiset varat	21	7 538	6 861
Laskennalliset verosaamiset	23	6 974	5 911
Pitkäaikaiset varat yhteensä		119 659	115 898
Lyhytaikaiset varat			
Vaihto-omaisuus	24	11 043	12 596
Myyntisaamiset ja muut saamiset	25	29 671	28 914
Tilikauden verotettavaan tuloon perustuva verosaamiset	25	333	128
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat	22	0	6 606
Rahavarat	26	26 573	24 001
Lyhytaikaiset varat yhteensä		67 620	72 245
Varat yhteensä		187 279	188 143
OMA PÄÄOMA JA VELAT			
Emoyhtiön osakkeenomistajille kuuluva oma pääoma			
Osakepääoma	27	5 569	5 569
Ylikurssirahasto	27	4 646	4 646
Muut rahastot	27	7 390	7 390
Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto	27	13 260	12 602
Muuntoero		-124	-124
Kertyneet voittovarot		9 277	7 992
Yhteensä		40 017	38 075
Määräysvallattomien omistajien osuus		31 128	32 001
Oma pääoma yhteensä		71 145	70 076
Pitkäaikaiset velat			
Laskennalliset verovelat	23	2 611	1 836
Rahoitusvelat	28	65 772	59 636
Pitkäaikaiset velat yhteensä		68 385	61 473
Lyhytaikaiset velat			
Vaihtovelkakirjalaina	28	0	15 000
Lyhytaikaiset rahoitusvelat	28	17 280	8 968
Tilikauden verotettavaan tuloon perustuvat verovelat		367	3 887
Ostovelat ja muut velat	29	29 906	28 552
Varaukset	30	197	189
Lyhytaikaiset velat yhteensä		47 750	56 596
Velat yhteensä		116 135	118 068
Oma pääoma ja velat yhteensä		187 279	188 143

Liitetiedot muodostavat olennaisen osan tilinpäätöstä.

KONSERNIN RAHAVIRTALASKELMA, IFRS

1 000 euroa	Liitetieto	2016	2015
Liiketoiminta			
Tilikauden tulos ennen vähemmistöosuutta		9 221	13 499
Oikaisut:			
Poistot	12	7 371	6 049
Rahoitustuotot ja -kulut	14,15	2 112	3 832
Osuus osakkuusyhtiön tuloksesta	10	-107	53
Verot	16	1 486	-277
Käyttöomaisuushyödykkeiden myyntivoitot ja -tappiot	9,13	-5 459	-10 424
Muut tuotot ja kulut, joihin ei liity maksua		671	3 383
Liiketoiminnan rahavirta ennen käyttöpääoman muutosta		15 295	16 116
Käyttöpääoman muutos			
Korottomien saamisten muutos		-1 024	3 003
Korottomien velkojen muutos		3 297	-3 694
Vaihto-omaisuuden muutos		986	-835
Käyttöpääoman muutos		3 259	-1 526
Liiketoiminnan rahavirta ennen rahoituseriä ja veroja			
		18 555	14 590
Rahoituserät ja verot:			
Maksetut korot		-3 756	-4 141
Saadut korot		305	379
Maksetut verot		-5 456	-2 847
Rahoituserät ja verot		-8 908	-6 609
Liiketoiminnan nettorahavirta			
		9 647	7 981
Investoinnit			
Investoinnit aineettomiin ja aineellisiin hyödykkeisiin		-9 606	-6 488
Aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden myynti		872	865
Tytäryritysten hankinta vähennettynä hankintahetken rahavaroilla	6	-1 285	-48 272
Tytäryritysten myynti vähennettynä myyntihetken rahavaroilla	7	5 029	24 270
Osakkuusyhtiöiden hankinta		0	-134
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavien rahoitusvarojen hankinnat ja myynnit		6 606	2 884
Muiden osakkeiden myynnin luovutusvoitot		11	70
Myönnetyt lainasaamiset ja takaisinmaksut		-331	-102
Investointien nettorahavirta		1 296	-26 908
Rahoitus			
Osakeanti		325	23 241
Hybridilaina		0	0
Lainojen nostot		31 550	46 936
Lainojen takaisinmaksut		-31 323	-33 199
Omien osakkeiden myynti		658	73
Maksetut osingot		-9 580	-3 267
Rahoituksen nettorahavirta		-8 370	33 784
Rahavarojen muutos			
Rahavarat kauden alussa		2 572	14 857
Valuuttakurssien vaikutus		24 001	9 146
Valuuttakurssien vaikutus		0	-2
Rahavarat kauden lopussa		26 573	24 001

Liitetiedot muodostavat olennaisen osan tilinpäätöstä

LASKELMA KONSERNIN OMAN PÄÄOMAN MUUTOKSISTA, IFRS

1 000 euroa	Emoyrityksen omistajille kuuluva oma pääoma							Määräys- vallattomien omistajien osuus	Oma pääoma yhteensä	
	Liitetieto	Osake- pääoma	Ylikurssi- rahasto	Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto	Muut rahastot	Muunto- erot	Kertyneet voittovarat			Yhteensä
Oma pääoma 1.11.2014		5 569	4 646	14 569	7 390	-152	-29	31 993	15 378	47 370
Laaja tulos										
Tilikauden tulos							7 834	7 834	5 665	13 499
Muuntoerot				3		28		31		31
Tilikauden laaja tulos yhteensä		0	0	3	0	28	7 834	7 865	5 665	13 530
Liiketoimet omistajien kanssa										
Osingonjako	27							0	-1 189	-1 189
Pääoman palautus	27			-2 047				-2 047		-2 047
Osakeanti								0		0
Oman pääoman ehtoisen lainan korko							-731	-731		-731
Omien osakkeiden hankinta								0		0
Omien osakkeiden myynti	27,35			74				74		74
Osakkeina toteutettavat ja maksettavat optiot								0		0
Toteutetut osakeoptiot								0		0
Palkitsemisjärjestelmä	35			3				3		3
Liiketoimet omistajien kanssa yhteensä		0	0	-1 970	0	0	-731	-2 701	-1 189	-3 890
Oman pääoman ehtoisen lainan nosto								0		0
Tytäryhtiöomistusosuuksien muutokset										
Tytäryritysten hankinnasta syntynyt määräysvallattomien omistajien osuus									11 721	11 721
Tytäryritysomistusosuuksien myynnit, jotka eivät johtaneet muutokseen määräysvallassa							1 393	1 393		1 393
Tytäryritysomistusosuuksien myynnit, jotka ovat johtaneet määräysvallan menettämiseen								0	-101	-101
Määräysvallattomien omistusosuuksien hankinnat	8						-475	-475	527	52
Virheen korjaus							-176	-176		-176
Oikaistu oma pääoma 31.10.2015		5 569	4 646	12 602	7 390	-124	7 816	37 899	32 001	69 900
Oikaistu oma pääoma 1.11.2015		5 569	4 646	12 602	7 390	-124	7 816	37 899	32 001	69 900
Laaja tulos										
Tilikauden tulos							4 154	4 154	5 067	9 221
Muuntoerot							41	41		41
Tilikauden laaja tulos yhteensä		0	0	0	0	0	4 195	4 195	5 067	9 262
Liiketoimet omistajien kanssa										
Osingonjako	27						-2 562	-2 562	-7 053	-9 615
Pääoman palautus	27							0		0
Osakeanti				581				581		581
Oman pääoman ehtoisen lainan korko							-731	-731		-731
Omien osakkeiden hankinta								0		0
Omien osakkeiden myynti	27,35			77				77		77
Osakkeina toteutettavat ja maksettavat optiot								0		0
Toteutetut osakeoptiot								0		0
Muut muutokset							158	158	92	250
Palkitsemisjärjestelmä	35						15	15		15
Liiketoimet omistajien kanssa yhteensä		0	0	658	0	0	-3 120	-2 462	-6 961	-9 423
Oman pääoman ehtoisen lainan nosto	28							0		0
Tytäryhtiöomistusosuuksien muutokset										
Tytäryritysten hankinnasta syntynyt määräysvallattomien omistajien osuus	8									0
Tytäryritysomistusosuuksien myynnit, jotka eivät johtaneet muutokseen määräysvallassa.							550	550	1 417	1 967
Tytäryritysomistusosuuksien myynnit, jotka ovat johtaneet määräysvallan menettämiseen								0	-65	-65
Määräysvallattomien omistusosuuksien hankinnat	8						-164	-164	-332	-496
Oma pääoma 31.10.2016		5 569	4 646	13 260	7 390	-124	9 277	40 018	29 710	71 145

Konsernin tilinpäätöksen liitetiedot

1. Yrityksen perustiedot

Emoyhtiö Panostaja Oyj sijoittaa suomalaisiin pieniin ja keskiuuriin yrityksiin hankkimalla näistä enemmistöomistuksia. Panostaja Oyj yhdessä sen tytäryritysten kanssa (”Panostaja” tai ”konserni”) muodostavat konsernin, jonka päämarkkina-alue on Suomi. Panostajalla on tilinpäätöshetkellä kahdeksan enemmistöomistuksessa olevaa sijoituskohdetta.

Panostaja Oyj on suomalainen julkinen osakeyhtiö, joka toimii Suomen valtion lainsäädännön alaisena. Yhtiön osakkeet on noteerattu julkisesti vuodesta 1989. Yhtiön osakkeet on noteerattu NASDAQ OMX Helsingissä. Yhtiön kotipaikka on Tampere, ja sen pääkonttorin osoite on Kalevantie 2, 33100 Tampere, mistä jäljennös konsernitilinpäätöksestä on saatavissa. Panostaja Oyj:n hallitus on kokouksessaan 8. joulukuuta 2016 hyväksynyt tämän konsernitilinpäätöksen julkistettavaksi. Suomen osakeyhtiölain mukaan osakkeenomistajilla on mahdollisuus hyväksyä tai hylätä tilinpäätös sen julkistamisen jälkeen 31.1.2017 pidettävässä yhtiökokouksessa. Yhtiökokouksella on myös mahdollisuus tehdä päätös tilinpäätöksen muuttamisesta.

2. Tilinpäätöksen laatimisperiaatteet

Konsernitilinpäätös on laadittu kansainvälisten tilinpäätösstandardien (International Financial Reporting Standards, IFRS) mukaisesti, ja sitä laadittaessa on noudatettu 31.10.2016 voimassa olevia IAS- ja IFRS-standardeja sekä SIC- ja IFRIC-tulkintoja. Kansainvälisillä tilinpäätösstandardeilla tarkoitetaan Suomen kirjanpitolaissa ja sen nojalla annetuissa säännöksissä EU:n asetuksessa (EY) N:o 1606/2002 säädetyn menettelyn mukaisesti EU:ssa sovellettaviksi hyväksyttyjä standardeja ja niistä annettuja tulkintoja. Konsernitilinpäätöksen liitetiedot ovat myös suomalaisten, IFRS-säännöksiä täydentävien kirjanpito- ja yhteisölainsäädännön vaatimusten mukaiset.

Konsernitilinpäätös on laadittu alkuperäisiin hankintamenoihin perustuen lukuun ottamatta käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavia rahoitusvaroja ja -velkoja. Tilinpäätöksen laatiminen IFRS-standardien mukaisesti edellyttää konsernin johdolta tiettyjen arvioiden tekemistä ja harkintaa laatimisperiaatteiden soveltamisessa. Tietoa harkinnasta, jota johto on käyttänyt konsernin noudat-

tamien tilinpäätöksen laatimisperiaatteita soveltaessaan ja jolla on eniten vaikutusta tilinpäätöksessä esitettäviin lukuihin, on esitetty kohdassa ”Johdon harkintaa edellyttävät laatimisperiaatteet ja arvioihin liittyvät keskeiset epävarmuustekijät”.

YHDISTELYPERIAATTEET

Tytäryritykset

Konsernitilinpäätökseen sisältyvät emoyritys Panostaja Oyj ja kaikki sen tytäryritykset.

Tytäryritykset ovat yrityksiä, joissa konsernilla on määräysvalta. Määräysvalta syntyy, kun konserni omistaa yli puolet äänivallasta tai sillä on muutoin määräysvalta. Myös potentiaalisen äänivallan olemassaolo on otettu huomioon määräysvallan syntymisen ehtoja arvioitaessa silloin, kun potentiaaliseen äänivaltaan oikeuttavat instrumentit ovat tarkasteluhetkellä toteutettavissa. Määräysvallalla tarkoitetaan oikeutta määrätä yrityksen talouden ja liiketoiminnan periaatteista hyödyn saamiseksi sen toiminnasta.

Konsernin keskinäinen osakkeenomistus on eliminoitu hankintamenetelmällä. Luovutettu vastike ja hankitun yrityksen yksilöitävissä olevat varat ja vastattavaksi otetut velat on arvostettu käypään arvoon hankintahetkellä. Hankintaan liittyvät menot, lukuun ottamatta vieraan tai oman pääomanehtoisten arvopapereiden liikkeeseen laskusta aiheutuvia menoja, on kirjattu kuluksi. Luovutettu vastike ei sisällä hankinnasta erillisenä käsiteltäviä liiketoimia. Näiden vaikutus on huomioitu hankinnan yhteydessä tulosvaikutteisesti. Mahdollinen ehdollinen lisäkauppahinta on arvostettu käypään arvoon hankintahetkellä, ja se on luokiteltu joko velaksi tai omaksi pääomaksi. Velaksi luokiteltu lisäkauppahinta arvostetaan käypään arvoon jokaisen raportointikauden päättymispäivänä, ja tästä syntyvä voitto tai tappio kirjataan tulosvaikutteisesti tai muihin laajan tuloksen eriin. Omaksi pääomaksi luokiteltua lisäkauppahintaa ei arvosteta uudelleen.

Hankitut tytäryritykset yhdistellään konsernitilinpäätökseen siitä hetkestä lähtien, kun konserni on saanut määräysvallan, ja luovutetut tytäryritykset siihen saakka, jolloin määräysvalta lakkaa. Kaikki konsernin sisäiset liiketapahtumat, saamiset, velat ja realisoitumattomat voitot sekä sisäinen voitonjako eliminoidaan konsernitilinpäätöstä laadittaessa. Realisoitumattomia tappioita ei eliminoida siinä tapauksessa, että tappio johtuu arvonalentumisesta.

Tilikauden voiton tai tappion jakautuminen emoyrityksen omistajille ja määräysvallattomille omistajille esitetään erillisessä tuloslaskelmassa sekä laajan tuloksen jakautuminen emoyrityksen omistajille ja määräysvallattomien omistajille esitetään laajan tuloslaskelman yhteydessä. Mahdollinen määräysvallattomien omistajien osuus hankinnan kohteessa arvostetaan joko käypään arvoon tai määrään, joka vastaa määräysvallattomien omistajien osuuden suhteellista osuutta hankinnan kohteen yksilöitävissä olevasta nettovarallisuudesta. Arvostamisperiaate määrätään erikseen kullekin yrityshankinnalle. Laaja tulos kohdistetaan emoyrityksen omistajille ja määräysvallattomille omistajille, vaikka tämä johtaisi siihen, että määräysvallattomien omistajien osuudesta tulisi negatiivinen. Määräysvallattomille omistajille kuuluva osuus omasta pääomasta esitetään omana eränään taseessa oman pääoman osana. Emoyrityksellä tytäryrityksessä olevan omistuosuuden muutokset, jotka eivät johda määräysvallan menettämiseen, käsitellään omaa pääomaa koskevinä liiketoimina.

Vaiheittain toteutuvan hankinnan yhteydessä aiempi omistuosuus arvostetaan käypään arvoon, ja tästä syntyvä voitto tai tappio kirjataan tulosvaikutteisesti. Konsernin menettäessä määräysvallan tytäryhtiössä, arvostetaan jäljelle jäävä sijoitus määräysvallan menettämispäivän käypään arvoon, ja tästä syntyvä erotus kirjataan tulosvaikutteisesti.

Osakkuusyritykset

Osakkuusyritykset ovat yrityksiä, joissa konsernilla on huomattava vaikutusvalta. Huomattava vaikutusvalta toteutuu, kun konserni omistaa yli 20 % yrityksen äänivallasta tai kun konsernilla on muutoin huomattava vaikutusvalta, mutta ei määräysvaltaa. Osakkuusyritykset on yhdistelty konsernitilinpäätökseen pääomaosuusmenetelmää käyttäen. Jos konsernin osuus osakkuusyrityksen tappiosta ylittää sijoituksen kirjanpitoarvon, sijoitus merkitään taseeseen nolla-arvoon eikä kirjanpitoarvon ylittäviä tappioita yhdistellä, ellei konserni ole sitoutunut osakkuusyrityksen veloitteiden täyttämiseen.

Realisoitumattomat voitot konsernin ja osakkuusyrityksen välillä on eliminoitu konsernin omistuosuuden mukaisesti. Osakkuusyrittysijoitus sisältää sen hankinnasta syntyneen liikearvon. Konsernin omistuosuutta vastaava tulos esitetään konsernin tuloslaskelmassa rivillä Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta.

SEGMENTTIRAPORTOINTI

Konsernin segmenttiraportointi perustuu liiketoiminnallisiin segmentteihin. Toimintasegmentit raportoidaan tavalla, joka

on yhdenmukainen ylimmälle operatiiviselle päätöksentekijälle toimitettavan sisäisen raportoinnin kanssa. Ylimmäksi operatiiviseksi päätöksentekijäksi, joka vastaa resurssien kohdistamisesta toimintasegmentille ja niiden tuloksen arvioinnista, on määritelty Panostajan johtoryhmä.

ULKOMAANRAHAN MÄÄRÄISET ERÄT

Konsernitilinpäätös on esitetty euroina, joka on konsernin emoyhtiön toiminta- ja esittämisvaluutta. Valuuttamääräiset liiketapahtumat merkitään toimintavaluutan määräisinä käyttäen tapahtumapäivän kurssia. Tilinpäätöshetkellä monetaariset saamiset ja velat muunnetaan tilinpäätöspäivän kurssiin. Muuntamisesta syntyneet kurssierot kirjataan tuloslaskelmaan. Liiketoiminnan kurssivoitot ja -tappiot sisältyvät vastaaviin eriin liikevoiton yläpuolelle. Ei-monetaariset erät on arvostettu tapahtumapäivän kurssiin.

Ulkomaisten konserniyritysten tuloslaskelmien tuloslaskelmat on muunnettu euroiksi kauden keskikurssia ja taseet tilinpäätöspäivän päättymiskursseja käyttäen. Tilikauden tuloksen muuntaminen eri kursseilla tuloslaskelmassa, laajassa tuloslaskelmassa ja omassa pääomassa aiheuttavat muuntoeron, joka kirjataan muihin laajan tuloslaskelman eriin, ja se sisältyy omassa pääomassa erään muuntoerot. Ulkomaisten tytäryritysten hankintamenon eliminoinnista sekä hankinnan jälkeen kertyneiden oman pääoman erien muuntamisesta syntyvät muuntoerot kirjataan laajan tuloslaskelman eriin. Kun ulkomainen yksikkö myydään osittain tai kokonaan, omaan pääomaan kertyneet muuntoerot siirretään tulosvaikutteisiksi luokittelun oikaisuna osana myyntivoittoa tai -tappiota.

LIKEVAIHTO JA TULOUTUSPERIAATTEET

Liikevaihto sisältää tuotteiden ja palvelujen myynnistä saadut tuotot käypään arvoon arvostettuna välillisillä veroilla ja alennuksilla oikaistuna. Tuotot tuotteiden myynnistä kirjataan, kun tavaroiden omistamiseen liittyvät merkittävät riskit ja edut, niiden hallintaoikeus ja todellinen määräysvalta ovat siirtyneet ostajalle sekä maksusuo-ritus on todennäköinen. Tuotot palveluista kirjataan, kun palvelut on suoritettu.

LIKEVOITTO

IAS 1 -Tilinpäätöksen esittäminen ei määrittele liikevoiton tai -tappion käsitettä. Konserni on määrittänyt sen seuraavasti: liikevoitto on nettosumma, joka muodostuu kun liikevaihtoon lisätään liiketoiminnan muut tuotot, vähennetään ostokulut valmiiden ja keskeneräisten tuotteiden varastojen muutoksella sekä omaan käyttöön valmistuk-

sesta syntyneillä kuluilla oikaistuna, vähennetään työ-suhde-etuuksista aiheutuvat kulut, poistot ja mahdolliset arvonalentumiset sekä liiketoiminnan muut kulut. Kaikki muut kuin edellä mainitut tuloslaskelman erät esitetään liikevoiton alapuolella. Kurssierot sisältyvät liikevoittoon, mikäli ne syntyvät liiketoimintaan liittyvistä eristä, muuten ne ovat kirjattu rahoituseriin.

TULOVEROT

Verokulu muodostuu kauden verotettavaan tuloon perus-tuvasta verosta ja laskennallisesta verosta. Verot kirjataan tulosvaikutteisesti, paitsi milloin ne liittyvät suoraan omaan pääomaan kirjattuihin eriin tai muihin laajan tu-loksen eriin. Tällöin myös vero kirjataan kyseisiin eriin.

Laskennalliset verot lasketaan väliaikaisista eroista kirjanpitoarvon ja verotuksellisen arvon välillä. Lasken-nallinen vero on kirjattu tilinpäätöspäivään mennessä säädettyillä verokannoilla. Laskennallista verovelkaa ei kuitenkaan kirjata, kun kyseessä on alun perin kirjanpi-toon merkittävä omaisuuserä tai velka eikä kyseessä ole liiketoimintojen yhdistäminen eikä tällaisen omaisuus- tai velkaerän kirjaaminen vaikuta kirjanpidon tulokseen eikä verotettavaan tuloon liiketoimen toteutumisajankohtana.

Merkittävimmät väliaikaiset erot syntyvät hankittujen yritysten nettovarallisuuden arvostamisesta käypään ar-voon, tilinpäätössiirroista ja käyttämättömistä verotuksel-lisista tappioista. Laskennallinen verosaaminen kirjataan siihen määrään asti, kun on todennäköistä, että tulevai-suudessa syntyy verotettavaa tuloa, jota vastaan väliaikai-nen ero voidaan hyödyntää. Laskennallisen verosaamisen kirjaamisedellytykset arvioidaan tältä osin aina jokaisen raportointikauden päättymispäivänä.

MYYTÄVÄNÄ OLEVAT PITKÄAIKAISET OMAISUUSERÄT JA MYYDYT TOIMINNOT

Pitkäaikaiset omaisuuserät (tai luovutettavien erien ryhmät) luokitellaan myytävänä oleviksi, kun niiden kirjanpito-arvoa vastaava määrä tulee kertymään pääasiassa niiden myynnistä ja myynti on erittäin todennäköinen. Jos niiden kirjanpitoarvoa vastaava määrä tulee kertymään pääasiassa niiden myynnistä sen sijaan, että se kertyisi niiden jatku-vasta käytöstä, ne esitetään kirjanpitoarvoonsa tai käypään arvoon vähennettynä myynnistä aiheutuvilla menoilla sen mukaan, kumpi näistä on pienempi. Poistot pitkäaikaisista omaisuuseristä lopetetaan luokitteluhetkellä.

Lopetettu toiminto on konsernin osa, josta on luovuttu tai joka on luokiteltu myytävänä olevaksi ja joka edustaa erillistä merkittävää liiketoiminta-aluetta tai maantieteellistä toiminta-aluetta, on osa yhtä koordinoitua suunnitelmaa,

joka koskee luopumista erillisestä merkittävästä liiketoi-minta-alueesta tai maantieteellisestä toiminta-alueesta, tai on tytäryritys, joka on hankittu yksinomaan tarkoituksena myydä se edelleen. Myytyjen toimintojen tulos esitetään omalla rivillään konsernin tuloslaskelmassa.

LIKEARVO JA MUUT AINEETTOMAT HYÖDYKKEET

Liiketoimintojen yhdistämisissä syntyvä liikearvo kirjataan määrään, jolla luovutettu vastike, määräysvallattomien omistajien osuus hankinnan kohteessa ja aiemmin omistet-tu osuus yhteen laskettuina ylittävät hankitun nettovaralli-suuden käyvästä arvosta.

Liikearvoista ei kirjata poistoja, vaan liikearvo testa-taan vähintään vuosittain arvonalentumisen varalta ja se arvostetaan alkuperäiseen hankintamenoon vähennettynä arvonalentumisilla. Arvonalentumistestausta varten lii-kearvo on kohdistettu rahavirtaa tuottaville yksiköille.

Tutkimusmenot kirjataan kuluksi tuloslaskelmaan kau-delle, jolla ne syntyvät. Kehittämismenot aktivoidaan, kun niiden voidaan luotettavasti odottaa tuottavan konsernille taloudellista hyötyä tulevaisuudessa sekä kun hankinta-meno pystytään luotettavasti määrittämään ja myös muut IAS 38:n kriteerit, kuten tuotteen tekniset ja taloudelliset toteuttamiskriteerit, täyttyvät. Muut kehittämismenot kirjataan kuluksi. Aiemmin kuluksi kirjattuja kehittämis-menoja ei aktivoida myöhempinä tilikausina.

Muut aineettomat hyödykkeet, joilla on rajallinen ta-loudellinen vaikutusaika, merkitään taseeseen ja kirjataan tasapoistoina kuluksi tuloslaskelmaan niiden taloudellisen vaikutusajan kuluessa. Yhtiön kaikilla aineettomilla hyö-dykkeillä on rajallinen taloudellinen vaikutusaika.

Aineettomia oikeuksia ovat ohjelmistolisenssit, liittymismaksut ja asiakassuhteet. Muut aineettomat hyödyk-keet sisältävät atk-ohjelmia.

Aineettomien hyödykkeiden suunnitelmanmukaiset ohjeel-liset poistoajat:
Kehittämismenot 5 vuotta
Aineettomat oikeudet 3–5 vuotta
Muut aineettomat hyödykkeet 5–10 vuotta

AINEELLISET KÄYTTÖOMAIUUSHYÖDYKKEET

Aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet on arvostettu poistoilla ja arvonalentumisilla vähennettyyn alkuperäi-seen hankintamenoon. Hyödykkeistä tehdään tasapoistot arvioidun taloudellisen vaikutusajan kuluessa. Maa-alueis-ta ei tehdä poistoja.

Arvioidut taloudelliset vaikutusajat ovat seuraavat:
Rakennukset 20–25 vuotta
Koneet ja kalusto 3–5 vuotta
Muut aineelliset hyödykkeet 3–10 vuotta

Aineellisten käyttöomaisuushyödykkeiden jäännösarvot ja taloudelliset vaikutusajat arvioidaan ja oikaistaan vähintään jokaisen tilikauden lopussa, ja jos ne eroavat merkittävästi aikaisemmista arvioista, niitä muutetaan vastaavasti.

Aineellisten käyttöomaisuushyödykkeiden myynti-voitot ja -tappiot määritetään vertaamalla myyntihintaa kirjanpitoarvoon, ja ne esitetään tuloslaskelmassa liiketoi-minnan muina tuottoina tai kuluina.

VUOKRASOPIMUKSET

Vuokrasopimukset, joissa konsernille on siirtynyt olen-nainen osa omistamiselle ominaisista riskeistä ja eduista, luokitellaan rahoitusleasingsopimuksiksi. Rahoitusleasin-gsopimus merkitään taseeseen vuokra-ajan alkamisajan-kohtana vuokratun hyödykkeen käypään arvoon tai sitä alempaan vähimmäisvuokrien nykyarvoon. Rahoituslea-singsopimuksella hankitusta hyödykkeestä tehdään poistot hyödykkeen taloudellisen vaikutusajan tai sitä lyhyem-män vuokra-ajan kuluessa. Maksettavat leasingvuokrat jaetaan rahoitusmenoon ja velan vähennykseen. Vastaavat leasingvuokravastuut rahoituskustannuksella vähennetty-nä sisältyvät pitkä- ja lyhytaikaisiin korollisiin velkoihin erääntymisensä mukaan. Rahoitusmenon korko-osuus kirjataan tuloslaskelmaan vuokrasopimuksen aikana, siten että jäljellä olevalle velalle tulee kullakin tilikaudella samansuuruinen korkoprosentti.

Vuokrasopimukset, joissa olennainen osa omistamiselle ominaisista riskeistä ja eduista jää vuokranantajan kannet-tavaksi, luokitellaan muiksi vuokrasopimuksiksi. Muihin vuokrasopimukseen liittyviä vuokravastuita ei kirjata tasee-seen, ja niihin liittyvät vuokrat merkitään tuloslaskelmaan kuluksi tasasuuruksina erinä vuokra-ajan kuluessa.

AINEELLISTEN JA AINEETTOMIEN HYÖDYKKEIDEN ARVON ALENTUMINEN

Konserni arvioi jokaisena tilikauden päättymispäivänä, onko viitteitä siitä, että jonkin omaisuuserän arvo on alen-tunut. Jos viitteitä havaitaan, arvioidaan kyseisestä omai-suuserästä kerrytettävissä oleva rahamäärä. Kerrytettävissä oleva rahamäärä arvioidaan lisäksi vuosittain seuraavista omaisuuseristä riippumatta siitä, onko arvonalentumisesta viitteitä: liikearvo, taloudelliselta vaikutusajaltaan rajoit-tamattomat aineettomat hyödykkeet sekä keskeneräiset

aineettomat hyödykkeet. Arvonalentumistarvetta tarkastel-laan rahavirtaa tuottavien yksikköjen tasolla.

Arvonalentumistappio kirjataan, jos omaisuuserän tai rahavirtaa tuottavan yksikön kirjanpitoarvo ylittää kerrytettävissä olevan rahamäärän. Arvonalentumistappiot kirjataan tuloslaskelmaan. Rahavirtaa tuottavan yksikön arvonalentumistappio kohdistetaan ensin vähentämään rahavirtaa tuottavalle yksikölle kohdistettua liikearvoa ja sen jälkeen vähentämään tasasuhteisesti muita yksikön omaisuuseriä. Arvonalentumistappion kirjaamisen yhtey-dessä poistojen kohteena olevan omaisuuserän taloudelli-nen vaikutusaika arvioidaan uudelleen.

Aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden kerry-tettävissä oleva rahamäärä määritetään joko niin, että se on käypä arvo vähennettynä myynnistä aiheutuvilla menoilla tai tätä korkeampi käyttöarvo. Käyttöarvoa määritettäessä arvioidut vastaiset rahavirrat diskontataan nykyarvoonsa perustuen diskonttauskorkoihin, jotka kuvastavat kyseisen rahavirtaa tuottavan yksikön kes-kimääristä pääomakustannusta ennen veroja. Käytetyt diskonttauskorot on määritelty ennen veroja ja niissä on otettu huomioon myös kyseisten rahavirtaa tuottavien yksiköiden erityinen riski.

Aineellisiin käyttöomaisuushyödykkeisiin sekä muihin aineettomiin hyödykkeisiin paitsi liikearvoon liittyvä arvonalentumistappio peruutetaan, jos omaisuuserästä kerrytettävissä olevaa rahamäärää määritettäessä käyte-tyissä arvioissa on tapahtunut muutos. Arvonalentumis-tappio peruutetaan korkeintaan siihen määrään asti, joka omaisuuserälle olisi määritetty kirjanpitoarvoksi (pois-toilla vähennettynä), jos siitä ei olisi aikaisempina vuosina kirjattu arvonalentumistappiota. Liikearvosta kirjattua arvonalentumistappiota ei peruuteta.

JULKISET AVUSTUKSET

Aineettomien hyödykkeiden tai aineellisten hyödykkeiden hankintaan liittyvät avustukset vähennetään asianomaisen omaisuuserän kirjanpitoarvosta silloin, kun on kohtuullisen varmaa, että ne tullaan saamaan ja että konserni täyttää avustuksen saamisen ehdot. Avustukset tuloutuvat pienem-pien poistojen muodossa omaisuuserän käyttöaikana.

VAIHTO-OMAIUUS

Vaihto-omaisuus on arvostettu hankintamenoon tai sitä alempaan nettorealisointiarvoon. Nettorealisointiarvo on tavanomaisessa liiketoiminnassa saatava arvioitu myynti-hinta, josta on vähennetty arvioidut valmiiksi saattamises-ta johtuvat menot sekä arvioidut myynnin toteutumiseksi välttämättömät menot.

Vaihto-omaisuuden arvo on määritetty FIFO-menetelmää käyttäen, ja se sisältää kaikki hankinnasta aiheutuneet välittömät menot sekä muut välilliset kohdistettavat menot. Valmistetun vaihto-omaisuuden hankintamenoon luetaan materiaalien ostomenon, välittömän työn ja muiden välittömien menojen lisäksi myös osuus tuotannon yleiskustannuksista, mutta ei myynnin tai rahoituksen kustannuksia. Vaihto-omaisuuden arvoa on alennettu epäkurantin omaisuuden osalta.

RAHOITUSJOHDANNAISET

Konsernilla ei ole muita oleellisia johdannaisopimuksia kuin koronvaihtosopimuksia.

Johdannaisopimukset merkitään kirjanpitoon alun perin käypään arvoon sinä päivänä, jona konsernista tulee sopimusosapuoli, ja ne arvostetaan myöhemmin edelleen käypään arvoon. Konserni ei sovelta suojauslaskentaa koronvaihtosopimuksiin, koska koronvaihtosopimukset eivät täytä IAS 39:ssä määriteltyjä suojauslaskennan ehtoja. Tällöin suojausinstrumenttien käyvän arvon muutos kirjataan välittömästi tulosvaikutteisesti rahoitustuottoihin tai -kuluhin.

RAHOITUSVARAT JA RAOITUSVELAT

Rahoitusvarat

Rahoitusvarat luokitellaan seuraaviin ryhmiin: käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat, lainat ja muut saamiset ja myytävissä olevat rahavarat. Luokitte-lu tapahtuu alkuperäisen hankinnan yhteydessä rahoitusvarojen käyttötarkoituksen perusteella.

Rahoitusvarojen ostot ja myynnit kirjataan kaupankäyntipäivän perusteella eli päivänä, jona konserni sitoutuu ostamaan tai myymään omaisuuserän. Sijoitukset rahoitusvaroihin, joita ei kirjata käypään arvoon tulosvaikutteisesti, kirjataan alun perin käypään arvoon, johon lisätään transaktiomenot. Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat kirjataan alun perin käypään arvoon, ja transaktiomenot kirjataan kuluiksi tuloslaskelmaan. Rahoitusvarat kirjataan pois taseesta, kun oikeudet sijoituksen rahavirtoihin ovat lakanneet tai siirretty toiselle osapuolelle ja konserni on siirtänyt omistukseen liittyvät riskit ja edut olennaisilta osin toiselle osapuolelle.

Käypään arvoon tulosvaikutteisesti pidettävät rahoitusvarat koostuvat kaupankäyntitarkoituksessa pidettävistä rahoitusvaroista sekä rahoitusvaroista, jotka konserni luokittelee alkuperäisen kirjaamisen yhteydessä tähän luokkaan. Kaupankäyntitarkoituksessa pidettäviin rahoitusinstrumentteihin sisältyvät vain konsernin johdannaiset. Jälkimmäiseen ryhmään sisältyvät noteeratut korkorahas-

to-osuudet, koska yhtiö hallinnoi niitä ja niiden tuloksellisuutta arvioidaan käyvän arvon pohjalta dokumentoidun riskienhallintastrategian mukaisesti, ja ryhmää koskevaa informaatiota tuotetaan sisäisesti tältä pohjalta yhteisön johtoon kuuluville avainhenkilöille.

Käypään arvoon tulosvaikutteisesti pidettävät rahoitusvarat kuuluvat lyhytaikaisiin varoihin, paitsi milloin niiden erääntymiseen on yli 12 kuukautta tai johdolla ei ole aikomusta luopua niistä 12 kuukauden kuluessa raportointipäivästä. Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavien rahoitusvarojen käyvän arvon muutokset kirjataan tuloslaskelman rahoituseriin sillä tilikaudella jonka aikana ne syntyvät.

Lainat ja muut saamiset ovat johdannaisvaroihin kuulumattomia rahoitusvaroja, joihin liittyvät maksut ovat kiinteitä tai määritettävissä olevia ja joita ei noteerata toimivilla markkinoilla, eikä konserni pidä niitä kaupankäyntitarkoituksessa tai alkuperäisen kirjaamisen yhteydessä myytävissä oleviksi. Lainat ja muut saamiset arvostetaan jaksotettuun hankintamenoön efektiivisen koron menetelmää käyttäen ja ne, joilla ei ole kiinteää eräpäivää, arvostetaan hankintahintaan. Lainat ja muut saamiset sisältyvät taseeseen luonteensa mukaisesti lyhyt- tai pitkäaikaisiin varoihin: viimeksi mainittuihin, mikäli ne erääntyvät yli 12 kuukauden kuluttua raportointikauden päättymispäivästä. Myyntisaamiset arvostetaan alkuperäisen laskutetun määrän mukaisesti vähennettynä mahdollisella arvonalentumisella.

Myytävissä olevat rahoitusvarat ovat johdannaisvaroihin kuulumattomia rahoitusvaroja, jotka on joko nimenomaisesti luokiteltu tähän ryhmään tai joita ei ole luokiteltu mihinkään muuhun ryhmään. Ne kuuluvat lyhytaikaisiin varoihin, ellei johdolla ole aikomusta pitää kyseistä sijoitusta kauemmin kuin 12 kuukautta tilinpäätöspäivästä lukien. Myytävissä olevien rahavarojen käyvän arvon muutokset kirjataan muihin laajan tuloksen eriin ja esitetään oman pääoman erään Voittovarar sisältyvässä käyvän arvon rahastossa verovaikutus huomioon ottaen. Listaamattomat osakkeet, joiden käypä arvo ei ole luotettavasti määritettävissä, merkitään taseeseen hankinta-arvoon. Kertyneet käyvän arvon muutokset siirretään omasta pääomasta tulosvaikutteiksi luokittelun muutoksista johtuvina oikaisuna silloin, kun sijoitus myydään tai kun sen arvo on alentunut siten, että sijoituksesta tulee kirjata arvonalentumistappio.

Rahavarat

Rahavarat koostuvat käteisvaroista, lyhytaikaisista pankkitalletuksista sekä muista lyhytaikaisista erittäin likvi-

deistä sijoituksista, joiden alkuperäinen maturiteetti on korkeintaan kolme kuukautta. Käytetyt pankkitililimiitit on esitetty muissa lyhytaikaisissa veloissa.

Rahoitusvarojen arvonalentuminen

Konserni arvioi jokaisena tilinpäätöspäivänä, onko jonkin rahoitusvaroihin kuuluvan erän tai rahoitusvarojen ryhmän arvonalentumisesta objektiivista näyttöä. Velallisen merkittävät taloudelliset vaikeudet, konkurssin todennäköisyys ja maksujen laiminlyönti ovat näyttöjä arvonalentumisesta. Mikäli näyttöä on, lainoille ja muille saamisille (mukaan lukien myyntisaamiset) tehdään arvonalennus, mikäli niiden tasearvo on suurempi kuin arvioitu kerrytetävissä oleva rahamäärä.

Tuloslaskelmaan kirjattavan arvonalentumistappion suuruus määritetään saamisen kirjanpitoarvon ja efektiivisellä korolla diskontattujen arvoitujen vastaisten rahavirtojen erotuksena. Mikäli arvonalentumistappion määrä pienenee jollakin myöhemmällä tilikaudella ja vähennyksen voidaan objektiivisesti katsoa liittyvän arvonalentumisen kirjaamisen jälkeiseen tapahtumaan, kirjattu tappio perutaan tulosvaikutteisesti.

Jos kyseessä ovat myytävissä oleviksi luokitellut osakesijoitukset, katsotaan käyvän arvon merkittävän tai pitkittyneen alentumisen alle hankintameno olevan myös näyttöä omaisuuserän arvon alentumisesta. Jos tällaista näyttöä on myytävissä olevista rahoitusvaroista, niin kertynyt tappio, joka määritetään hankintameno ja sen hetkisen käyvän arvon erotuksena vähennettynä kyseisestä rahoitusvaroihin kuuluvasta erästä aiemmin tulosvaikutteisesti kirjatulla arvonalentumistappiolla, poistetaan omasta pääomasta ja kirjataan tulosvaikutteisesti. Tuloslaskelmaan merkittyjä arvonalentumistappioita osakkeista ei peruuteta tuloslaskelman kautta

Rahoitusvelat

Lainat kirjataan alun perin kirjanpitoon käypään arvoon transaktiomenoilla vähennettynä. Tämän jälkeen ne arvostetaan jaksotettuun hankintamenoön käyttäen efektiivisen koron menetelmää; saadun maksun (transaktiomenoilla vähennettynä) ja takaisin maksettavan määrän välinen erotus kirjataan korkokuluksi laina-aikana.

Vaihtovelkakirjalaina on jaettu omaan ja vieraaseen pääomaan. Lainan vieraan pääoman komponentti kirjataan alun perin määrään, joka on määritelty diskonttaamalla tulevat rahavirrat käyttämällä vastaavan vaihto-oikeudettoman velan markkinakorkoa lainan liikkeel-laskuhetkellä. Oman pääoman komponentti kirjataan alun perin koko lainan käyvän arvon ja vieraan pääoman

komponentin käyvän arvon erotuksena. Oman pääoman komponentti kirjataan verovaikutuksilla vähennettynä. Alkuperäisen kirjaamisen jälkeen vaihtovelkakirjalainan vieraan pääoman komponentti arvostetaan jaksotettuun hankintamenoön efektiivisen koron menetelmällä. Lainan oman pääoman komponenttia ei arvosteta uudelleen alkuperäisen kirjaamisen jälkeen lukuun ottamatta tapauksia, joissa se vaihdetaan osakkeiksi tai sen voimassaolo lakkaa.

Lainat luokitellaan lyhytaikaisiksi, ellei konsernilla ole ehdotonta oikeutta lykätä niiden suorittamista vähintään 12 kuukauden päähän tilinpäätöspäivästä.

Vieraan pääoman menot kirjataan kuluiksi, kun ne toteutuvat. Ehdot täyttävän omaisuuserän hankkimisesta, rakentamisesta tai valmistamisesta välittömästi johtuvat vieraan pääoman menot aktivoidaan osana kyseisen omaisuuserän hankintamenoa silloin, kun on todennäköistä, että ne tuottavat vastaista taloudellista hyötyä, ja kun menot on määritettävissä luotettavasti.

OMA PÄÄOMA

Konserni luokittelee liikkeeseen laskemansa instrumentit niiden luonteen perusteella joko omaksi pääomaksi tai rahoitusvelaksi. Oman pääoman ehtoinen instrumentti on mikä tahansa sopimus, joka osoittaa oikeutta osuuteen yhteisön varoista sen kaikkien velkojen vähentämisen jälkeen. Menot, jotka liittyvät omien oman pääoman ehtoisten instrumenttien liikkeeseenlaskuun tai hankintaan, esitetään oman pääoman vähennyseränä. Jos konserni hankkii takaisin omia oman pääoman ehtoisia instrumenttejaan, näiden instrumenttien hankintameno vähennetään omasta pääomasta.

Oman pääoman ehtoinen joukkovelkakirjalaina (nk. hybridilaina) kirjataan yhtiön omaan pääomaan, koska lainalla ei ole eräpäivää, mutta konsernilla on oikeus, ei velvollisuutta, lunastaa laina takaisin. Korko maksetaan vain jos yhtiökokous päättää jakaa osinkoa. Jos osinkoa ei jaeta, konserni päättää mahdollisesta koron maksusta erikseen. Korot esitetään luonteensa mukaisesti osingonjakona.

ELÄKEVASTUUT

Konsernin eläkejärjestelyt on luokiteltu maksupohjaisiksi järjestelyiksi. Maksupohjaisella eläkejärjestelyllä tarkoitetaan järjestelyä, jossa yhtiö suorittaa kiinteitä maksuja erilliselle yhteisölle. Yhtiöllä ei ole oikeudellista eikä tosiasiallista velvoitetta lisämaksujen suorittamiseen, jos kyseisellä erillisellä yhteisöllä ei ole riittävästi varoja suorittaakseen kaikille henkilöille heidän kuluvalle tai aikaisemmalla tilikaudella suorittamaansa työhön liittyviä etuuksia. Mak-

supohjaiseen järjestelyyn suoritettavat maksut kirjataan sen tilikauden kuluksi, jolta maksu suoritetaan.

OSAKEPERUSTEISET MAKSUM

Konsernilla on kannustinjärjestelyjä, joissa maksut suori-tetaan oman pääoman ehtoisina instrumentteina. Omana pääomana maksettavista liiketoimista aiheutuva meno määritetään myöntämispäivän käyvän arvon perusteella. Yhtiö määrittää käyvän arvon asianmukaista hinnoittelumenetelmää käyttäen. Omana pääomana maksettavista lii-ketoimista johtuva meno ja vastaava oman pääoman lisäys kirjataan sen ajanjakson kuluessa, jona työtä suoritetaan ja/ tai työn suorittamiseen perustuvat ehdot täyttyvät. Kyseinen ajanjakso päättyy päivänä, jona asianomaiset henkilöt ovat täysin oikeutettuja palkitsemiseen (“oikeuden syntymisajan-kohta”). Omana pääomana maksettavista liiketoimista kuhunkin tilinpäätöspäivään mennessä kirjatut kertyneet kulut kuvastavat sitä, miltä osin oikeuden syntymisajan-jakso on kulunut loppuun, sekä konsernin parasta arviota niiden oman pääomanehtoisten instrumenttien lukumää-rästä, joihin lopulta syntyy oikeus. Tulosvaikutus esitetään konsernin tuloslaskelmassa henkilöstökuluissa.

VARAUKSET

Varaukset kirjataan kun yrityksellä on aikaisempien ta-pahtumien seurauksena laillinen tai tosiasiallinen velvoi-te, maksuvelvoitteen toteutuminen on todennäköistä ja velvoitteen suuruus on arvioitavissa luotettavasti. Varauk-sena kirjattava määrä vastaa parasta arviota menoista, joita olemassa olevan velvoitteen täyttäminen edellyttää tilinpäätöspäivänä.

SOVELLETUT UUDET JA UUDISTETUT STANDARDIT JA TULKINNAT

Tilikaudella 1.11.2015–31.10.2016 ei ole tullut voimaan standardeja, joilla olisi ollut merkitystä konsernin tilinpää-tökseen.

MYÖHEMMIN SOVELLETTAVAT UUDET JA UUDISTETUT STANDARDIT JA TULKINNAT

IASB on julkistanut seuraavat uudet tai uudistetut standar-dit ja tulkinnat, joita konserni ei vielä ole soveltanut.

- IFRS-standardeihin tehdyt vuosittaiset parannukset 2014 aiheuttavat muutoksia seuraaviin standardeihin: IFRS 5, IFRS 7, IAS 19, IAS 34 (voimaan 1.1.2016 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla)
- Tilinpäätöksen esittäminen – muutokset IAS 1:een (voimaan 1.1.2016 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla). Muutoksella selkeytetään useita asioita, mm. olennai-

suuden huomioimista tietojen esittämisessä, liitetietojen, erittelyiden ja välisummien esittämistä.

- Sijoitusyhteisöt – muutokset IFRS 10:een, IFRS 12:een ja IAS 28:ään (voimaan 1.1.2016 tai sen jälkeen alka-villa tilikausilla). Mikäli yhteisö määritellään standar-din määritelmän mukaiseksi sijoitusyhteiseksi ja se arvostaa kaikki tytäryrityksensä käypään arvoon, sen ei tarvitse esittää konsernitilinpäätöstä.
- Yhteisestä toiminnosta hankittavan osuuden kirjanpi-tokäsittelyä koskeva muutos IFRS 11:een ”Yhteisjär-jestelyt” (sovellettava 1.1.2016 tai sen jälkeen alkavilta tilikausilta)
- Poistoja koskeva muutos IAS 16:een ”Aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet” ja IAS 38:aan ”Aineetto-mat hyödykkeet” (sovellettava 1.1.2016 tai sen jälkeen alkavilta tilikausilla)
- Tuottavia kasveja koskeva muutos IAS 16:een ”Aineel-liset käyttöomaisuushyödykkeet ja IAS 41:een ”Maa-talous” (sovellettava 1.1.2016 tai sen jälkeen alkavilta tilikausilla)
- Sijoittajan ja sen osakkuus- tai yhteisyrityksen välisiä omaisuuserien myyntejä tai niiden antamista panoksena koskeva muutos IFRS 10:een ja IAS 28:aan (sovelletta-va 1.1.2016 tai sen jälkeen alkavilta tilikausilla)
- Pääomaosuusmenetelmää koskeva muutos IAS 27:ään ”Erillistilinpäätös” (sovellettava 1.1.2016 tai sen jäl-keen alkavilta tilikausilla)
- IFRS 15 Revenue from contracts with customers (Myyntituotot asiakassopimuksista) (sovellettava 1.1.2018 tai sen jälkeen alkavilta tilikausilla)
- IFRS 9 “Rahoitusinstrumentit” (sovellettava 1.1.2018 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla, aikaisempi sovelta-minen sallittu)
- IFRS 16 Vuokrasopimukset (sovellettava 1.1.2019 alkaen, aikaisempi soveltaminen on sallittua vain, jos IFRS 15 otetaan käyttöön samanaikaisesti). IFRS 16 vaikuttaa lähinnä vuokralle ottajien kirjanpitoon, ja sen seurauksena lähes kaikki vuokrasopimukset merkitään taseeseen.
- Laskennallisten verosaamisten kirjaaminen reali-soitumattomista tappioista – muutokset IAS 12:een (sovellettava 1.1.2017 alkaen tai sen jälkeen alkavilta tilikausilta)

3. Rahoitusriskien hallinta

RAHOITUSRISKIEN HALLINTA

Konsernin rahoitusriskit muodostuvat luotto- ja vastapuo-liriskistä, valuuttariskistä, korkoriskistä ja maksuvalmius-riskistä. Luotto- ja vastapuoliriski muodostuu asiakkailta tulevista myyntisaamisten maksuista ja asiakaskunnan keskittymisestä sekä vastapuoliksi hyväksyttävistä yhteis-työpankeista. Konserniyhtiöt altistuvat valuuttakurssivaih-teluista johtuvalle transaktioriskille lähinnä vientitoimin-tansa johdosta. Konsernilla ei ole merkittäviä sijoituksia ulkomaisiin yhtiöihin, joten se ei altistu merkittävälle translaatoriskille. Korkotason muutosten vaikutukset korollisten velkojen ja saatavien arvoon sekä tulevien kor-komaksujen määrään aiheuttavat korkoriskin.

Konsernin rahoitustoiminnot on keskitetty emoyhtiöl-le, joka vastaa pankkisuhteista, pitkäaikaisen rahoituk-sen järjestelyistä, varojen sijoittamisesta sekä konsernin sisäisestä rahoituksen allokoinnista eri konserniyhtiöiden likviditeettitarpeen mukaisesti yhdessä tytäryritysten joh-don kanssa. Konsernin riskien hallinnan yleiset periaatteet hyväksyy hallitus ja niiden käytännön toteutuksesta vastaa emoyritys yhdessä tytäryritysten kanssa.

VALUUTTAKURSSIRISKI

Konserni toimii pääosin euroalueella ja on siten vain vähäisessä määrin alttiina valuuttakurssimuutoksista joh-tuvalle valuuttariskille.

KORKORISKI

Konsernin tulot sekä operatiiviset kassavirrat ovat pää-osiltaan riippumattomia markkinakorkojen vaihtelusta. Konsernin korkoriski muodostuu pääosin lainanotosta, joka on hajautettu vaihtuva- ja kiinteäkorkoisiin lainoihin. Tilikauden lopussa veloista vaihtuvakorkoisia oli 73 979 tuhatta euroa (59 690 tuhatta euroa) ja kiinteäkorkoisia 7 529 tuhatta euroa (27 818 tuhatta euroa).

Osa konsernin tytäryhtiöistä käyttää koronvaihtoso-pimuksia, joilla on suojattu 37 tuhatta euroa (0,4 milj. euroa) vaihtuvakorkoisista lainoista. Koronvaihtosopi-muksella on se vaikutus, että ne muuntavat vaihtuvat kor-komaksut kiinteiksi. Konserni ei sovello suojauslaskentaa.

KORKORISKIN HERKKYYSANALYYSI

Seuraava taulukko havainnollistaa, miten korkojen koh-tuullisen mahdollinen muutos, muiden muuttujien pysyessä vakiona, vaikuttaa konsernin tulokseen vaihtuvakorkoisten velkojen korkokustannuksen muutosten seurauksena. Kor-koriskin herkkyy on esitetty verojen jälkeen.

1 000 euroa	1 % - yksikön korkeampi Tuloslaskelma	1 % - yksikön matalampi Tuloslaskelma
Korkomuutoksen vaikutus		
2016	-592	592
2015	-478	478

LUOTTORISKI

Luottoriskiä hallitaan konsernitasolla myyntisaamisiin liit-tyvää riskiä lukuun ottamatta. Konserniyritykset tarkista-vat asiakkaiden luottokelpoisuuden vähintään asiakassuh-detta perustettaessa. Luottoriskin minimoimiseksi pyritään saamaan turvaava vakuus asiakkaan luottokelpoisuuden niin edellyttäessä. Konsernilla on merkittävimpien asiak-kaidensa kanssa pitkään jatkuneet vakiintuneet liikesuh-teet. Konsernilla ei ole merkittävää luottoriskikeskittymää.

Konsernin rahavaroihin ja johdannaisopimuksiin liittyvä luottoriski on alhainen, sillä kyseisiä rahoitussopi-muksia tehdään vain hyvän luottoluokituksen omaavien pankkien kanssa konsernin riskienhallinnan toimintaperi-aatteiden mukaisesti.

Konsernin luottoriskiä alentaa myös järjestely, jossa myyntisaamisia myydään rahoitusyhtiölle ja siirron yhtey-dessä kaikki olennaiset riskit ja edut, kuten luottotappio-riski, ovat siirtyneet rahoitusyhtiölle (katso liitetieto 25).

MAKSUVALMIUSRISKI

Konsernissa arvioidaan ja seurataan jatkuvasti liiketoimin-nan edellyttämän rahoituksen määrää, jotta konsernilla olisi tarpeeksi likvidejä varoja toiminnan rahoittamiseksi ja erääntyvien lainojen takaisinmaksuun. Rahoitusvelkojen maturiteettijakauma on esitetty liitetiedossa 29. Rahoituk-sen saatavuus ja joustavuus pyritään takaamaan riittävällä luottolimiiteillä sekä käyttämällä rahoituksen hankinnassa useita rahoittajia ja eri rahoitusmuotoja. Tilinpäätöshet-kellä konsernilla oli käytettävissään nostamattomia luotto-limiittejä 4,6 milj. euroa. Lisäksi Panostajalla on tilinpää-töshetkellä 24,0 milj. euroa rahavaroja. Tilikauden aikana Panostajalla on ollut sijoituksia Fennian Varainhoito Oy:n rahastoissa, joka on konsernille merkittävä kassanhallin-nan väline. Rahasto-osuudet ovat vähäriskisiä ja sijoitus on nostettavissa haluttuna ajankohtana. Rahastossa ei ollut varoja sijoitettuna tilinpäätöshetkellä.

Yhtiö solmi tilikaudella sopimukset 30,0 milj. euron lainajärjestelystä vaihdettavan pääomalainan takaisinmak-samiseksi sekä yhtiön rahoitusasemana vahvistamiseksi. Kokonaisuus koostuu 20,0 milj. euron lainoista ja 10,0 milj. euron yritysostolimiitistä. Uudet lainat ovat vieraan pääoman ehtoisia vakuudellisia lainoja. Lainoista 5,0 milj.

euroa erääntyy maaliskuussa 2019 ja 15,0 milj. euroa erääntyy 31.10.2019.

Yhtiöllä on voimassa sopimus 50,0 milj. euron kotimaisesta Yritystodistus-ohjelmasta. Sen puitteissa yhtiö voi laskea liikkeelle alle vuoden mittaisia yritystodistuksia, joilla rahoitetaan Panostajan käyttöpääomaa ja muita lyhytaikaisia rahoitustarpeita.

Konserni on hallinnut maksuvalmiusriskiä myös sopimalla 1,0 milj. euron factoring-rahoituksesta, josta on tilinpäätöshetkellä käytössä 0,1 milj. euroa. Factoringrahoituksen lisäksi konserni on tilikauden aikana myynyt myyntisaamisiaan, mikä on osaltaan parantanut konsernin maksuvalmiutta.

Konsernin tärkeimmät lainakovenantit raportoidaan rahoittajille puolivuositain. Jos konserni rikkoo lainakovenanttiehtoja, velkoja voi vaatia lainojen nopeutettua takaisinmaksua. Johto tarkkailee lainakovenanttiehtojen täyttymistä säännöllisesti. Konsernin emoyhtiö on antanut vakuuksia rahoittajille tytäryhtiöiden puolesta velkojen vakuudeksi (Tilinpäätöksen liitetieto 29).

Lainojen kovenanttiehdot liittyvät konsernin erillisyhtiön tai alakonsernin omaan tunnuslukuun korollisten velkojen ja käyttökatteen väliseen suhdeluukuun (korolliset velat / käyttökate) sekä omavaraisuusasteisiin tai Panostaja-konsernin omavaraisuusasteisiin.

Velkoihin liittyvät laiminlyönnit ja sopimusehtojen rikkomiset:

Tilikauden aikana lainakovenantti rikkoutui kahdessa alakonsernissa sekä konsernin emoyhtiössä. Rahoittajilta on saatu suostumus, että he eivät vaadi nopeutettua takaisinmaksua (liitetieto 28).

PÄÄOMAN HALLINTA

Konsernin pääoman hallinnan tavoitteena on varmistaa liiketoiminnan normaalit toimintaedellytykset ja kasvattaa osakkeen arvoa pitkällä aikavälillä. Pääomarakenteeseen vaikutetaan osingonjaon, omien osakkeiden oston, pääomanpalautusten sekä osakeantien kautta. Konserniin ei sovelleta ulkopuolisia pääomavaatimuksia.

Panostaja Oyj laski toukokuussa 2013 liikkeeseen 7,5 miljoonan euron suuruisen kotimaisen hybridilainan (oman pääoman ehtoinen joukkovelkakirjalaina). Liikkeeseen lasketulla hybridilainalla on vahvistettu yhtiön vakavaraisuutta ja rahoitusasemaa. Hybridilaina on käsitelty IFRS:n mukaisesti oman pääoman ehtoisena lainana ja esitetty taseessa oman pääoman ryhmässä. Hybridilaina kirjataan yhtiön omaan pääomaan, koska lainalla ei ole eräpäivää, mutta konsernilla on oikeus, ei velvollisuutta, lunastaa laina takaisin. Korko maksetaan vain jos yhtiöko-

kous päättää jakaa osinkoa. Jos osinkoa ei jaeta, konserni päättää mahdollisesta koron maksusta erikseen. Korot esitetään luonteensa mukaisesti osingonjakona.

Konsernin pääomarakenteen kehitystä seurataan omavaraisuusasteella ja nettovelkaantumisasteella. Konsernin omavaraisuusaste oli 38,1 prosenttia (37,5 %) ja nettovelkaantumisaste 70,4 prosenttia (65,2 %).

1 000 euroa	2016	2015
Korolliset rahoitusvelat	80 935	79 803
Korolliset saamiset	4 264	3 518
Rahavarat	26 573	30 607
Nettovelat	50 098	45 678
Oma pääoma yhteensä	71 145	70 076
Nettovelkaantumisaste	70,4 %	65,2 %

4. Johdon harkintaa edellyttävät laadintaperiaatteet ja arvioihin liittyvät keskeiset epävarmuustekijät

Konsernitilinpäätöstä ja liitetietoja laadittaessa yhtiön johto joutuu tekemään tulevaisuutta koskevia arvioita ja oletuksia. Tehdyt arviot ja käytetty harkinta perustuvat aikaisempaan kokemukseen ja muihin tekijöihin, kuten oletuksiin tulevaisuuden tapahtumista. Tehtyjä arvioita ja käytettyä harkintaa tarkastellaan säännöllisesti. Alla on kuvattu tärkeimpiä alueita, joissa arvioita ja harkintaa on käytetty.

HANKITTUJEN VAROJEN KÄYPÄÄN ARVOON ARVOSTAMINEN

IFRS 3 edellyttää hankkijaa kirjaamaan aineettoman hyödykkeen erikseen liikearvosta, mikäli kirjauskriteerit täyttyvät. Aineettoman oikeuden kirjaaminen käypään arvoon edellyttää johdon arvioita tulevista kassavirroista. Johto on mahdollisuuksien mukaan käyttänyt hankintamenon kohdistamisen perusteena saatavilla olevia markkina-arvoja käypien arvojen määrittämisessä. Kun tämä ei ole mahdollista, mikä on tyypillistä erityisesti aineettomien hyödykkeiden kohdalla, arvostaminen perustuu omaisuuserän historialliseen tuottoon ja sen aiottuun käyttöön tulevassa liiketoiminnassa. Arvostukset perustuvat diskontattuihin kassavirtoihin sekä arvioituihin luovutus- tai jälleenhankintahintoihin ja edellyttävät johdon arvioita ja oletuksia omaisuuserien tulevasta käytöstä ja vaikutuksesta yhtiön taloudelliseen asemaan. Muutokset yhtiön liiketoimintojen painotuksissa ja suuntaamisessa voivat tulevaisuudessa aiheuttaa muutoksia alkuperäiseen arvostukseen (Tilinpäätöksen liitetieto 6,18).

YRITYSKAUPPOIHIN LIITTYVÄT EHDOLLISET KAUPPAHINNAT

Johto käyttää merkittävää harkintaa arvioidessaan jokaisena raportointikauden päättymispäivänä mahdollisten ehdollisten lisäkauppahintojen käypää arvoa.

KotiSun Group Oy hankki vertailukauden lopussa enemmistön Kotisun Viemäripalvelut Oy:n osakkeista. Kauppaan liittyy ehdollinen kauppahinta, joka määräytyy tilikauden 2016 tuloksen ja käyttökatteen perusteella. Johto on arvioinut ehdollisen lisäkauppahinnan tilinpäätöshetkellä 0,1 miljoonaksi euroksi.

Grano Oy hankki katsauskaudella start up -digitoimisto Luotta Oy:n osakekannan. Kauppaan liittyy ehdollinen kauppahinta, joka perustuu työssäolovelvoitteeseen vuoden 2018 loppuun saakka. Johto on arvioinut ehdollisen lisäkauppahinnan tilinpäätöshetkellä 0,2 miljoonaksi euroksi.

ARVONALENTUMISTESTAUS

Aineettomat ja aineelliset hyödykkeet testataan arvonalentumisen varalta aina, kun on viitteitä siitä, että niiden arvo saattaa olla alentunut. Liikearvo ja muut taloudelliselta vaikutusajaltaan rajoittamattomat aineettomat hyödykkeet testataan arvonalentumisen varalta vähintään vuosittain. Arvonalentumistestausta varten liikearvo ja vaikutusajaltaan rajoittamattomat aineettomat hyödykkeet kohdistetaan rahavirtaa tuottaville yksiköille. Rahavirtaa tuottavien yksiköiden kerrytettävissä oleva rahamäärä perustuu käyttöarvolaskelmiin. Näiden laskelmien laatiminen edellyttää arvioiden käyttämistä. Vaikka yhtiön johdon näkemyksen mukaan käytetyt oletukset ovat asianmukaisia, saattavat arvioidut kerrytettävissä olevat rahamäärät erota olennaisesti tulevaisuudessa toteutuvista (Tilinpäätöksen liitetieto 18).

VAIHTO-OMAISUUDEN ARVOSTUS

Johdon periaatteena on kirjata arvonalentumisvähennys hitaasti liikkuvasta ja vanhentuneesta vaihto-omaisuudesta perustuen johdon parhaaseen arvioon tilinpäätöshetkellä hallussa olevasta mahdollisesti käyttökelvottomasta vaihto-omaisuudesta. Johto perustaa arvionsa systemaattiselle ja jatkuvalle seurannalle ja arvioinnille. Lisäksi yhtiössä on käytössä vaihto-omaisuuden kiertonopeuksiin perustuvat arvostussäännöt.

LASKENNALLISTEN VEROSAAMISTEN HYÖDYNNETTÄVYYS

Sen ratkaiseminen, merkitäänkö laskennalliset verosaamiset taseeseen, edellyttää harkintaa. Laskennallisia verosaamisia kirjataan vain, kun niiden realisoituminen on todennäköisempää kuin realisoitumatta jääminen, minkä puolestaan

määrää se, kertyykö tulevaisuudessa riittävästi verotettavaa tuloa. Verotettavan tulon kertymistä koskevat oletukset perustuvat johdon tekemiin arvioihin ja oletuksiin.

Näihin arvioihin ja oletuksiin liittyy riskejä ja epävarmuutta, ja näin ollen on mahdollista, että olosuhteissa tapahtuvat muutokset aiheuttavat muutoksia odotuksiin ja tämä voi puolestaan vaikuttaa taseeseen merkittyihin laskennallisiin verosaamisiin samoin kuin mahdollisiin vielä kirjaamattomiin muihin verotuksellisiin tappioihin ja väliaikaisiin eroihin.

Jos konserniyhtiöiden verotettava tulo on tulevaisuudessa pienempi kuin mitä johto on ennakoinut kirjattavia laskennallisia verosaamisia määritettäessä, saamisten arvo alentuu tai ne käyvät kokonaan arvottomiksi. Tällöin taseeseen merkityt määrät voidaan mahdollisesti joutua peruuttamaan tulosvaikutteisesti.

Panostaja-konsernin taseessa on laskennallisia verosaa-

misia 7,0 miljoonaa euroa.

5. Segmentti-informaatio

Panostajan kahdeksan enemmistöomistuksessa olevaa sijoituskohdetta muodostavat yhtiön liiketoimintasegmentit joiden lisäksi on Muut-segmentti, jossa raportoidaan konsernin emoyhtiö mukaan lukien osakkuusyhtiöt ja kohdistamattomat erät. Panostaja-konsernin liiketoimintasegmentit ovat Grano, KotiSun, Takoma, KL-Varaosat Selog, Helakeskus, Heatmasters, Megaklinikka sekä Muut.

Raportoitavat segmentit on muodostettu, koska ne tuottavat keskenään erilaisia tuotteita ja palveluja. Segmenttien väliset liiketoimet ovat tapahtuneet normaalein kaupallisin ehdoin.

Toimintasegmentit raportoidaan tavalla, joka on yhdenmukainen ylimmälle operatiiviselle päätöksentekijälle toimitettavan sisäisen raportoinnin kanssa. Ylintä operatiivista päätöksentekijää edustaa Panostaja-konsernin johtoryhmä.

Konserni on määritellyt IFRS 12:sta mukaisiksi alakonserneiksi, joihin liittyy merkittävä määräysvallattomien omistajien osuus Grano Group -alakonsernin sekä KotiSun Group -alakonsernin. Grano Group -alakonsernin taloudellinen informaatio esitetään tässä segmenttiliitetiedossa Grano liiketoimintasegmentissä ja KotiSun Group -alakonsernin kyseinen taloudellinen informaatio esitetään KotiSun liiketoimintasegmentissä. Tarkennuksena todetaan, että kyseisten alakonsernien taloudellinen informaatio vastaa kyseisiä segmenttikohtaisia tietoja.

LIIKETOIMINTASEGMENTIT

- Grano-segmentin tuotot muodostuvat pääasiassa digi-taalisten painopalvelujen myynnistä.
- Takoma-segmentin tuotot muodostuvat konepajaliike-toinnasta.
- Selog-segmentin tuotot muodostuvat sisäkattomateriaa-lien, metallialakattotuotteiden ja niiden kannatinjärjes-telmien tukkukaupasta.
- Helakeskus-segmentin tuotot muodostuvat kalustehelo-jen tukkukaupasta.
- KL-Varaosat-segmentin tuotot muodostuvat autojen alkuperäisvaraosien ja tarvikkeiden maahantuonnista,

tukkukaupasta ja jälleenmyynnistä.

- KotiSun-segmentin tuotot muodostuvat kiinteistöihin teh-tävistä käyttövesi-, lämpö- ja viemäriverkkoremonteista.
- Heatmasters-segmentin tuotot muodostuvat metallien lämpökäsittelypalveluista sekä metallien lämpökäsitte-lyssä tarvittavien koneiden ja laitteiden kehittämisestä, valmistamisesta ja markkinoimisesta.
- Megaklinikka-segmentin tuotot muodostuvat suun ter-veydenhuoltopalveluiden tuottamisesta.
- Muut-segmentissä on raportoitu konsernin emoyhtiö mukaan lukien osakkuusyhtiöt ja kohdistamattomat erät.

Liiketoimintasegmentit 2016

1 000 euroa	Liikevaihto yhteensä	Sisäinen liikevaihto	Ulkoinen liikevaihto	Poistot ja arvonalen-tumiset	Liiketulos	Rahoitus-tuotot ja -kulut	Osuus osakkuus-yhtiöiden tuloksesta	Tulo-verot	jatkuvista liike-toiminnoista	Varat	Velat	Henkilöstö tilikauden lopussa
Grano	88 153	124	88 028	-4 078	7 838					85 677	54 048	789
KotiSun	31 869	0	31 869	-1 177	5 778					27 741	16 715	298
Takoma	10 199	0	10 199	-650	-1 173					7 623	9 151	83
Selog	10 271	2	10 269	-202	651					4 132	1 695	15
Helakeskus	9 822	1	9 822	-93	328					9 579	6 947	24
KL-Varaosat	13 043	0	13 043	-108	1 022					5 068	2 887	48
Heatmasters	4 498	0	4 498	-252	-1 033					2 877	1 785	49
Megaklinikka	4 746	0	4 746	-737	-1 528					5 533	6 545	119
Muut	8	8	0	-74	-2 890		107			46 449	23 761	9
Eliminoinnit		-134	2	0	-30					-7 400	-7 400	
Konserni yhteensä	172 608	0	172 476	-7 371	8 962	-2 112	107	-1 486	5 471	187 279	116 135	1 434

Liiketoimintasegmentit 2015

1 000 euroa	Liikevaihto yhteensä	Sisäinen liikevaihto	Ulkoinen liikevaihto	Poistot ja arvonalen-tumiset	Liiketulos	Rahoitus-tuotot ja -kulut	Osuus osakkuus-yhtiöiden tuloksesta	Tulo-verot	jatkuvista liike-toiminnoista	Varat	Velat	Henkilöstö tilikauden lopussa
Grano	69 882	205	69 677	-3 404	5 931					89 001	58 993	775
KotiSun	23 712	0	23 712	-734	4 192					19 782	13 147	139
Takoma	13 182	0	13 182	-649	-680					10 381	10 818	90
Selog	9 867	6	9 861	-205	529					4 463	2 313	14
Helakeskus	10 365	23	10 342	-150	657					10 654	7 905	28
KL-Varaosat	11 804	0	11 804	-116	472					5 017	3 603	47
Heatmasters	6 300	0	6 300	-304	60					3 980	1 564	51
Megaklinikka	3 386	0	3 386	-400	-548					5 846	5 576	86
Muut	13	13	0	-57	23 021		-53			47 803	22 934	9
Eliminoinnit		-246	-47	-30	-26 312					-8 784	-8 784	
Konserni yhteensä	148 511	0	148 218	-6 049	7 323	-3 832	-53	277	3 714	188 143	118 068	1 239

* Vertailuvuonna Muut-rivi sisältää myytyjen liiketoimintojen varat ja velat sekä henkilöstön.

6. Hankitut liiketoiminnot

TYTÄRYHTIÖHANKINNAT

Panostaja ei ole hankkinut katsauskaudella uusia liiketoi-mintoja.

TILIKAUDEN 2015 HANKINNAT

Panostaja Oyj tiedotti 27.2.2015 allekirjoittaneensa sopi-muksen suun terveydenhuoltopalveluita tarjoavan Megakli-nikka Oy:n osakekannan ostosta. Kaupassa Panostaja osti 75 % omistusosuuden muodostuvasta kokonaisuudesta.

Megaklinikka Oy:n koko osakekannasta maksettava kauppahinta oli noin 2,9 milj. euroa. Lisäksi myyjillä on mahdollisuus enintään 1,0 milj. euron lisäkauppahintaan, joka määräytyy kalenterivuosien 2015 ja 2016 käyttö-katteen perusteella. Tilinpäätöshetkellä yhtiö on arvioinut kokonaishankintahinnaksi 2,9 milj. euroa.

Konserni on arvioinut hankintahetkellä kokonais-hankintahinnaksi 3,9 milj. euroa. Hankintameno-laskel-man perusteella hankittujen nettovarojen käypä arvo on 0,3 milj. euroa, jolloin liikearvoksi muodostui 2,6 milj. euroa. Megaklinikka on yhdistelty Panostaja-konserniin 1.3.2015.

Luovutettu vastike

	Liitetieto	milj. euroa
Maksettu vastike		2,9
Ehdollinen vastike		0,0
Luovutettu vastike yhteensä		2,9

Hankitut varat ja vastattavaksi otetut velat

Pysyvät vastaavat	19	1,9
Vaihto-omaisuus	24	0,1
Lyhytaikaiset saamiset	25	0,4
Rahat ja pankkisaamiset	26	0,2
Vastaavaa yhteensä		2,6

Pitkäaikaiset velat	23	0,7
Lyhytaikaiset velat	29	1,6
Vastattavaa yhteensä		2,3

Nettovarar	0,3
Goodwill	2,6

Rahavirtalaskelma

	milj. euroa
Rahana maksettu kauppahinta	-2,9
Hankitut rahavarat	0,2
Hankinnan suorat kulut	-0,2
Rahavirtavaikutus	-2,9

Panostaja Oyj tiedotti 11.6.2015 Digiprint Finland Oy:n ja Multiprint Group Oy:n yhdistymisestä. Yhdistyminen toteutettiin järjestelyllä, jossa sekä Digiprint Finland Oy:n että Multiprint Group Oy:n osakekannat myytiin uudelle perustetulle Digiprint Finland Group Oy:lle. Panostaja Oyj sai kauppahintana Digiprint Finland Oy:n osakkeista noin 32 miljoonaa euroa ja sijoitti takaisin Digiprint Finland Group Oy:öön noin 24,6 miljoo-naa euroa. Panostajan omistusosuus Digiprint Finland Group Oy:stä on 51,9 %. Multiprint on yhdistelty Panostaja-konserniin 1.6.2015 alkaen.

Luovutettu vastike

	Liitetieto	milj. euroa
Maksettu vastike		36,0
Ehdollinen vastike		0,0
Luovutettu vastike yhteensä		36,0

Hankitut varat ja vastattavaksi otetut velat

Pysyvät vastaavat	19	6,8
Vaihto-omaisuus	24	1,1
Myyntisaamiset	25	5,7
Muut ja siirtosaamiset	25	0,9
Rahat ja pankkisaamiset	26	2,5
Vastaavaa yhteensä		17,0

Korolliset velat	23	5,9
Laskennallinen verovelka	29	1,0
Ostovelat	29	1,3
Saadut ennakot	30	0,0
Muut ja siirtovelat		4,0
Vastattavaa yhteensä		12,2

Nettovarar	4,8
Goodwill	31,2

Rahavirtalaskelma

	milj. euroa
Rahana maksettu kauppahinta	-25,9
Hankitut rahavarat	3,0
Hankinnan suorat kulut	-1,7
Rahavirtavaikutus	-24,6

7. Tytäryritysten ja liiketoimintojen myynnit

Panostaja ei ole myynyt katsauskaudella liiketoimintoja.

Edellisellä tilikaudella toteutetun Flexim Securityn myynnin lopulliseksi lisäkauppahinnaksi kulujen jälkeen vahvistui 4,7 milj. euroa, josta Panostajan osuus ennen veroja on 3,3 milj. euroa.

TILIKAUDEN 2015 MYYNNIT

Panostaja-konsernin tytäryritys Flexim Group Oy myi 4.6.2015 muiden omistajien kanssa Flexim Security Oy:n koko osakekannan 25,0 miljoonalla eurolla Assa Abloy Oy:lle. Panostajan osuus kauppahinnasta oli 17,5 milj. euroa. Lisäksi myyjillä on mahdollisuus enintään 8,0 milj. euron lisäkauppahintaan, joka määräytyy 1.5.2015 alkaneelta 12 kk:n ajanjaksolta. Panostaja ei ole kirjannut tilikaudella 2015 lisäkauppahintaa. Panostaja Oyj:n omisti tytäryhtiöstä 70 %. Kilpailuviranomaisten hyväksynnän jälkeen kauppa toteutui 28.8.2015. Panostaja-konserni kirjasi kaupasta 13,0 milj. euron myyntivoiton ennen veroja, josta emoyhtiön osakkeenomistajien osuus on 9,2 milj. euroa.

Turvallisuus-segmentin tulos on konsernin tilinpäätöksessä esitetty kohdassa Tulos myydyistä liiketoiminnoista 31.10.2015. sekä 31.10.2014 päättyneiltä tilikausilta.

Myytyjen liiketoimintojen tulos, sen luovutuksesta johtuvat voitot sekä osuus rahavirroista olivat seuraavat:

Turvallisuus -segmentin tulos

milj. euroa	1.11.2014– 28.8.2015	1.11.2013– 28.8.2014
Tuotot	26,6	34,2
Kulut	-27,1	-33,0
Tulos ennen veroja	-0,5	1,2
Verot	-3,0	-0,2
Tulos verojen jälkeen	-3,5	1,0
Myyntivoitto	13,0	
Tulos myydyistä liiketoiminnoista	9,5	1,0

Turvallisuus -segmentin rahavirrat myyntihetkeen saakka

milj. euroa		
Liiketoiminnan rahavirta	2,5	1,6
Investointien rahavirta	3,5	-2,3
Rahoituksen rahavirta	-4,6	0,6
Rahavirrat yhteensä	1,4	-0,0

Turvallisuus-segmentin myynnin vaikutus konsernin taloudelliseen asemaan:

milj. euroa	28.8.2015
Aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet	1,5
Aineettomat hyödykkeet	8,4
Vaihto-omaisuus	4,4
Laskennalliset verosaamiset	0,0
Muut varat	4,6
Rahavarat	1,5
Myydyt velat	-8,5
Nettovarallisuus	11,9
Rahana saatu vastike	25,0
Luovutetun yksikön rahavarat	-1,5
Yritysmyyntien nettorahavirta	23,5

8. Tytäryhtiöomistusosuuksien myynnit ja hankinnat, jotka eivät johtaneet muutokseen määräysvallassa

Grano-alakonsernin vähemmistöosuuksien lunastaminen ja osakeanti

Grano Oy ja Grano Group Oy lunastivat tilikauden aikana konserniyhtiöiden Luotta Oy:n, Leeviprint Oy:n, Oulun Kopiokeskus Oy:n ja Kopiolahtinen Oy:n vähemmistö-omistajien osakkeet, jonka jälkeen konsernin omistusosuus yhtiöissä nousi 100 %:iin. Osana järjestelyä Grano Group Oy toteutti osakeannin Oulun Kopiokeskus Oy:n ja Kopiolahtinen Oy:n entisille vähemmistöomistajille. Järjestelyjen jälkeen Panostajan omistusosuus Grano-konsernista on 50,2 %.

Kotisun Group Oy:n osakeanti

Kotisun Group Oy toteutti maksullisen osakeannin yhtiön avainhenkilöille. Osakeannin jälkeen Panostajan omistusosuus Kotisun Group Oy:sta dilutoitui 57,3 prosenttiin.

Seuraavassa taulukossa on esitetty omistusosuuksien muutoksen vaikutus konsernin voittovaroihin yhteensä:

1 000 euroa	2016
Luovutettu määräysvallattomien omistajien osuus	-1 068
Saatu vastike	-116
Omistusosuuden muutoksen vaikutus voittovaroihin	-1 184

TILIKAUSI 2015

Digiprint Finland Oy:n osakkeiden hankinta

Digiprint Finland Oy lunasti 31.1.2015 vähemmistöosakkaalta 423 tuhannella eurolla 0,7 % Digiprint Finland Oy:n osakekannasta. Konserni omisti hankinnan jälkeen yhtiöstä 65,3 %.

Osana järjestelyä, jossa Digiprint Finland Oy:n että Multiprint Group Oy:n osakekannat myytiin kesäkuussa 2015 uudelle perustetulle Digiprint Finland Group Oy:lle Panostaja hankki Digiprint-konsernin vähemmistöosakailta osakkeita. Hankinnan seurauksena Panostajan omistusosuus nousi 11,4 % ja oli järjestelyn jälkeen 76,7 % Digiprint-konsernista.

Osana Multiprint Group Oy:n hankintaa Panostaja luovutti järjestelyssä vastikkeena 24,8 %:a Digiprint Finland Oy:n osakkeista Multiprint Group Oy:n osakkaille. Järjestelyn jälkeen Panostajan omistusosuus Digiprint-konsernista on 51,9 %.

Megaklinikka Group Oy:n osakkeiden myynti

Konserni myi 27.2.2015 252 tuhannella eurolla 25,0 % Megaklinikka Group Oy:n osakekannasta. Konserni omisti yhtiöstä 100 % ennen hankintaa. Kaupalla ei ollut vaikutusta konsernin voittovaroihin.

Heatmasters Group Oy:n osakkeiden myynti

Panostaja Oyj myi 429 tuhannella eurolla 20 % Heatmasters Group Oy:n osakekannasta 19.3.2015. Konserni omisti Heatmasters Group Oy:sta 100 % ennen luovutusta.

Kotisun Group Oy:n osakeanti

Kotisun Group Oy toteutti kesäkuussa 2015 maksullisen osakeannin yhtiön avainhenkilöille. Osakeannin jälkeen Panostajan omistusosuus Kotisun Group Oy:sta dilutoitui 58,2 prosenttiin.

Seuraavassa taulukossa on esitetty omistusosuuksien muutoksen vaikutus konsernin voittovaroihin yhteensä:

1 000 euroa	2016
Luovutettu määräysvallattomien omistajien osuus	11 018
Saatu vastike	-10 197
Omistusosuuden vähennyksen vaikutus voittovaroihin	822

9. Liiketoiminnan muut tuotot

1 000 euroa	2016	2015
Aineellisten hyödykkeiden myyntivoitot	435	154
Vakuutuskorvaukset	0	21
Muut tuotot	1 058	499
Yhteensä	1 493	674

10. Osuus osakkuusyhtiöiden tuloksesta

Tiedot yhtiön osakkuusyhtiöistä on esitetty liitetieto kohdassa 20. Sijoitukset osakkuusyhtiöihin.

11. Työsuhde-etuuksista aiheutuvat kulut

Konsernilla on maksupohjaisia eläkejärjestelyjä, joiden suoritukset kirjataan tuloslaskelmaan sillä kaudella, jota veloitus koskee.

Tiedot lähipiiriin luettavan johdon työsuhde-etuuksista on esitetty liitetieto kohdassa 35. Lähipiiritapahtumat.

Konsernin palveluksessa oli tilikauden aikana keskimäärin 1 337 (1 175) henkilöä. Tilikauden lopussa henkilöstöä oli 1 434 (1 239).

1 000 euroa	2016	2015
Palkat ja palkkiot	52 068	39 124
Eläkekulut - maksupohjaiset järjestelyt	9 463	7 454
Muut henkilösivukulut	2 829	1 963
Yhteensä	64 360	48 541

12. Poistot ja arvonalentumiset

1 000 euroa	2016	2015
Poistot hyödykeryhmittäin:		
Aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet		
Koneet ja kalusto	3 562	2 676
Muut aineelliset hyödykkeet	0	3
Aineettomat hyödykkeet		
Liikearvo	0	0
Kehitysmenot	250	739
Aineettomat oikeudet	2 330	2 292
Muut pitkävaikutteiset menot	1 229	339
Yhteensä	7 371	6 049
Arvonalentumiset hyödykeryhmittäin:		
Yhteensä	0	0
Poistot ja arvonalentumiset yhteensä hyödykeryhmittäin:		
Aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet		
Koneet ja kalusto	3 562	2 676
Muut aineelliset hyödykkeet	0	3
Aineettomat hyödykkeet		
Liikearvo	0	0
Kehitysmenot	250	739
Aineettomat oikeudet	2 330	2 292
Muut pitkävaikutteiset menot	1 229	339
Yhteensä	7 371	6 049

13. Liiketoiminnan muut kulut

1 000 euroa	2016	2015
Aineellisten hyödykkeiden myyntitappiot ja romutukset	0	24
Vuokrakulut	8 498	7 064
Ulkopuoliset palvelut	7 753	5 971
Muut kuluerät	12 482	13 746
Yhteensä	28 733	26 805

14. Rahoitustuotot

1 000 euroa	2016	2015
Osinkotuotot myytävissä olevista rahoitusvaroista	2	11
Valuuttakurssivoitot	0	0
Rahoitustuotot osakkuusyrittysiltä	39	29
Korkotuotot	271	111
Arvonmuutokset käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavista rahoitusvaroista		
Korkojohdannaiset, ei suojauslaskennassa	0	0
Rahoitusvaroista joita hallinnoidaan käypään arvoon perustuen	0	16
Yhteensä	312	167

15. Rahoituskulut

1 000 euroa	2016	2015
Valuuttakurssitappiot	8	9
Arvonalentumistappiot lainasaamisista	0	1 143
Korkokulut rahoitusleasingveloista	34	40
Korkokulut muista rahoitusveloista	2 382	2 808
Yhteensä	2 424	4 000

16. Tuloverot

1 000 euroa	2016	2015
Tilikauden verotettavaan tuloon perustuva vero	-1 696	-3 292
Edellisten tilikausien verot	-3	-43
Laskennalliset verot	213	3 612
Tuloverot yhteensä	-1 486	277

Tuloslaskelman verokulun ja konsernin kotimaan verokannalla 20,0 % laskettujen verojen välinen täsmäytyslaskelma:

Tulos ennen veroja	6 957	3 437
Suomen verokannan mukainen tulovero konsernin tuloksesta ennen veroja	-1 391	-687
Verovapaat tulot	2 413	1 550
Vähennyskelvottomat kulut	-949	-665
Kirjaamattomat laskennalliset verosaamiset verotuksellisista tappioista	-1 577	-1 006
Aiemmin kirjaamattomien verotuksellisten tappioiden käyttö		1 097
Laskennallisen veron muutos Suomen verokannan muuttuminen	0	0
Osuus osakkuusyrittksen tuloksesta	21	-11
Verot aikaisemmilta tilikausilta	-3	
Verot tuloslaskelmassa	-1 486	277

Vertailuvuoden tiedoista ei ole erotettu myytyjen liiketoimintojen lukuja.

17. Osakekohtainen tulos

Laimentamaton osakekohtainen tulos lasketaan jakamalla emoyrityksen osakkeenomistajille kuuluva kauden voitto kauden aikana ulkona olevien osakkeiden lukumäärän painotetulla keskiarvolla. Laimennusvaikutuksella oikaistua osakekohtaista tulosta laskettaessa on otettu huomioon laimentavana tekijänä emoyhtiön vaihtovelkakirjalaina. Oman pääoman ehtoisen hybridilainan koron määrällä on oikaistu osakekohtaista tulosta laskettaessa käytettävä tulos. Osakkeen käypä arvo perustuu osakkeiden tilikauden keskimääräiseen hintaan. Vaihtovelkakirjalainan osalta osuudet on katsottu vaihdettavaksi kaupparekisteriin merkitsemisajankohdasta. Kauden tulosta on oikaistu vaihtovelkakirjalainan verovaikutuksella vähennyillä korkokuluilla.

1 000 euroa	2016	2015
Jatkuvat toiminnot	1 529	1 002
Myydyt toiminnot	2 625	6 832
Emoyhtiön omistajille kuuluva tilikauden voitto (1 000 euroa),	4 154	7 834
Oman pääoman ehtoisen lainan korko (verovaikutus huomioon ottaen)	-585	-585
Osakekohtaista tulosta laskettaessa käytettävä tulos	3 569	7 249
Vaihtovelkakirjalainan korko		780
Laimennusvaikutuksella oikaistua osakekohtaista tulosta laskettaessa käytettävä tulos	3 569	8 029
Osakkeiden lukumäärä tilikauden lopussa	52 533	51 733
josta yhtiön hallussa	355	342
Ulkona olevien osakkeiden painotettu keskim. lukumäärä, 1 000 kpl	51 736	51 373
Vaihtovelkakirjalainan muunto osakkeiksi, 1000 kpl	0	6 818
Laimennettu ulkona olevien osakkeiden painotettu keskiarvo	51 736	58 191

euroa	2016	2015
Emoyhtiön osakkeenomistajille kuuluvasta voitosta laskettu osakekohtainen tulos:		
Tulos/osake jatkuvista liiketoiminnoista		
Laimentamaton	0,018	0,008
Laimennettu	0,018	0,008
Tulos/osake myydyistä liiketoiminnoista		
Laimentamaton	0,051	0,133
Laimennettu	0,051	0,117
Tulos/osake jatkuvista ja myydyistä liiketoiminnoista		
Laimentamaton	0,069	0,141
Laimennettu	0,069	0,138

18. Aineettomat hyödykkeet

1 000 euroa	Liikearvo	Aineettomat oikeudet	Kehitysmenot	Muut aineettomat hyödykkeet	Yhteensä
Hankintameno 1.11.2015	84 145	16 118	1 492	5 666	107 421
Lisäykset		267	135	1 512	1 914
Vähennys					0
Yrityksen hankinnan vaikutus	614	265			879
Yrityksen myynnin tai lopetuksen vaikutus	-250				-250
Liiketoimintakauppa					0
Kurssierot				-15	-15
Siirto taseryhmien välillä		-11		-68	-79
Hankintameno 31.10.2016	84 509	16 639	1 627	7 095	109 870
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 1.11.2015	-6 103	-8 484	-969	-2 571	-18 127
Tilikauden poistot		-2 330	-250	-1 228	-3 808
Vähennykset				84	84
Yrityksen hankinnan vaikutus					0
Yrityksen myynnin tai lopetuksen vaikutus					0
Siirrot taseryhmien välillä		-9		70	
Arvonalentuminen					0
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 31.10.2016	-6 103	-10 823	-1 219	-3 645	-21 790
Kirjanpitoarvo 31.10.2016	78 406	5 816	408	3 450	88 079
Hankintameno 1.11.2014	55 795	10 206	4 463	4 603	75 067
Lisäykset		831	303	554	1 688
Vähennys		-41	-55	-26	-122
Yrityksen hankinnan vaikutus	34 269	6 043	501	535	41 348
Yrityksen myynnin tai lopetuksen vaikutus	-5 919	-919	-3 720		-10 558
Liiketoimintakauppa					0
Kurssierot					0
Siirto taseryhmien välillä		-2			-2
Hankintameno 31.10.2015	84 145	16 118	1 492	5 666	107 421
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 1.11.2014	-6 103	-6 891	-1 431	-2 243	-16 668
Tilikauden poistot		-2 292	-739	-339	-3 370
Vähennykset		39			39
Yrityksen hankinnan vaikutus		4			
Yrityksen myynnin tai lopetuksen vaikutus		656	1 201	11	1 868
Siirrot taseryhmien välillä					
Arvonalentuminen					0
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 31.10.2015	-6 103	-8 484	-969	-2 571	-18 127
Kirjanpitoarvo 31.10.2015	78 042	7 634	523	3 095	89 294

LIIKEARVON ARVONALENTUMISTESTAUS

Seuraaville rahavirtaa tuottaville yksiköille (tai yksikköjen ryhmille) on kohdistettu liikearvoa:

milj. euroa	2016	2015
Grano	51,9	51,8
KotiSun	12,0	11,7
Helakeskus	6,0	6,0
Megaklinikka	2,6	2,6
Takoma	2,2	2,2
KL-Varaosat	1,9	1,9
Selog	1,6	1,6
Heatmasters	0,3	0,3
Yhteensä	78,4	78,0

Liikearvon arvonalentumistestaus on tilikaudella suoritettu 30.9 tilanteesta. Takoman liikearvon arvonalentumistestaus on suoritettu 31.10.2016 tilanteesta.

Liiketoiminnasta kerrytettävissä oleva rahamäärä on arvonalentumistestauksessa määritetty käyttöarvon avulla. Määritetyt ennakoidut rahavirrat perustuvat konsernin johdon näkemykseen seuraavan kolmen vuoden kehityksestä. Ennustejakson jälkeiset vuodet on ekstrapoloitu 2 %:n kasvuarviota käyttäen. Takoman toiminnan jatkuvuuteen liittyvistä merkittävistä epävarmuustekijöistä johtuen Takoman kerrytettävissä olevana rahamääränä pidettiin markkinaperusteista käypää arvoa vähennettynä luovutuksesta johtuvilla menoilla.

Käyttöarvon laskennassa käytetyt keskeiset muuttujat ovat budjetoitu liikevaihto ja budjetoitu liikevoitto. Liikevoiton osalta on huomioitu myös sellaisten uudelleenjärjestelyjen, jotka on jo toteutettu tai joihin on sitouduttu,

tuottamat kustannussäästöt ja muut hyödyt. Näihin uudelleenjärjestelyihin ei liity merkittävässä määrin tarkasteluhetken jälkeisiä vastaisia lähteviä rahavirtoja.

Laskelmissa käytetyt diskonttokorot ennen veroja ovat (vertailuvuonna käytetty diskonttokorko-%):

Grano 6,8 % (7,8 %), KotiSun 9,2 % (10,2 %), Helakeskus 7,0 % (8,0 %), Megaklinikka 9,5 % (10,4%), KL-Varaosat 7,9 % (8,8 %), Selog 8,2 % (9,1 %) ja Heatmasters 9,6 % (10,6 %).

Yhtiön jatkuvassa testauksessa testattujen yksiköiden testin mukainen käyttöarvo on ollut niiden kirjanpitoarvoa suurempi kaikissa yksiköissä. Takoman markkinaperusteinen käypä arvo vähennettynä luovutuksesta johtuvilla menoilla oli kirjanpitoarvoa suurempi.

Kohtuulliset muutokset laskelmissa käytetyissä parametreissa eivät johda siihen, että omaisuuserien kirjanpitoarvo ylittäisi niistä kerrytettävissä olevan rahamäärän.

Takoman Käypä arvo vähennettynä luovutuksesta johtuvilla menoilla

milj. euroa	
Takoman osakekannan markkina-arvo	2,8
Takoman nettovelat sisältäen korottomat saneerausvelat	6,1
Liiketoiminnan velaton arvo (Enterprise Value)	8,9
Luovutuksesta johtuvat menot	0,2
Luovutuksesta johtuvilla menoilla vähennetty liiketoiminnan velaton arvo	8,7
Rahavirtaa tuottavalle yksikölle kohdistettujen testattavien varojen kirjanpitoarvo	4,5
Käyvän arvon ja testattavien varojen kirjanpitoarvon erotus	4,2

19. Aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet

1 000 euroa	Maa-alueet	Toimitilat	Koneet ja kalusto	Muut aineelliset	Ennako- maksut käyttö- omaisuus	Yhteensä
Hankintameno 1.11.2015	194	0	29 346	294	651	30 485
Lisäykset			7 256		482	7 738
Yrityksen hankinnan vaikutus			15			15
Yrityksen myynnin tai lopetuksen vaikutus		0	35			35
Vähennykset			-282		-1 014	-1 296
Siirrot taseryhmien välillä		417				417
Kurssierot			-38			-38
Muut muutokset						0
Hankintameno 31.10.2016	194	417	36 332	294	119	37 356
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 1.11.2015	-179	0	-19 870	-269	0	-20 318
Tilikauden poistot			-3 562			-3 562
Yrityksen hankinnan vaikutus						0
Yrityksen myynnin tai lopetuksen vaikutus						0
Vähennykset			-191			0
Siirrot taseryhmien välillä						0
Kurssierot			25	-1		24
Muut muutokset						0
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 31.10.2016	-179	0	-23 598	-270	0	-24 047
Kirjanpitoarvo 31.10.2016	15	417	12 734	24	119	13 308
Hankintameno 1.11.2014	194	0	28 085	293	352	28 924
Lisäykset			2 899		1 771	4 670
Yrityksen hankinnan vaikutus			1 822	1		1 823
Yrityksen myynnin tai lopetuksen vaikutus		0	-2 990		-1 223	-4 213
Vähennykset			-492		-217	-709
Siirrot taseryhmien välillä			33		-32	1
Kurssierot			-21			-21
Muut muutokset			10			10
Hankintameno 31.10.2015	194	0	29 346	294	651	30 485
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 1.11.2014	-179	0	-19 340	-276	0	-19 795
Tilikauden poistot			-2 676	-3		-2 679
Yrityksen hankinnan vaikutus			106	10		
Yrityksen myynnin tai lopetuksen vaikutus			2 029			2 029
Vähennykset			-5			0
Siirrot taseryhmien välillä						0
Kurssierot			16			16
Muut muutokset						0
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 31.10.2015	-179	0	-19 870	-269	0	-20 318
Kirjanpitoarvo 31.10.2015	15	0	9 476	25	651	10 167

20. Sijoitukset osakkuusyhtiöihin

1 000 euroa	2016	2015
Kirjanpitoarvo 1.11.	3 666	3 611
Osuus tilikauden tuloksesta	107	-53
Lisäykset	0	134
Vähennykset	-14	-26
Kirjanpitoarvo 31.10.	3 759	3 666

Spectra Oy on Panostaja -konsernin 39,0 prosenttisesti omistama osakkuusyhtiö. Tulos perustuu tilikauden tulokseen.

Ecosir Group Oy on Panostaja Oyj:n 38,6 prosenttisesti omistama osakkuusyhtiö. Tulos perustuu tilikauden

Osakkuusyritys

31.10.2016	Kotipaikka	Omistususuus	Varat	Oma pääoma	Velat	Liikevaihto	Tulos
Spectra Oy	Lohja	39,0 %	1 118	95	1 023	4 920	56
Ecosir Group Oy	Espoo	38,6 %	1 317	0	1 317	2 833	-99
PE Kiinteistörahasto I Ky	Helsinki	27,1 %	-	-	-	-	
Juuri Partners Oy	Helsinki	20,0 %	819	400	419	1 593	372

21. Muut pitkäaikaiset varat

1 000 euroa	2016	2015
Lainasaamiset	2 454	2 157
Myytavissä olevat rahoitusvarat	713	554
Muut saamiset	4 371	4 150
Yhteensä	7 538	6 861
Myytavissä olevat rahoitusvarat		
Noteeraamattomat osakesijoitukset:		
Tilikauden alussa 1.11.	554	331
Liiketoimintojen yhdistämisestä aiheutuneet lisäykset	0	0
Lisäykset	159	223
Vähennykset	0	0
Tilikauden lopussa 31.10.	713	554

Panostaja Oyj:llä on pääomalainasaaminen osakkuusyhtiö Ecosir Group Oy:ltä yhteensä 0,5 milj. euroa, konsernin johtoryhmältä 1,2 milj. euroa liittyen palkitsemisjärjestelmään ja erääntymätön saaminen 3,6 milj. euroa vuonna 2008 tapahtuneeseen yritysmyyntiin liittyen. Palkitsemisjärjestelmästä on kerrottu tarkemmin liitetiedossa 35. Lähipiiritapahtumat.

tulokseen, osakkuusyhtiön tulosta oikaistaan IFRS säännösten mukaisella liikearvon poistolla.

PE Kiinteistörahasto I Ky:n yhtiömiehet päättivät tilikaudella 2012 purkaa rahaston. Purkuprosessi on edelleen kesken.

Juuri Partners Oy on keväällä 12.3.2015 perustetun Juuri Rahasto I Ky hallinnointiyhtiö. Juuri Rahasto I Ky on uusi, suomalaisia pk-yrityksiä rahoittava pääomarahasto. Rahaston strategiana on rahoittaa ja tukea mm. yritysten kasvua, investointeja ja poikkeustilanteita kuten sukupolvenvaihdoksia. Panostajan omistususuus Juuri Partners Oy:sta on 20 %.

22. Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat

1 000 euroa	2016	2015
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat		
Tilikauden alussa 1.11.	6 606	9 490
Käyvän arvon muutokset		
realisoitunut	28	106
realisoitumaton		-90
Lisäykset		7 600
Vähennykset	-6 634	-10 500
Tilikauden lopussa 31.10.	0	6 606

Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat sisälsivät sijoituksen Fennian Varainhoito Oy:n Kassa-varainhoitosalkkuun. Salkku koostuu pääosin lyhyen koron rahastoista sekä sijoituksista yrityslainarahas-toihin. Rahasto on vähäriskinen, ja sijoitus on nostettavissa haluttuna ajankohtana. Tilikauden lopussa rahastossa ei ollut sijoituksia.

23. Laskennalliset verosaamiset ja -velat

Laskennalliset verosaamiset:

1 000 euroa	Verotuksessa vahvistetut ja vahvistettavat tappiot	Arvon alentumistappiot	Muut erät	Yhteensä
1.11.2014	2 514		0	2 514
Merkitty tuloslaskelmaan	-2 514		5 697	3 183
Laajan tuloslaskelman erät				
Ostetut liiketoiminnot				
Mydyt liiketoiminnot				
Verokannan muutoksesta johtuva oikaisu	155		59	214
Verotuksessa vahvistetut ja vahvistettavat tappiot				
Kurssierot				
Kirjattu suoraan omaan pääomaan				
31.10.2015	155	0	5 756	5 911
Merkitty tuloslaskelmaan	1 063			
Laajan tuloslaskelman erät				
Ostetut liiketoiminnot				
Mydyt liiketoiminnot				
Verokannan muutoksesta johtuva oikaisu				
Verotuksessa vahvistetut ja vahvistettavat tappiot				
Kurssierot				
Kirjattu suoraan omaan pääomaan				
31.10.2016	1 218	0	5 756	6 974

Laskennalliset verovelat:

1 000 euroa	Käyvän arvon kohdistukset	Mydyt liiketoiminnot	Hankitut liiketoiminnot	Muut erät	Yhteensä
1.11.2014	996		0		996
Merkitty tuloslaskelmaan	-213				
Laajan tuloslaskelman erät					
Ostetut liiketoiminnot	1 072				
Mydyt liiketoiminnot	-127			108	
Verokannan muutoksesta johtuva oikaisu					
Verotuksessa vahvistetut ja vahvistettavat tappiot					
Kurssierot					
Kirjattu suoraan omaan pääomaan					
31.10.2015	1 728	0	0	108	1 836
Merkitty tuloslaskelmaan	776				
Laajan tuloslaskelman erät					
Ostetut liiketoiminnot	26				
Mydyt liiketoiminnot	81			-108	
Verokannan muutoksesta johtuva oikaisu					
Verotuksessa vahvistetut ja vahvistettavat tappiot					
Kurssierot					
Kirjattu suoraan omaan pääomaan					
31.10.2016	2 611	0	0	0	2 611

Konsernissa emolla ei ole käytettävissä vahvistettuja tappioita 31.10.2016. Tytäryhtiöiden vahvistetusta tappioista yhteensä 5,3 milj. eurosta (5,0 milj. eurosta) ei ole kirjattu

verosaamista. Käyttämättömät verotukselliset tappiot vanhenevat vuosien 2017–2025 aikana.

24. Vaihto-omaisuus

1 000 euroa	2016	2015
Aineet ja tarvikkeet	2 574	3 533
Keskeneräiset tuotteet	1 422	2 920
Valmiit tuotteet ja tavarat	7 048	6 143
Yhteensä	11 043	12 596

Yhteensä konsernissa on tilikaudelle 2016 kirjattu kuluksi 136 tuhatta euroa (104 vuonna 2015), jolla vaihto-omaisuuden kirjanpitoarvo alennettiin vastaamaan sen netto-realisointiarvoa.

25. Myyntisaamiset ja muut saamiset

Myyntisaamisten ja muiden saamisten kirjanpitoarvo vastaa niihin liittyvän luottoriskin enimmäismäärää tilinpäätöshetkellä.

1 000 euroa	2016	2015
Myyntisaamiset	20 711	20 836
Lainasaamiset	879	779
Siirtosaamiset	6 827	6 204
Saamiset osakkuusyhtiöiltä	651	300
Tilikauden verotettavaan tuloon perustuvat verosaamiset	333	128
Muut saamiset	603	795
Yhteensä	30 004	29 042

MYYNTISAAMISTEN IKÄJAKAUMA

1 000 euroa	2016	2015
Erääntymättömät	17 723	17 337
1–30 päivää erääntyneet	1 860	2 337
31–180 päivää erääntyneet	469	703
181–360 päivää erääntyneet	276	263
Yli vuoden erääntyneet	385	196
Myyntisaamisten tasearvo	20 711	20 836

Konserni on kirjannut tilikaudella myyntisaamisista arvonalennustappioita 239 tuhatta euroa (151 tuhatta euroa vuonna 2015). Arvon alentumiset ovat kohdistuneet yli vuoden erääntyneisiin laskuihin sekä sellaisten yritysten saataviin, joista on tehty konkurssi- tai saneeraus päätös.

Konsernin tytäryhtiö on tilikauden aikana myynyt myyntisaamisia rahoitusyhtiöille. Myytyjen saamisten verollinen kirjanpitoarvo on ollut 9 350 tuhatta euroa. Myynnin seurauksena konsernille on tilikaudella muodostunut 19 tuhanen euron rahoituskulu. Konserni ei esitä kyseisiä myytyjä saamisia taseessaan, koska kaikki olennaiset riskit ja edut, kuten luottotappioriski, ovat siirtyneet rahoitusyhtiölle.

SIIRTOSAAMISIIN SISÄLTYVÄT OLENNAISET ERÄT

1 000 euroa	2016	2015
Palkat ja sosiaalimaksut	324	96
Vuosialennukset	1 375	1 088
Ennakot	1 882	1 878
Muut	3 246	3 142
Yhteensä	6 827	6 204

26. Rahavarat

1 000 euroa	2016	2015
Käteinen raha ja pankkitilit	26 573	24 001
Yhteensä	26 573	24 001

27. Omaa pääomaa koskevat tiedot

Tilikauden lopussa Panostaja Oyj:n osakepääoma oli 5 568 681,60 euroa ja osakkeiden lukumäärä on yhteensä 52 533 110 kappaletta. Panostaja Oyj:n hallitus päätti 4.5.2016 vuoden 2015 varsinaisen yhtiökokouksen antaman valtuutuksen nojalla osakeyhtiölain 9 luvun 20 §:n mukaisesta 800 000 osakkeen maksuttomasta osakeannista yhtiölle itselleen. Yhtiö teki osakeannin itselleen, jotta sillä olisi saatavilla riittävä määrä omia osakkeita käytettäväksi yhtiön avainhenkilöiden sitouttamiseen ja muihin hallituksen kulloinkin päättämiin käyttötarkoituksiin. Uudet Osakkeet merkittiin kaupparekisteriin 6.5.2016.

YLIKURSSIRAHASTO

Ylikurssirahastoon kirjataan osakeantien yhteydessä osakeenomistajien maksama määrä, joka ylittää osakkeiden nimellisarvon. Ylikurssirahastoon kirjatut määrät liittyvät aikaisemman, 31.8.2006 saakka voimassa olleen osakeyhtiölain (29.9.1978/734) mukaisiin osakeanteihin. Niissä tapauksissa, joissa optio-oikeuksista on päätetty vanhan osakeyhtiölain aikana, optioihin perustuvista osakemerkinnöistä saadut rahasuoritukset on kirjattu osakepääomaan ja ylikurssirahastoon järjestelyn ehtojen mukaisesti.

MUUT RAHASTOT

Konserni laski 27.5.2013 liikkeeseen 7,5 milj. euron suuruisen oman pääoman ehtoisen joukkovelkakirjalainan. Oman pääoman ehtoisella lainalla ei ole eräpäivää, mutta konsernilla on oikeus, ei velvollisuutta, lunastaa laina takaisin neljän vuoden kuluttua. Sopimuksen mukainen vuotuinen korko on 9,75 %. Korko maksetaan vain,

jos yhtiö päättää jakaa osinkoa. Mikäli osinkoa ei jaeta, konserni päättää koron maksusta erikseen. Konsernitilin päätöksessä laina on luokiteltu omaksi pääomaksi ja korot esitetään luonteensa mukaisesti osingonjakona.

SIOJETUN VAPAN OMAN PÄÄOMAN RAHASTO
Sijoitetun vapaan oman pääoman (SVOP) rahasto sisältää oman pääoman luonteiset sijoitukset ja uuden osakeyhtiölain (21.7.2006/624) voimaantulon jälkeen (1.9.2006) päätettyjen osakeantien yhteydessä osakkeenomistajien maksaman määrän siltä osin, kun sitä ei nimenomaisen päätöksen mukaan kirjata osakepääomaan. Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto sisältää lisäksi vaihtovelkakirjalainan oman pääoman komponentin.

OSAKEANTI

Tilikaudella 2016 toteutettiin suunnattu osakeanti yhteensä 0,6 milj. euroa yhtiön avainhenkilöille osana osakepohjaista kannustinjärjestelmää. Vertailukaudella 2015 ei toteutettu osakeantia.

OSAKEMERKINTÄ

Tilikaudella 2016 eikä vertailukaudella 2015 ole toteutettu osakemarkintöjä.

OMAT OSAKKEET

Ostettujen osakkeiden hankintahinta transaktiokuluneen esitetään sijoitetun vapaan pääoman vähennyksenä. Panostaja myi katsauskaudella 700 000 kappaletta omia osakkeitaan johtoryhmän jäsenille osana pitkääikaista osakepohjaista kannustin- ja sitouttamisjärjestelmää. Tilikauden 2016 lopussa omia osakkeita oli 355 183 kappaletta (342 398 kappaletta).
Yhtiö luovutti hallituksen jäsenille 11.12.2015 yhteensä 13 483 kappaletta, 4.3.2016 13 793 sekä 3.6.2016 13.952 ja 2.9.2016 yhteensä 13 187 kappaletta eli yhteensä 54 415 kappaletta osakkeita kokouspalkkioiden maksuna. Panostaja Oyj luovutti 11.12.2015 yhtiön johdolle osakepalkkioina yhteensä 32 800 kappaletta osakkeita.

OSINGOT
Tilikaudelta 2015 maksettiin osinkoa 2,6 milj. euroa (0,05 euroa osakkeelta). Tytäryhtiöiden vähemmistöosakkeenomistajille maksetut osingot olivat 7,0 milj. euroa.
Tilikaudelta 2014 maksettiin pääomanpalautusta 2,0 milj. euroa (0,04 euroa osakkeelta Tytäryhtiöiden vähemmistöosakkeenomistajille maksetut osingot olivat 1,2 milj. euroa.

28. Rahoitusvelat

1 000 euroa	2016	2015
Pitkääikaiset jaksotettuun hankintamenoön arvostetut rahoitusvelat		
Lainat rahoituslaitoksilta	62 729	55 119
Vaihtovelkakirjalaina	0	0
Rahoitusleasingvelat	767	578
Muut lainat	2 276	3 910
Yhteensä	65 772	59 608
Lyhytaikaiset jaksotettuun hankintamenoön arvostetut rahoitusvelat		
Pitkääikaisten rahoituslainojen lyhennykset	15 507	7 869
Muut lainat rahoituslaitoksilta	1 394	15 746
Rahoitusleasingvelat	380	352
Yhteensä	17 280	23 968

Konsernin lainat ovat sekä vaihtuva- että kiinteäkorkoisia. Korkokantojen painotettu keskiarvo 31.10.2016 oli 2,95 % (31.10.2015: 3,72 %). Rahoitusveloista kiinteäkorkoisia on 7 529 tuhatta euroa ja muut velat ovat vaihtuvakorkoisia. Korolliset pitkä- ja lyhytaikaiset velat ovat euromääräisiä.

VELKoihin LIITTYVÄT JÄRJESTELYT JA SOPIMUSEHTOJEN RIKKOMISET

Heatmasters Group Oy:n lainoihin liittyy kovenanttiehto omavaraisuusaste sekä tunnusluku korolliset nettovelat/ käyttökate. Yhtiö ei saavuttanut tilinpäätöshetkellä vaadittua kovenanttiehtoa. Rahoittajalta on saatu ennen tilikauden vaihdetta suostumus kovenanttiehdon rikkoutumiseen 30.4.2017 asti.
Suomen Helasto-konsernin rahoituslainoihin liittyy kovenanttiehtoja, joissa tarkastellaan myös Panostaja-konsernin tunnuslukua korolliset nettovelat/ käyttökate. Kovenanttiehdot eivät ole toteutuneet tilinpäätöshetkellä. Rahoittajalta on saatu kuitenkin ennen tilikauden vaihdetta suostumus siihen, että rahoittaja ei eräännytä kyseisiä lainoja.
Konsernin emoyhtiöllä on laina, jossa tarkastellaan Panostaja-konsernin tunnuslukua korolliset nettovelat/ käyttökate. Kovenanttiehdot eivät ole toteutuneet tilinpäätöshetkellä. Rahoittajalta on saatu kuitenkin ennen tilikauden vaihdetta suostumus siihen, että rahoittaja ei eräännytä kyseisiä lainoja.

OMAN PÄÄOMAN EHTOISET VAIHTOVELKAKIRJALAINAT

Yhtiökokouksen 18.12.2007 antamalla valtuutuksella hallitus päätti osakkeenomistajien merkintäoikeudesta poiketen tarjota kotimaisten institutionaalisten sijoittajien merkittäväksi vaihdettavan pääomalainan 2011. Tarjot-

Pitkääikaisten velkojen erääntymisajat

Lyhennykset	LAINAT RAHOITUSLAITOKSILTA		VAIHTOVELKAKIRJALAINA		RAHOITUSLEASINGVELAT		MUUT LAINAT	
	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015
1 000 euroa								
< 1 vuotta	17 020	10 056	0	15 975	380	352	341	58
1–2 vuotta	12 913	13 053	0	0	168	145	0	29
2–3 vuotta	28 293	10 035	0	0	168	145	0	94
3–4 vuotta	20 972	7 342	0	0	168	145	0	0
4–5 vuotta	2 321	26 629	0	0	168	143	0	0
> 5 vuotta	45	1 247			95			

29. Ostovelat ja muut velat

1 000 euroa	2016	2015
Saadut ennakot	495	1 143
Ostovelat	8 994	8 212
Siirtovelat	13 215	12 255
Muut lyhytaikaiset velat	7 597	10 829
Yhteensä	30 302	32 439
Siirtovelkoihin sisältyvät olennaiset erät		
Vuosilomapalkka sosiaalikuluneen	6 391	5 764
Palkkajaksotukset	1 588	1 216
Korkojaksotukset	2	2
Verojaksotukset	40	79
Työljaksotukset	776	840
Muut erät	4 418	4 354
Yhteensä	13 215	12 255

tavan vaihdettavan pääomalainan määrä oli 15 000 000 euroa, josta koko summa tuli merkityksi. Lainan pääomalle maksettiin kiinteää vuotuista korkoa 6,5 %. Laina-aika oli 7.2.2011-1.4.2016. Laina maksettiin takaisin tilikauden aikana.

30. Varaukset

1 000 euroa	Takuuvaraukset	Tappiolliset sopimukset	Yhteensä
1.11.2015	189	0	189
Varausten lisäykset	56	0	56
Yrityksen myynnin tai lopetuksen vaikutus		0	0
Käytetyt varaukset	-48	0	-48
31.10.2016	197	0	197

1 000 euroa	Takuuvaraukset	Tappiolliset sopimukset	Yhteensä
1.11.2014	151	0	151
Varausten lisäykset	80	0	80
Yrityksen myynnin tai lopetuksen vaikutus	0	0	0
Käytetyt varaukset	-42	0	-42
31.10.2015	189	0	189

1 000 euroa	2016	2015
Pitkääikaiset varaukset	0	0
Lyhytaikaiset varaukset	197	189
Yhteensä	197	189

TAKUUVARAUKSET

Konserni antaa tietyille tuotteilleen 1–3 vuoden takuun. Takuun aikana tuotteissa havaitut viat korjataan konsernin kustannuksella tai asiakkaalle annetaan vastaava uusi tuote. Takuuvaraus kirjataan todennäköisten takuukustannusten arvion perusteella. Takuuvaraukset odotetaan käytettävän seuraavan kolmen vuoden aikana, painottuen kuitenkin ensimmäiseen 12 kuukauteen.

31. Rahoitusleasingvelkojen erääntymisajat

1 000 euroa	2016	2015
Rahoitusleasingvelkojen bruttomäärä - vähimmäisvuokrat erääntymisajoin:		
Vuoden kuluessa	429	377
Yhtä vuotta pitemmän ajan ja enintään viiden vuoden kuluttua	833	601
Yli viiden vuoden kuluessa	0	0
Yhteensä	1 262	978
Rahoitusleasingvelkojen tulevat rahoituskulut	-1 15	-48
Rahoitusleasingvelkojen nykyarvo	1 147	930
Rahoitusleasingvelkojen nykyarvo erääntyy seuraavasti		
Vuoden kuluessa	380	352
Yhtä vuotta pitemmän ajan ja enintään viiden vuoden kuluttua	672	578
Yli viiden vuoden kuluessa	95	0
Yhteensä	1 147	930

Aineellisiin käyttöomaisuushyödykkeisiin sisältyy rahoitusleasingsopimuksilla hankittuja koneita ja kalustoa.

32. Rahoitusvarojen ja -velkojen käyvät arvot

2016 Tase-erä

1 000 euroa	Liite	Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat ja velat	Lainat ja muut saamiset	Myytivissä olevat rahavarat	Jaksotettuun hankinta- menoon arvostetut rahoitusvelat	Tase-erien kirjanpitoarvot	Käypä arvo
Pitkäaikaiset rahoitusvarat							
Muut pitkäaikaiset varat	21		6 825			6 825	6 825
Myytivissä olevat rahoitusvarat				701		701	701
Lyhytaikaiset rahoitusvarat							
Myyntisaamiset ja muut saamiset	25		22 844			22 844	22 844
Rahoitusarvopaperit	22					0	0
Rahoitusvarat yhteensä		0	29 669	701	0	30 370	30 370
Pitkäaikaiset rahoitusvelat							
Lainat rahoituslaitoksilta	28				63 496	63 496	63 379
Vaihtovelkakirjalaina	28					0	0
Muut pitkäaikaiset velat	28				2 276	2 276	2 276
Lyhytaikaiset velat							
Vaihtovelkakirjalaina	28				0	0	0
Korolliset velat	28				17 280	17 280	17 280
Ostovelat	29				8 994	8 994	8 994
Muut velat	29	12			7 152	7 164	7 164
Rahoitusvelat yhteensä		12	0	0	99 198	99 210	99 093

2015 Tase-erä

1 000 euroa	Liite	Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat ja velat	Lainat ja muut saamiset	Myytivissä olevat rahavarat	Jaksotettuun hankinta- menoon arvostetut rahoitusvelat	Tase-erien kirjanpitoarvot	Käypä arvo
Pitkäaikaiset rahoitusvarat							
Muut pitkäaikaiset varat	21		6 307			6 307	6 307
Myytivissä olevat rahoitusvarat				554			
Lyhytaikaiset rahoitusvarat							
Myyntisaamiset ja muut saamiset	25		22 710			22 710	22 710
Rahoitusarvopaperit	22	6 606				6 606	6 606
Rahoitusvarat yhteensä		6 606	29 017	554	0	35 623	35 623
Pitkäaikaiset rahoitusvelat							
Lainat rahoituslaitoksilta	28				55 698	55 698	55 712
Vaihtovelkakirjalaina	28					0	0
Muut pitkäaikaiset velat	28				3 910	3 910	3 910
Lyhytaikaiset velat							0
Vaihtovelkakirjalaina	28				15 000	15 000	15 000
Korolliset velat	28				8 968	8 968	8 968
Ostovelat	29				8 212	8 212	8 212
Muut velat	29	61			6 900	6 900	6 900
Rahoitusvelat yhteensä		61	0	0	98 688	98 688	98 702

Myyntisaamisten ja muiden lyhytaikaisten saamisten, sekä ostovelkojen ja muiden lyhytaikaisten velkojen käyvät arvot vastaavat niiden kirjanpitoarvoa, koska diskonttauksen vaikutus ei ole olennainen saamisten maturiteetti huomioon ottaen. Siksi niiden käypää arvoa ei ole määritetty liitetietoihin.

Muiden jaksotettuun hankintamenoון arvostettujen saamisten ja velkojen käyvät arvot on määritetty diskonttaamalla niiden tulevat rahavirrat tasepäivänä käyttäen

markkinakorkoja, jolla yhtiö saisi vastaavaa lainaa tilinpäätöspäivänä, tai saamisten kohdalla markkinakorkoja, joilla yhtiö voisi myöntää vastapuolelle lainaa tilinpäätöspäivänä. Korot sisältävät yhtiön oman arvion luottoriskistä, minkä takia arvostukset luokitellaan tasolle 3 käyvän arvon hierarkiassa (ks. liite 33.)

Käypään arvoon taseessa arvostettujen erien käyvän arvon määrittämisestä on kerrottu liitetiedossa 33.

33. Käyvän arvon hierarkia käypään arvoon arvostetuista rahoitusvaroista ja -veloista

31.10.2016	KÄYVÄT ARVOT RAPORTOINTIKAUDEN LOPUSSA		
	Taso 1	Taso 2	Taso 3
Käypään arvoon tulos- vaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat			
Koronvaihtosopimukset		0	
Korkorahasto-osuudet	0		
Myytävissä olevat rahoitusvarat			
Rahoitusarvopaperit		0	
Noteeraamattomat osakesijoitukset			0
Yhteensä	0	0	0
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvelat			
Koronvaihtosopimukset			
Yhteensä	0	0	0

31.10.2015			
Käypään arvoon tulos- vaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat			
Koronvaihtosopimukset		12	
Korkorahasto-osuudet	0		
Myytävissä olevat rahoitusvarat			
Rahoitusarvopaperit			
Noteeraamattomat osakesijoitukset			701
Yhteensä	0	12	701
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvelat			
Koronvaihtosopimukset			
Yhteensä	0	0	0

Hierarkian tason 1 käyvät arvot perustuvat täysin saman-
laisten omaisuuserien tai velkojen noteerattuihin hintoihin
toimivilla markkinoilla.

Tason 2 käyvät arvot perustuvat muihin syöttötie-
toihin kuin tasoon 1 sisältyviin noteerattuihin hintoihin,
mutta kuitenkin tietoihin, jotka kyseiselle omaisuuserälle
tai velalle on todettavissa joko suoraan tai epäsuorasti.
Rahastosijoitukset arvostetaan perustuen rahastoyhtiöiden
arvostusraportteihin. Johdannaiset arvostetaan käyttäen
diskontattujen rahavirtojen menetelmään.

Tason 3 käyvät arvot perustuvat muuhun kuin mark-
kinoilta saatavaan hintaan ja saattavat sisältää johdon
tekemiä arvioita.

MYYTÄVISSÄ OLEVAT PITKÄAIKAISET RAHAVARAT
Myytävissä olevat pitkäaikaiset rahavarat ovat kaikki notee-
raamattomia osakesijoituksia. Ne ovat arvostettu hankinta-

hintaan, koska niiden käypiä arvoja ei ole luotettavasti saata-
villa. Siksi niitä ei ole sisällytetty käyvän arvon hierakiaan.

34. Vakuudet ja vastuusitoumukset

1 000 euroa	2016	2015
Konserniyhtiöiden puolesta annetut vakuudet		
Yrityskiinnitykset	87 180	97 544
Annetut pantit	131 117	123 064
Muut vastuut	12 715	11 101

Annetut pantit sisältää pantatut tytäryhtiöosakkeet
131,1milj. euroa. Vastuiden arvona on käytetty vakuuden
nimellis- tai kirjanpitoarvoa.

Muut vuokrasopimukset		
Yhden vuoden kuluessa	7 096	7 911
Yli vuoden mutta enintään viiden vuoden kuluttua	16 202	13 526
Yli viiden vuoden kuluttua	2 126	1 112
Yhteensä	25 424	22 549

Rahalaitoslainojen yhteismäärä	80 776	79 665
--------------------------------	--------	--------

35. Lähipiiritapahtumat

Konsernin lähipiiriin kuuluvat emoyhtiö sekä tytär-,
osakkuus- ja yhteisyritykset. Lähipiiriin luetaan myös
Panostajan emoyhtiön hallituksen jäsenet, toimitusjohtaja
ja johtoryhmä.

PALKITSEMISJÄRJESTELMÄ

Panostaja Oyj:n hallitus päättää toimitusjohtajan ja johtoryh-
män jäsenten palkitsemisjärjestelmän periaatteista. Johdon
palkitsemis- ja sitouttamisjärjestelmät koostuvat rahapalkas-
ta, luontoiseduista sekä osakepalkkiojärjestelmästä. Eläke
määräytyy työeläkelain (TyEL) mukaan.

Panostajalla on käytössä tilikauden 2018 loppuun
jatkuva osakepalkkiojärjestelmä, jossa siihen kuuluvil-
le johtoryhmän jäsenille voidaan myöntää palkkiona
Panostajan osakkeita asetettujen tavoitteiden saavuttami-
sen perusteella. Tavoitteet asetetaan tilikauden pituisille
ansaintajaksoille Panostaja-konsernin liikevoiton ja/tai
muiden toiminnallisten tavoitteiden perusteella ja viiden
(5) vuoden pituiselle ansaintajaksolle (vuodet 2014–2018)
kumulatiivisen tulos per osake (EPS)-tunnusluvun perus-
teella.

Tilikauden 2016 päättyessä osakkeita on mahdollista
saavuttaa yhteensä enintään 330 700 kappaletta, mikäli

asetetut tavoitteet saavutetaan. Lisäksi mahdollista palk-
kiota maksetaan siten rahana, että se kattaa palkkiosta
aiheutuvat verot ja veronluonteiset maksut. Palkkiona
saatujen osakkeiden osalta johtoryhmän jäsenillä on
velvollisuus olla luovuttamatta osakkeita 27 kuukauden
aikana niiden saamisesta.

Johtoryhmän jäsenillä on tilinpäätöshetkellä
31.10.2016 henkilökohtaisessa tai määräysvallassaan
olevan yhtiön omistuksessa yhteensä 1 250 000 kpl
(550 000 kpl) osakepalkkiojärjestelmään liittyvää Panos-
tajan osaketta, jotka johtoryhmän jäsenet ovat sitoutuneet
säilyttämään omistuksessaan järjestelmän voimassaolo-
ajan. Kannustin- ja sitouttamisjärjestelmässä oleva johdon
osakeomistus jakaantuu seuraavasti:

Pravia Oy (Juha Sarsama)	550 000 kpl
Comito Oy / Tapio Tommila	300 000 kpl
Miikka Laine	200 000 kpl
<u>Minna Telanne</u>	<u>200 000 kpl</u>
Yhteensä	1 250 000 kpl

Johtoon kuuluvien avainhenkilöiden lainaehdot ovat seuraavat:

Nimi	Lain määrä	Takaisinmaksuehdot	Koko
Pravia Oy (Juha Sarsama)	230	Takaisinmaksu kokonaisuudessaan laina-ajan päättyessä	0,250
Pravia Oy (Juha Sarsama)	113	Takaisinmaksu kokonaisuudessaan laina-ajan päättyessä	0,250
Pravia Oy (Juha Sarsama)	166	Takaisinmaksu kokonaisuudessaan laina-ajan päättyessä	0,250
Comito Oy (Tapio Tommila)	178	Takaisinmaksu kokonaisuudessaan laina-ajan päättyessä	0,250
Comito Oy (Tapio Tommila)	79	Takaisinmaksu kokonaisuudessaan laina-ajan päättyessä	0,250
Comito Oy (Tapio Tommila)	83	Takaisinmaksu kokonaisuudessaan laina-ajan päättyessä	0,250
Minna Telanne	166	Takaisinmaksu kokonaisuudessaan laina-ajan päättyessä	0,250
Miikka Laine	166	Takaisinmaksu kokonaisuudessaan laina-ajan päättyessä	0,250
Yhteensä	1 181		

Myönnettyjen lainojen vakuutena on yhtiön osakkeita, joiden käypä arvo 31.10.2016 oli 1,1 milj. euroa.
Muiden lähipiirilainojen lainaehdot ovat seuraavat:

Nimi	2016	2015
Rollock Oy	309	309
Ecosir Group Oy	558	535

Oman pääoman ehtoinen vaihtovelkakirjalaina, johon sovelletaan osakeyhtiölain 12
luvun säännöksiä. Mikäli yhtiö ei ole maksanut lainaa takaisin laina-ajan päätyttyä lainan
antajalla on oikeus erityisten oikeuksien perusteella vaihtaa nämä vaihtovelkakirjalainat
yhtiön osakkeisiin.

Pääomalainat, jotka erääntyvät maksettavaksi kokonaisuudessaan takaisin vuoden 2017
aikana. Ecosir Group Oy on velvollinen suorittamaan lainan pääoman ja sille kertyvän
koron takaisinmaksun vain siltä osin kuin yhtiön vapaan oman pääoman ja kaikkien pää-
omalainojen määrä maksuhetkellä ylittää viimeiseksi päättäneeltä tilikaudelta vahvistetun
tai sitä uudemman tilinpäätöksen sisältyvän taseen mukaisen tappion määrän. Jos lainan
pääomaa tai korkoa yhtiön purkautuessa, selvitystilassa tai konkurssissa on maksamatta, se
suoritetaan yhtiön kaikkia muita velkoja huonommalla etuoikeudella. Yhtiö ei ole antanut
lainan pääoman tai sen koron maksamisesta vakuutta.

Johtoryhmän jäsenet ovat rahoittaneet sijoituksensa
osittain itse ja osittain yhtiön lainoituksen avulla ja jäsenet
kantavat aidon yrittäjäriskin järjestelmään tekemänsä
sijoituksen osalta.

LAINAN MÄÄRÄ LÄHIPIIRILLE

1 000 euroa	2016	2015
Tilikauden alussa	1 464	2 739
Tilikauden aikana myönnetyt lainat	689	535
Lähipiiristä poistuneisiin liittyvät vähennykset	0	-267
Lainojen takaisinmaksut ja arvonalentumiset	-105	-1 543
Veloitetut korot	57	18
Tilikauden aikana saadut korkomaksut	-57	-18
Tilikauden lopussa	2 048	1 464

JOHDON TYÖSUHDE-ETUUDET

1 000 euroa	2016	2015
Palkat ja muut lyhytaikaiset työsuhte-etuudet	664	729
Osakeperusteiset etuudet	29	63
Yhteensä	693	792
Palkat ja palkkiot		
Toimitusjohtaja	247	225
Toimitusjohtajan suoriteperusteinen työnanta-jan lakisääteinen eläkemeno	44	43
Hallituksen jäsenet		
Ala-Mello Jukka	40	40
Eero Eriksson	20	20
Koskenkorva Mikko	20	20
Pääkkönen Tarja	15	
Tarkkonen Hannu	20	20
Terhonen Jukka	5	20
Virtanen Antti	20	20

Panostaja Oyj:n yhtiökokous päätti 2.2.2016 hallituksen kokouspalkkioiden maksamisesta, että noin 40 prosenttia hallituksen jäsenelle maksettavista palkkiosta maksetaan hallitukselle annetun osakeantivaltuutuksen perusteella antamalla hallituksen jäsenelle yhtiön osakkeita, mikäli hallituksen jäsen ei yhtiökokouspäivänä omista yli yhtä prosenttia yhtiön kaikista osakkeista. Mikäli hallituksen jäsenen omistusosuus yhtiökokouspäivänä on yli yksi prosentti yhtiön kaikista osakkeista, maksetaan palkkio kokonaisuudessaan rahana. Lisäksi Panostaja Oyj:n hallitus päätti yhtiökokouksen jälkeen pidetyssä hallituksen järjestäytymiskokouksessa toteuttaa yhtiökokouksen päätös hallituksen jäsenten palkkioista osakkeiden osalta siten, että palkkio toimitetaan neljä kertaa vuodessa aina osavuositarkastuksen/tilinpäätöksen julkistamista seuraavana päivänä.

36. Tytäryhtiöt 31.10.2016

KONSERNIN EMO- JA TYTÄRYRITYSSUHTEET

	Kotipaikka	Osuus äänivallasta %	Emoyrityksen omistusosuus-%
Emoyritys			
Panostaja Oyj	Tampere		
Tytäryritykset			
Copynet Finland Oy	Helsinki	50,2	50,2
Grano Oy	Helsinki	50,2	50,2
Grano Group Oy	Helsinki	50,2	50,2
Grano Diesel Oy	Helsinki	50,2	50,2
Flexim Group Oy	Tampere	70,0	70,0
Onarg Oy	Helsinki	50,2	50,2
Heatmasters Group Oy	Tampere	80,0	80,0
Heatmasters Lämpökäsittely Finland Oy	Lahti	80,0	80,0
Heatmasters Technology Oy	Lahti	80,0	80,0
Heatmasters Sp.zoo	Puola	80,0	80,0
Heatmasters Scandinavia AB	Ruotsi	80,0	80,0
Heatmasters Inc	Texas, USA	80,0	80,0
KL-Parts Oy	Tampere	75,0	75,0
KL-Varaosat Oy	Tampere	75,0	75,0
KfZ Nord Oy	Tampere	75,0	75,0
As Grano Digital	Tallinna, Viro	50,2	50,2
Kopiolahinen Oy	Vaasa	50,2	50,2
KotiSun Group Oy	Tampere	57,3	57,3
KotiSun Oy	Jyväskylä	57,3	57,3
KotiSun Viemäripalvelut Oy	Tampere	57,3	57,3
Leeviprint Oy	Lahti	50,2	50,2
Luotta Oy	Helsinki	50,2	50,2
Megaklinikka Group Oy	Helsinki	74,8	74,8
Megaklinikka Oy	Helsinki	74,8	74,8
Megakliniken AB	Tukholma, Ruotsi	74,8	74,8
Grano 3D Oy	Turku	50,2	50,2
Oulun Kopiokeskus Oy	Oulu	50,2	50,2
Selog Group Oy	Tampere	60,0	60,0
Selog Oy	Helsinki	60,0	60,0
Suomen Arkistovoima Oy	Turku	50,2	50,2
Suomen Helakeskus Oy	Seinäjoki	95,3	95,3
Suomen Helasto Oy	Seinäjoki	95,3	95,3
Takoma Gears Oy	Tampere	63,1	63,1
Takoma Oyj	Tampere	63,1	63,1

Alakonsernien tytäryhtiöiden omistusosuudet on taulukossa esitetty Panostajan alakonsernin emoyhtiön omistusosuuden mukaisena. Tarkemmat tiedot alakonsernien tytäryhtiöiden omistussuhteista on esitetty kunkin alakonsernin tilinpäätöksessä.

37. Oikeudelliset tapahtumat

Konsernilla ei ole tilinpäätöshetkellä avoinna olevia riitaita oikeustapauksia, joihin liittyen konserniin voisi kohdistua merkittäviä vaateita.

39. Tunnusluvut

	2016	2015	2014
Liikevaihto, Me	172,5	148,2	121,1
Liikevoitto, Me	9,0	7,3	8,1
% liikevaihdosta	5,2	4,9	6,7
Tilikauden voitto, Me	9,2	13,5	8,2
Oman pääoman tuotto (ROE) ,%	13,1	23,0	17,1
Sijoitetun pääoman tuotto (ROI), %	8,6	12,4	14,4
Omavaraisuusaste, %	38,1	37,5	33,3
Gearing, %	1)	70,4	65,2
Current ratio		1,4	1,3
Bruttoinvestoinnit, Me	10,9	54,9	19,9
% liikevaihdosta		6,3	37,0
Konsernin henkilökunnan lukumäärä keskim.	1 337	1 176	1 204
Tulos/Osake (EPS), e, laimentamaton	0,07	0,14	0,09
Tulos/Osake (EPS), e, laimennettu	0,07	0,14	0,09
Oma pääoma / Osake, e	0,77	0,74	0,62
Pääoman palautus / Osake,			0,04
Osinko / Osake, e	2)	0,04	0,05
Osinko/Tulos % laimentamaton	58,0	35,4	
Osinko/Tulos % laimennettu	58,0	36,2	
Pääoman palautus/Tulos % laimentamaton			42,7
Osinko/Tulos % laimentamaton			
Pääoman palautus/Tulos % laimennettu			41,6
Efektiivinen osinkotuotto %	4,3	5,8	
Tilikauden keskimäär. osakemäärä, 1 000 kpl	51 736	51 373	51 284
Osakkeiden lukumäärä tilik. lopussa, 1 000 kpl	52 533	51 733	51 733
Osakkeiden antioikaistun lukumäärän painotettu keskiarvo tilikauden aikana, 1 000 kpl	51 736	58 191	58 102
Osakkeen tilikauden päätöskurssi, e	0,92	0,86	0,82
Osakkeen alin kurssi, e	0,81	0,77	0,69
Osakkeen ylin kurssi, e	1,04	0,94	0,91
Osakkeen keskikurssi tilikaudella, e	0,89	0,85	0,78
Osakekannan markkina-arvo, Me	48,3	44,5	42,4
Osakkeen vaihto, 1 000 kpl	5 959	6 508	7 909
Osakkeen vaihto, %	11,5	12,7	15,4

1) Velat sisältävät vaihdettavan pääomalainan

2) Hallituksen esitys

38. Tilinpäätöspäivän jälkeiset tapahtumat

Yhtiöllä ei ole merkittäviä tilinpäätöspäivän jälkeisiä tapahtumia.

TUNNUSLUKUJEN LASKENTAKAAVAT

Sijoitetun pääoman tuotto, % (ROI)	=	Tulos ennen satunnaisia eriä + rahoituskulut + voitto/tappio myydyistä liiketoiminnoista x 100 Taseen loppusumma - koroton vieras pääoma (keskimäärin tilikauden aikana)
Oman pääoman tuotto, % (ROE)	=	Tilikauden tulos x 100 Oma pääoma (keskimäärin tilikauden aikana)
Omavaraisuusaste, %	=	Oma pääoma x 100 Taseen loppusumma - saadut ennakot
Korolliset nettovelat	=	Korolliset velat – rahoitusvarat
Nettovelkaantumisaste (gearing), %	=	Korolliset nettovelat Oma pääoma
Oma pääoma / Osake	=	Emoyhtiön osakkeenomistajille kuuluva oma pääoma Osakkeiden oikaistu lukumäärä tilinpäätöspäivänä
Tulos / Osake (EPS)	=	Emoyhtiön osakkeenomistajille kuuluva tilikauden tulos Osakkeiden oikaistu lukumäärä keskimäärin tilikauden aikana)
Current Ratio	=	lyhytaikaiset varat lyhytaikainen vieras pääoma
Osinko / Osake	=	Tilikaudella jaettu osinko Osakkeiden oikaistu lukumäärä tilinpäätöspäivänä
Osinko / Tulos, %	=	Osinko / osake x 1000 Tulos / osake (EPS)
Efektiivinen osinkotuotto, %	=	Osinko / osake Osakkeen kurssi tilinpäätöspäivänä

EMOYHTIÖN TULOSLASKELMA

1 000 euroa	Liite	1.11.15– 31.10.16	1.11.14– 31.10.15
LIKEVAIHTO	1.1.	8	13
Liiketoiminnan muut tuotot	1.2.	119	27 695
Henkilöstökulut	1.3.	-1 366	-1 406
Poistot ja arvonalentumiset	1.4.	-74	-57
Liiketoiminnan muut kulut	1.5.	-1 576	-3 223
LIKEVOITTO/-TAPPIO		-2 890	23 021
Rahoitustuotot ja -kulut	1.6	10 196	-1 029
VOITTO/-TAPPIO ENNEN SATUNNAISIA ERIÄ		7 306	21 992
Satunnaiset erät	1.7.	0	0
VOITTO/-TAPPIO ENNEN TILINPÄÄTÖSSIIRTOJA JA VEROJA		7 306	21 992
Tuloverot	1.8.	36	-359
TILIKAUDEN VOITTO/-TAPPIO		7 341	21 634

EMOYHTIÖN TASE

Vastaavaa 1 000 euroa	Liite	31.10.16	31.10.15
PYSYVÄT VASTAAVAT			
Aineettomat hyödykkeet	2.1.	118	149
Aineelliset hyödykkeet	2.2.	134	94
Sijoitukset	2.3.	40 504	41 243
PYSYVÄT VASTAAVAT YHTEENSÄ		40 757	41 485
VAIHTUVAT VASTAAVAT			
Pitkäaikaiset saamiset	2.4.	12 419	13 330
Lyhytaikaiset saamiset	2.5.	2 471	2 409
Rahoitusarvopaperit	2.6.	0	6 606
Rahat ja pankkisaamiset		18 011	1 018
VAIHTUVAT VASTAAVAT YHTEENSÄ		32 901	23 363
VASTAAVAA YHTEENSÄ		73 657	64 849
Vastattavaa 1 000 euroa	Liite	31.10.16	31.10.15
OMA PÄÄOMA	2.7		
Osakepääoma		5 569	5 569
Ylikurssirahasto		4 691	4 691
Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto		16 479	15 821
Edellisten tilikausien voitto/-tappio		7 944	-11 107
Tilikauden voitto/-tappio		7 341	21 634
OMA PÄÄOMA YHTEENSÄ		42 025	36 607
TILINPÄÄTÖSSIIRTOJEN KERTYMÄ	2.8	0	0
VIERAS PÄÄOMA	2.9		
Pitkäaikainen vieras pääoma		20 042	7 542
Lyhytaikainen vieras pääoma		11 591	20 699
VIERAS PÄÄOMA YHTEENSÄ		31 633	28 241
VASTATTAVAA YHTEENSÄ		73 657	64 849

EMOYHTIÖN RAHOITUSLASKELMA

1 000 euroa	1.11.15– 31.10.16	1.11.14– 31.10.15
LIIKETOIMINNAN RAHAVIRTA		
Tilikauden voitto/-tappio	7 341	21 634
Oikaisut:	-10 158	-24 517
Suunnitelman mukaiset poistot	74	57
Alaskirjaukset	0	0
Myyntivoitot	0	-27 355
Myyntitappiot	0	1 573
Rahoitustuotot ja -kulut	-10 196	1 029
Tilinpäätössiirrot yhteensä	0	0
Verot	-36	359
Vähennistöösuus	0	0
Osakkuusyhtiön tulos	0	0
Satunnaiset tuotot ja kulut	0	0
MUUTOKSET		
Myyntisaamisten muutos	-91	-98
Varaston muutos	0	0
Ostovelkojen muutos	88	-65
Varausten muutos	0	0
Korat ja muut rahoituskulut	-2 158	-1 847
Korko- ja muu rahoitustulot	560	759
Muu rahoitustulo	0	0
Maksetut verot	-323	0
Rahavirta ennen satunnaisia eriä	-4 739	-4 135
LIIKETOIMINNAN RAHAVIRTA	-4 739	-4 135
INVESTOINTIEN RAHAVIRTA		
Investoinnit aineell. ja aineett. hyödykk.	-84	-83
Investoinnit liiketoimintaan	0	0
Investoinnit tytäryrityksiin	0	-25 348
Investoinnit osakkuusyhtiöihin	0	-120
Investoinnit muihin sijoituksiin	-150	-331
Aineell. ja aineett. hyöd. luovutustulot	0	36
Divestoinnit liiketoimintakaupat	0	0
Tytäryritysten myynnin luovutustuotot	0	32 723
Osakkuusyhtiöiden myynnin luovutustuotot	0	0
Muiden osakkeiden myynnin luovutustulot	0	0
Sisäisten saamisten nettomuutos	1 209	-1 928
Myönnetyt lainat	-581	-985
Lainasaamisten takaisinmaksut	30	572
Saadut osingot	12 065	1 760
Muutos muut investoinnit	0	0
INVESTOINTIEN RAHAVIRTA	12 488	6 296

1 000 euroa	1.11.15– 31.10.16	1.11.14– 31.10.15
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA		
Osakeanti	0	0
Omien osakkeiden hankinta ja myynti	658	73
Satunnaiset tuotot ja kulut	0	59
lyhytaikaisten korollisten saamisten muutos	330	276
lyhytaikaisten korollisten velkojen muutos	-15 000	0
lainojen nostot	20 000	0
lainojen takaisinmaksut	-788	-2 565
Pitkäaikaisten sisäisten lainojen muutos	0	0
Maksetut osingot	-2 562	-2 046
Muu rahoituksen rahavirta	0	0
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA	2 638	-4 204
RAHAVAROJEN MUUTOS		
	10 387	-2 043
Rahavarat tilikauden alussa		
	7 624	9 668
RAHAVAROJEN MUUTOS		
	10 387	-2 043
Rahavarat tilikauden lopussa		
	18 011	7 624

EMOYHTIÖN TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT 31.10.2016

Panostaja-konsernin emoyhtiö on Panostaja Oyj, kotipaikka Tampere. Panostaja-konsernin konsernitilinpäätös on saatavissa osoitteesta Kalevantie 2, 33100 Tampere.

LUKUJEN VERTAILUKELPOISUUS

Tilikauden ja edellisen tilikauden luvut ovat vertailukelpoisia keskenään.

ARVOSTUSPERIAATTEET

Kuluva käyttöomaisuus on merkitty taseeseen hankintamenoon vähennettynä suunnitelman mukaisilla poistoilla. Käyttöomaisuus osakkeet arvostetaan hankintahintaan.

ELÄKKEET

Henkilökunnan lakisääteinen eläketurva on hoidettu ulkopuolisessa eläkevakuutusyhtiössä. Eläkemenot kirjataan kuluksi kertymisvuonna.

POISTOT

Suunnitelman mukaiset poistot pysyvistä vastaavista on laskettu todennäköisen käyttöiän perusteella alkuperäisestä hankintahinnasta.

Suunnitelman mukaiset poistoajat ovat:	Vuotta
Aineettomat oikeudet	3
Liikearvo	5–10
Muut pitkävaikutteiset menot	5–10
Rakennukset	20–40
Koneet ja kalusto	3–10
Muut aineelliset hyödykkeet	3–10

Tuloslaskelman liitetiedot 1.1.–1.8.

1.1. Liikevaihto

1 000 euroa	2016	2015
Hallintokuluveloitukset konserniyhtiöiltä	8	13
	8	13

1.2. Liiketoiminnan muut tuotot

1 000 euroa	2016	2015
Käyttöomaisuuden myyntivoitot	0	27 355
Saadut tuet	15	0
Muut	104	339
	119	27 695

1.3. Henkilöstökulut

1 000 euroa	2016	2015
Palkat ja palkkiot	1 098	1 143
Eläkekulut	191	210
Muut henkilösivukulut	77	53
	1 366	1 406
Yhtiön palveluksessa oli tilikauden aikana keskimäärin:		
Toimihenkilöitä	9	9

1.4. Poistot ja arvonalentumiset

1 000 euroa	2016	2015
Suunnitelman mukaiset poistot		
Aineettomat oikeudet	6	7
Muut pitkävaikutteiset menot	29	26
Koneet ja kalusto	39	23
	74	57

1.5. Liiketoiminnan muut kulut

1 000 euroa	2016	2015
Liiketoiminnan muut kulut sisäinen	27	36
Liiketoiminnan muut kulut	565	511
Markkinointikulut	261	222
Tietohallintokulut	146	167
Asiantuntijapalvelukulut	411	554
Käyttöomaisuusosakkeiden myyntitappio	0	1 573
Vuokrakulut	166	160
Liiketoiminnan muut kulut yhteensä	1 576	3 223
Tilintarkastajan palkkiot		
Tilintarkastuspalkkiot	42	60
Oheispalvelut	43	18
	86	78

1.6 Rahoitustuotot ja -kulut

1 000 euroa	2016	2015
Osinkotuotot		
Saman konsernin yrityksiltä	12 065	1 655
Muilta	75	0
Osinkotuotot yhteensä	12 140	1 655
Muut korkotuotot		
Saman konsernin yrityksiltä	380	568
Muilta	70	57
Muut korkotuotot yhteensä	450	625
Muut rahoitustuotot		
Saman konsernin yrityksiltä	74	115
Muilta	28	106
Muut rahoitustuotot yhteensä	103	221
Muut korko- ja rahoitustuotot yhteensä	553	846
Korkokulut		
Saman konsernin yrityksiltä	0	0
Muille	1 410	1 789
Korkokulut yhteensä	1 410	1 789
Muut rahoituskulut		
Muille	198	49
Muut rahoituskulut yhteensä	198	49
Korkokulut ja muut rahoituskulut yhteensä	1 608	1 838
Konserniosuuksien arvonalentumiset	889	1 692
Rahoitustuotot ja -kulut yhteensä	10 196	-1 029

1.7. Satunnaiset erät

1 000 euroa	2016	2015
Satunnaiset tuotot/konserniavustus	0	0
	0	0

1.8. Tuloverot

1 000 euroa	2016	2015
Tuloverot tilikaudelta	-36	359
	-36	359

Taseen liitetiedot 2.1–2.9.

2.1. Aineettomat hyödykkeet

1 000 euroa	2016	2015
Aineettomat oikeudet		
Hankintameno 1.11.	59	59
Lisäykset 1.11.–31.10.	0	0
Vähennykset 1.11.–31.10.	0	0
Hankintameno 31.10.	59	59
Kertyneet sumu-poistot 01.11.	-44	-37
Sumu-poistot 1.11.–31.10.	-6	-7
Kirjanpitoarvo 31.10.	9	15
Muut pitkävaikutteiset menot		
Hankintameno 1.11.	401	383
Lisäykset 1.11.–31.10.	5	17
Vähennykset 1.11.–31.10.	0	0
Hankintameno 31.10.	405	401
Kertyneet sumu-poistot 1.11.	-267	-240
Sumu-poistot 1.11.–31.10.	-29	-26
Kirjanpitoarvo 31.10.	109	134
Aineettomat hyödykkeet yhteensä		
Hankintameno 1.11.	460	443
Lisäykset 1.11.–31.10.	5	17
Vähennykset 1.11.–31.10.	0	0
Hankintameno 31.10.	465	460
Kertyneet sumu-poistot 01.11.	-311	-277
Sumu-poistot 1.11.–31.10.	-35	-34
Kirjanpitoarvo 31.10.	118	149

2.2. Aineelliset hyödykkeet

1 000 euroa	2016	2015
Koneet ja kalusto		
Hankintameno 1.11.	668	629
Lisäykset 1.11.–31.10.	80	66
Vähennykset 1.11.–31.10.	0	-27
Hankintameno 31.10.	748	668
Kertyneet sumu-poistot 01.11.	-575	-551
Sumu-poistot 1.11.–31.10.	-39	-23
Kirjanpitoarvo 31.10.	134	94
Aineelliset hyödykkeet yhteensä		
Hankintameno 1.11.	668	629
Lisäykset 1.11.–31.10.	80	66
Vähennykset 1.11.–31.10.	0	-27
Hankintameno 31.10.	748	668
Kertyneet sumu-poistot 01.11.	-575	-551
Sumu-poistot 1.11.–31.10.	-39	-23
Kirjanpitoarvo 31.10.	134	94

2.3. Sijoitukset

1 000 euroa	2016	2015
Osuudet saman konsernin yrityksissä		
Hankintameno 1.11.	37 046	19 417
Lisäykset 1.11.–31.10.	0	25 348
Vähennykset 1.11.–31.10.	-889	-7 718
Hankintameno 31.10.	36 157	37 046
Osuudet omistusyhteisy yrityksissä		
Hankintameno 1.11.	3 858	3 997
Lisäykset 1.11.–31.10.	0	120
Vähennykset 1.11.–31.10.	0	-259
Hankintameno 31.10.	3 858	3 858
Muut osakkeet ja osuudet		
Hankintameno 1.11.	339	8
Lisäykset 1.11.–31.10.	150	1 911
Vähennykset 1.11.–31.10.	0	-1 580
Hankintameno 31.10.	489	339
Sijoitukset yhteensä		
Hankintameno 01.11.	41 243	23 421
Lisäykset 01.11.–31.10.	150	27 378
Vähennykset 01.11.–31.10.	-889	-9 556
Hankintameno 31.10.	40 504	41 243

2.4. Pitkäaikaiset saamiset

1 000 euroa	2016	2015
Pääomalainasaamiset saman konsernin yrityksiltä	2 973	2 759
Pääomalainasaamiset omistusyhteisy yrityksiltä	235	235
Lainasaamiset saman konsernin yrityksiltä	3 258	4 681
Lainasaamiset	2 454	2 156
Muut saamiset	3 500	3 500
	12 419	13 330

2.5. Lyhytaikaiset saamiset

1 000 euroa	2016	2015
Myyntisaamiset saman konsernin yrityksiltä	51	66
Myyntisaamiset	10	83
Lainasaamiset saman konsernin yrityksiltä	1 091	1 310
Konserniavustussaamiset	0	0
Muut saamiset	5	4
Osinkosaamiset saman konsernin yrityksiltä	0	0
Pääomalainasaamiset omistusyhteisy yrityksiltä	130	0
Lainasaamiset omistusyhteisy yrityksiltä	323	300
Muut lainasaamiset	542	419
Korkosaaminen saman konsernin yrityksiltä	212	145
Siirtosaamiset	108	82
	2 471	2 409

Pitkä- ja lyhytaikaiset lainasaamiset saman konsernin yrityksiltä sisältää yhteensä 3,0 milj. euron lainasaamiset Takoma Oyj:ltä ja Takoma Gears Oy:ltä. Yhtiöt ovat yrittysaneerauksessa ja Takoman kannattavuus on tilikaudella ollut heikko. Tästä syystä saamisten takaisinmaksuun liittyy tavallista suurempaa epävarmuutta.

Siirtosaamisten oleelliset erät		
Korkosaaminen lähipiirilainoista	4	3
Korkosaaminen muista lainasaamisista	0	0
EcosiGroupOy	2	21
RollockOy	36	17
Ennakot	0	1
Kulujen jaksotukset	65	40
	108	82

2.6. Rahoitusarvopaperit

1 000 euroa	2016	2015
Muut osakkeet ja osuudet		
Sijoitusrahasto-osuudet	0	6 606
	0	6 606

2.7. Oma pääoma

1 000 euroa	2016	2015
Osakepääoma 1.11.	5 569	5 569
Osakepääoman korotus ja osakeanti	0	0
Osakepääoma 31.10.	5 569	5 569
Ylikurssirahasto 1.11.–31.10.	4 691	4 691
Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto 01.11.	15 821	17 795
Osakepääoman korotus ja osakeanti	0	0
Omien osakkeiden osto/myynti	0	0
Johtoryhmän palkitseminen omina osakkeina	581	0
Hallituspalkkiot omina osakkeina	77	73
Pääomanpalautus	0	-2 046
Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto 31.10.	16 479	15 821
Edellisten tilikausien voitto/-tappio 1.11.	10 526	-10 927
Vähennyskveltottomat alv-osuudet 2–10/14	0	-180
Palautuneet vanhat osingot 2010	0	0
Johdon palkitsemisjärjestelmä	-20	0
Osingonjako	-2 562	0
Edellisten tilikausien voitto/-tappio 31.10.	7 944	-11 107
Tilikauden voitto/-tappio	7 341	21 634
Oma pääoma yhteensä	42 025	36 607
Jakokelpoinen vapaa oma pääoma 31.10.	31 765	26 347

2.8. Tilinpäätössiirtojen kertymä

1 000 euroa	2016	2015
Tilinpäätössiirtojen kertymä muodostuu kertyneestä poistoerosta.	0	0

2.9. Vieras pääoma

1 000 euroa	2016	2015
2.9.1 Pitkäaikaiset velat		
Hybridilaina 2013	0	7 500
Lainat rahoituslaitoksilta	20 000	0
Muut pitkäaikaiset velat	3	3
	20 003	7 503
Velat saman konsernin yrityksille		
Muut velat	39	39
	39	39
Pitkäaikaiset velat yhteensä	20 042	7 542
2.9.2 Lyhytaikaiset velat		
Hybridilaina 2013	7 500	0
Vaihdettava pääomalaina 2011	0	15 000
Lainat rahoituslaitoksilta	0	788
Ostovelat	123	77
Muut velat	211	245
Siirtovelat	3 626	4 586
	11 461	20 695
Velat saman konsernin yrityksille		
Ostovelat	0	4
	0	4
Velat omistusyhteisyrityksille	130	0
	130	0
Siirtovelkoihin sisältyvät olennaiset erät		
Vuosilomapalkat sosiaalikuluihin	151	120
Vuosilomapalkkojen TyEL-jaksotus	28	22
Johdon palkkajaksotus sosiaalikuluihin	0	105
Tulospalkkiojaksotus	39	55
Johdon palkitsemisjärjestelmä	34	0
Kiinteistörahaston purkuennakko	3 038	3 038
Korkojaksotukset	336	887
Verojaksotus	0	359
Muut erät	0	0
	3 626	4 586
Lyhytaikaiset velat yhteensä	11 591	20 699

Muut liitetiedot

1 000 euroa	2016	2015
Vakuudet ja vastuusitoumukset		
Konserniyhtiöiden puolesta		
Annetut takaukset	4 842	5 754
Osakkuusyhtiöiden puolesta		
Annetut takaukset	1 145	950
Muiden puolesta		
Annetut takaukset	0	1 700
Vuokravastuut		
Yhden vuoden kuluessa	154	156
Yli yhden enint. 5 vuoden kuluessa	618	624
Yli viiden vuoden kuluessa	219	377
Leasing-vastuut		
Yhden vuoden kuluessa	1	1
Yli yhden enint. 5 vuoden kuluessa	0	1
Yli viiden vuoden kuluessa	0	0
Pantatut osakkuusyhtiöosakkeet		
Omien velkojen vakuudeksi	0	0
Muut annetut patit		
Omien velkojen vakuudeksi	5	4

HYBRIDILAINA 2013

Laina on oman pääomanehtoinen joukkovelkakirjalaina ja sen määrä 31.10.2016 on 7 500 tuhatta euroa. Laina-aika on 27.05.2013–27.05.2017.

VAIHDETTAVA PÄÄOMALAINA 2011

Lainan jäljellä oleva määrä 15 000 tuhatta euroa maksettiin takaisin eräpäivänä 01.04.2016

Emoyhtiön hallituksen ehdotus tilikauden tuloksen käsittelyksi ja voitonjaoksi

Panostaja Oyj:n jakokelpoiset varat, joihin on lisätty tilikauden ja edellisten tilikausien voitto 15 285 594,38 euroa ja sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto 16 479 125,39 euroa ovat 31 764 719,77 euroa. Hallitus ehdottaa yhtiökokoukselle, että päättyneeltä tilikaudelta maksetaan osakkeenomistajille osinkoa 0,04 euroa osakkeelta. Lisäksi hallitus ehdottaa, että yhtiökokous valtuuttaisi hallituksen päättämään harkintansa mukaan mahdollisesta varojen jakamisesta osakkeenomistajille yhtiön

taloudellisen tilanteen sitä puoltaessa joko osinkona tai pääomanpalautuksena sijoitetun vapaan oman pääoman rahastosta. Valtuutuksen perusteella tehtävän varojenjaon enimmäismäärä on yhteensä enintään 4 700 000 euroa. Valtuutuksen ehdotetaan sisältävän hallituksen oikeuden päättää kaikista muista edellä mainittuun varojenjaon liittyvistä ehdoista. Valtuutuksen ehdotetaan olevan voimassa seuraavan varsinaisen yhtiökokouksen alkamiseen saakka.

Tampereella 8. päivänä joulukuuta 2016

Jukka Ala-Mello puheenjohtaja	Mikko Koskenkorva
Eero Eriksson	Hannu Tarkkonen
Antero Virtanen	Jukka Terhonen
Juha Sarsama Toimitusjohtaja	

Tilintarkastuskertomus

PANOSTAJA OYJ:N YHTIÖKOKOUKSELLE

Olemme tilintarkastaneet Panostaja Oyj:n kirjanpidon, tilinpäätöksen, toimintakertomuksen ja hallinnon tilikaudelta 1.11.2015–31.10.2016. Tilinpäätös sisältää konsernin taseen, laajan tuloslaskelman, laskelman oman pääoman muutoksista, rahavirtalaskelman ja liitetiedot sekä emoyhtiön taseen, tuloslaskelman, rahoituslaskelman ja liitetiedot.

HALLITUKSEN JA TOIMITUSJOHTAJAN VASTUU

Hallitus ja toimitusjohtaja vastaavat tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen laatimisesta ja siitä, että konsernitilinpäätös antaa oikeat ja riittävät tiedot EU:ssa käyttöön hyväksyttyjen kansainvälisten tilinpäätösstandardien (IFRS) mukaisesti ja että tilinpäätös ja toimintakertomus antavat oikeat ja riittävät tiedot Suomessa voimassa olevien tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen laatimista koskevien säännösten mukaisesti. Hallitus vastaa kirjanpidon ja varainhoidon valvonnan asianmukaisesta järjestämisestä ja toimitusjohtaja siitä, että kirjanpito on lainmukainen ja varainhoito luotettavalla tavalla järjestetty.

TILINTARKASTAJAN VELVOLLISUUDET

Velvollisuutenamme on antaa suorittamamme tilintarkastuksen perusteella lausunto tilinpäätöksestä, konsernitilinpäätöksestä ja toimintakertomuksesta. Tilintarkastuslaki edellyttää, että noudatamme ammattieettisiä periaatteita. Olemme suorittaneet tilintarkastuksen Suomessa noudatettavan hyvän tilintarkastustavan mukaisesti. Hyvä tilintarkastustapa edellyttää, että suunnittelemme ja suoritamme tilintarkastuksen hankkiaksemme kohtuullisen varmuuden siitä, onko tilinpäätöksessä tai toimintakertomuksessa olennaista virheellisyttä, ja siitä, ovatko emoyhtiön hallituksen jäsenet tai toimitusjohtaja syyllistyneet tekoon tai laiminlyöntiin, josta saattaa seurata vahingonkorvausvelvollisuus yhtiötä kohtaan, taikka rikkoneet osakeyhtiölakia tai yhtiöjärjestystä.

Tilintarkastukseen kuuluu toimenpiteitä tilintarkastusevidenssin hankkimiseksi tilinpäätökseen ja toimintakertomukseen sisältyvistä luvuista ja niissä esitettävistä muista tiedoista. Toimenpiteiden valinta perustuu tilintarkastajan harkintaan, johon kuuluu väärinkäytöksestä tai virheestä johtuvan olennaisen virheellisyysriskien arvioiminen.

Näitä riskejä arvioidessaan tilintarkastaja ottaa huomioon sisäisen valvonnan, joka on yhtiössä merkityksellistä oikeat ja riittävät tiedot antavan tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen laatimisen kannalta. Tilintarkastaja arvioi sisäistä valvontaa pystyäkseen suunnittelemaan olosuhteisiin nähden asianmukaiset tilintarkastustoimenpiteet mutta ei siinä tarkoituksessa, että hän antaisi lausunnon yhtiön sisäisen valvonnan tehokkuudesta. Tilintarkastukseen kuuluu myös sovellettujen tilinpäätöksen laatimisperiaatteiden asianmukaisuuden, toimivan johdon tekemien kirjanpidollisten arvioiden kohtuullisuuden sekä tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen yleisen esittämistavan arvioiminen.

Käsityksemme mukaan olemme hankkineet lausuntonamme perustaksi tarpeellisen määrän tarkoitukseen soveltuvaa tilintarkastusevidenssiä.

LAUSUNTO KONSERNITILINPÄÄTÖKSESTÄ

Lausuntonamme esitämme, että konsernitilinpäätös antaa EU:ssa käyttöön hyväksyttyjen kansainvälisten tilinpäätösstandardien (IFRS) mukaisesti oikeat ja riittävät tiedot konsernin taloudellisesta asemasta sekä sen toiminnan tuloksesta ja rahavirroista.

LAUSUNTO TILINPÄÄTÖKSESTÄ JA TOIMINTAKERTOMUKSESTA

Lausuntonamme esitämme, että tilinpäätös ja toimintakertomus antavat Suomessa voimassa olevien tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen laatimista koskevien säännösten mukaisesti oikeat ja riittävät tiedot konsernin sekä emoyhtiön toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta. Toimintakertomuksen ja tilinpäätöksen tiedot ovat ristiriidattomia.

Tampereella 9. päivänä joulukuuta 2016

PricewaterhouseCoopers Oy
Tilintarkastusyhteisö

Lauri Kallaskari
KHT

Markku Launis
KHT

Tietoja osakkeista

OSAKEPÄÄOMA JA OSAKKEET

Katsauskauden päättyessä Panostaja Oyj:n osakepääoma oli 5 568 681,60 euroa. Osakkeiden lukumäärä on yhteensä 52 533 110 kappaletta.

Panostaja Oyj:n hallitus päätti 4.5.2016 vuoden 2015 varsinaisen yhtiökokouksen antaman valtuutuksen nojalla osakeyhtiölain 9 luvun 20 §:n mukaisesta 800 000 osakkeen maksuttomasta osakeannista yhtiölle itselleen. Yhtiö teki osakeannin itselleen, jotta sillä olisi saatavilla riittävä määrä omia osakkeita käytettäväksi yhtiön avainhenkilöiden sitouttamiseen ja muihin hallituksen kulloinkin päättämiin käyttötarkoituksiin. Uudet osakkeet merkittiin kaupparekisteriin 6.5.2016.

Panostaja myi katsauskaudella 700 000 kappaletta omia osakkeitaan johtoryhmän jäsenille osana pitkäaikais- ta osakepohjaista kannustin- ja sitouttamisjärjestelmää.

Yhtiön hallussa oleva omien osakkeiden määrä katsauskauden lopussa oli 355 183 kappaletta (tilikauden alussa 342 398 kappaletta). Omien osakkeiden määrä vastasi 0,7 prosenttia koko katsauskauden lopun osakemäärästä ja äänimäärästä. Yhtiön hallituksen jäsenten ja toimitusjohtajan yhteenlaskettu omistusosuus yhtiön osakkeista on 8 100 322 kappaletta. Omistus edustaa 15 % osakemäärästä.

Yhtiökokousten 5.2.2015 ja hallituksen päätösten mukaisesti Panostaja Oyj luovutti 11.12.2015 yhtiön johdolle osakepalkkioina yhteensä 32 800 kappaletta osakkeita. Yhtiö luovutti hallituksen jäsenille 11.12.2015 yhteensä 13 483 kappaletta, 4.3.2016 13 793 sekä 3.6.2016 13 952 ja 2.9.2016 yhteensä 13 187 kappaletta eli yhteensä 54 415 kappaletta osakkeita kokouspalkkioiden maksuna.

Yhtiön osakkeet on julkisesti noteerattu vuodesta 1989. Tällä hetkellä yhtiön osakkeet on noteerattu NASDAQ Helsingissä.

Hallinto ja yhtiökokous

Panostaja Oyj:n varsinainen yhtiökokous pidettiin 2. helmikuuta 2016 Tampereella. Hallituksen jäsenten lukumääräksi vahvistettiin kuusi, ja valintaa seuraavan varsinaisen yhtiökokouksen päättyessä päättävälle toimikaudelle hallitukseen valittiin Jukka Ala-Mello, Eero Eriksson, Mikko Koskenkorva, Antero (Antti) Virtanen ja Hannu Tarkkonen uudelleen sekä uutena jäsenenä Tarja Pääkkönen.

Tilintarkastajiksi valittiin Tilintarkastus-yhteisö PricewaterhouseCoopers Oy ja KHT Markku Launis toimikaudeksi, joka päättyy valintaa seuraavan varsinaisen yhtiökokouksen päättyessä. Tilintarkastus-yhteisö PricewaterhouseCoopers Oy on ilmoittanut, että päävas-tuullisena tilintarkastajana toimii KHT Lauri Kallaskari.

Yhtiökokous vahvisti esitetyn tilinpäätöksen ja konsernitilinpäätöksen tilikaudelta 1.11.2014 – 31.10.2015 ja päätti, että päättäneeltä tilikaudelta osakkeenomistajille maksetaan osinkoa 0,05 euroa osakkeelta.

Lisäksi yhtiökokous päätti, että hallitus valtuutetaan päättämään harkintansa mukaan mahdollisesta varojen jakamisesta osakkeenomistajille yhtiön taloudellisen tilan-teen sitä puoltaessa joko osinkona tai pääomanpalautuk-sena sijoitetun vapaan oman pääoman rahastosta. Valtuu-tuksen perusteella tehtävän varojenjaon enimmäismäärä on yhteensä 4 700 000 euroa. Valtuutus sisältää hallituk-sen oikeuden päättää kaikista muista edellä mainittuun varojenjakoön liittyvistä ehdoista. Valtuutus on voimassa seuraavan varsinaisen yhtiökokouksen alkamiseen saakka. Yhtiökokous myönsi vastuuvapauden hallituksen jäsenille ja toimitusjohtajalle.

Yhtiökokous päätti, että hallituksen jäsenten palkkiot pidetään ennallaan ja että valintaa seuraavan varsinaisen yhtiökokouksen päättyessä päättävältä toimikaudel-ta hallituksen puheenjohtajalle maksetaan palkkiona 40 000 euroa ja hallituksen muille jäsenille kullekin 20 000 euroa. Lisäksi yhtiökokous päätti, että noin 40 % hallituksen jäsenille maksettavista palkkiosta maksetaan hallitukselle annetun osakeantivaltuutuksen perusteella antamalla hallituksen jäsenille yhtiön osakkeita, mikäli hallituksen jäsen ei yhtiökokouspäivänä omista yli yhtä prosenttia (1 %) yhtiön kaikista osakkeista. Mikäli hal-lituksen jäsenen omistusosuus yhtiökokouspäivänä on yli yksi prosentti (1 %) yhtiön kaikista osakkeista, maksetaan

palkkio kokonaisuudessaan rahana. Yhtiökokous päätti edelleen, että hallituksen jäsenten matkakulut korvataan Verohallinnon vahvistaman kulloisenkin matkakorvauspe-rusteen enimmäismäärän mukaisena.

Lisäksi hallitus valtuutettiin päättämään omien osak-keiden hankkimisesta yhdessä tai useammassa erässä siten, että hankittavien omien osakkeiden lukumäärä voi olla yhteensä enintään 5 100 000 osaketta, mikä vastaa noin 9,86 % yhtiön kaikista osakkeista. Omia osakkeita voi-daan valtuutuksen nojalla hankkia vain vapaalla omalla pääomalla. Omia osakkeita voidaan hankkia hankinta-päivänä NASDAQ Helsinki Oy:n järjestämässä julkisessa kaupankäynnissä muodostuvaan hintaan tai muuten markkinoilla muodostuvaan hintaan. Hallitus päättää, miten omia osakkeita hankitaan. Omia osakkeita voidaan hankkia muuten kuin osakkeenomistajien omistamien osakkeiden suhteessa (suunnattu hankkiminen). Valtuu-tus kumoaa edellisessä varsinaisessa yhtiökokouksessa 5.2.2015 annetun omien osakkeiden hankintaa koskevan valtuutuksen. Valtuutus on voimassa 2.8.2017 saakka.

Yhtiön hallitus piti välittömästi yhtiökokouksen pää-tyttyä järjestäytymiskokouksen, jossa hallituksen puheen-johtajaksi valittiin Jukka Ala-Mello ja varapuheenjohta-jaksi Eero Eriksson.

Hallitus ei ole käyttänyt yhtiökokouksen antamaa val-tuutusta omien osakkeiden hankinnasta tilikauden aikana.

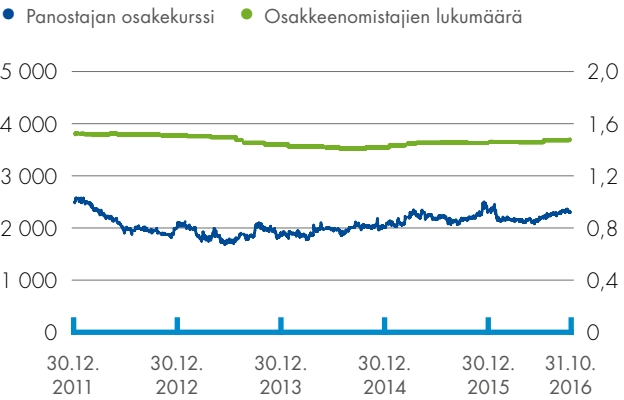
OSAKEKURSSIN KEHITYS JA OSAKKEENOMISTUS

Panostaja Oyj:n osakkeen päätöskurssi vaihteli neljän-nen tilikauden aikana 0,81 euron (alin noteeraus) ja 1,04 euron (ylin noteeraus) välillä. Osakkeiden osakevaihto tarkastelujaksolla oli 5 959 387 kappaletta, mikä edustaa 11,5 % osakekannasta. Osakkeen lokakuun 2016 päätös-kurssi oli 0,92 euroa. Yhtiön osakekannan markkina-arvo lokakuun 2016 lopussa oli 48,3 milj. euroa (44,5 milj. euroa). Yhtiöllä oli lokakuun 2016 lopussa 3 708 osak-keenomistajaa (3 660).

OSAKKEEN VAIHTO SEKÄ KURSSIT

	Alin, €	Ylin, €	Osakeanti oikaistu vaihto kpl	% -osakkeista
2016	0,81	1,04	5 959 389	11,5
2015	0,77	0,94	6 508 111	12,7
2014	0,69	0,91	7 908 686	15,4
2013	0,66	0,86	3 814 701	7,4
2012	0,73	1,05	5 725 530	11,1
2011	0,97	1,51	3 841 477	7,7
2010	1,32	1,75	5 301 507	11,2
2009	0,89	1,40	8 108 040	17,5

OSAKKEEN KURSSIKEHITYS JA OSAKASMÄÄRÄN KEHITYS

Suurimmat osakkeenomistajat

20 SUURINTA OSAKKEENOMISTAJAA 31.10.2016

		Osakkeita kpl	% -osakkeista			Osakkeita kpl	% -osakkeista
1	Treindex Oy	5 679 200	10,81 %	11	Op-Henkivakuutus Oy	1 023 888	1,95 %
2	Keskinäinen eläkevakuutusyhtiö Etera	4 259 000	8,11 %	12	Porkka Harri	935 000	1,78 %
3	Koskenkorva Matti	4 048 903	7,71 %	13	Leino Satu	831 653	1,58 %
4	Keskinäinen vakuutusyhtiö Fennia	3 468 576	6,60 %	14	Lähitapiola Keskinäinen Vakuutusyhtiö	674 000	1,28 %
5	Koskenkorva Maija	3 387 542	6,45 %	15	Koskenkorva Helena	641 101	1,22 %
6	Koskenkorva Mikko	1 455 055	2,77 %	16	Pravia Oy	632 500	1,20 %
7	Koskenkorva Mauno	1 340 769	2,55 %	17	Koskenkorva Pekka	583 502	1,11 %
8	Malo Hanna	1 151 207	2,19 %	18	Haajanen Taru	525 917	1,00 %
9	Kumpu Minna	1 151 170	2,19 %	19	Koskenkorva Karri	520 305	0,99 %
10	Johtopanosotus Oy	1 030 000	1,96 %	20	Koskenkorva Johanna	437 746	0,83 %
						33 777 034	64,30 %
				Muut osakkeenomistajat		18 374 027	
				Yhteensä		52 533 110	

OSAKKEENOMISTUKSEN JAKAUTUMINEN SUURUUSLUOKITTAIN 31.10.2016

Osakemäärä	Omistajia kpl	Osakkeita/ääniä %	kpl	%
1–1000	1 860	50,16 %	869 613	1,66 %
1001–10000	1 517	40,91 %	5 081 328	10,42 %
10001–100000	285	7,69 %	7 094 500	13,50 %
100001–1000000	27	0,73 %	5 955 792	11,34 %
1000001–	19	0,51 %	33 339 288	63,46 %
Yhteensä	3 708	100,00 %	52 340 521	100,38 %
joista hallintarekisteröityjä	7		316 852	0,04 %
Yhteistilillä			192 589	0,37 %
Liikkeeseen laskettu määrä			52 533 110	100,00 %

OSAKKEENOMISTUKSEN JAKAUTUMINEN SEKTOREITTAIN 31.10.2016

Sektoriluokka	Omistajia kpl	%	Osakkeita/ääniä kpl	%
Yritykset	135	3,64 %	9 442 924	18,08 %
Rahoitus-ja vakuutuslaitokset	13	0,35 %	5 617 030	10,76 %
Julkisyhteisöt	2	0,05 %	4 274 000	8,19 %
Kotitaloudet	3 539	95,44 %	32 610 338	62,45 %
Voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	8	0,22 %	60 782	0,12 %
Ulkomaat	11	0,30 %	18 595	0,04 %
Yhteensä	3 708	100,00 %	52 023 669	99,63 %
Hallintarekisteröityjä	7		0	0,00 %
Yhteistilillä			192 589	0,37 %
Liikkeeseen laskettu määrä			52 216 258	100,00 %

panostaja

Kalevantie 2, 33100 Tampere

panostaja@panostaja.fi

www.panostaja.fi

 @PanostajaOyj

 PanostajaOyj